

INFORMACJA

**Rządu Rzeczypospolitej Polskiej
o działaniach podejmowanych w 2025 r.
na rzecz realizacji postanowień
uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej
z dnia 1 sierpnia 1997 r.**

KARTA PRAW OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Warszawa, 2026

Spis treści

WYKAZ STOSOWANYCH SKRÓTÓW	3
WPROWADZENIE	5
INFORMACJA SZCZEGÓŁOWA O REALIZACJI W 2025 r. PRAW OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH DO:..	6
1. DOSTĘPU DO DÓBR I USŁUG UMOŻLIWIAJĄCYCH PEŁNE UCZESTNICTWO W ŻYCIU SPOŁECZNYM	6
2. DOSTĘPU DO LECZENIA I OPIEKI MEDYCZNEJ, WCZESNEJ DIAGNOSTYKI, REHABILITACJI I EDUKACJI LECZNICZEJ, A TAKŻE DO ŚWIADCZEŃ ZDROWOTNYCH UWZGLĘDNIAJĄCYCH RODZAJ I STOPIEŃ NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI, W TYM DO ZAOPATRZENIA W PRZEDMIOTY ORTOPEDYCZNE, ŚRODKI POMOCNICZE, SPRZĘT REHABILITACYJNY	9
3. DOSTĘPU DO WSZECHSTRONNEJ REHABILITACJI MAJĄCEJ NA CELU ADAPTACJĘ SPOŁECZNĄ.....	18
4. NAUKI W SZKOŁACH WSPÓLNIE ZE SWYMI PEŁNOSPRAWNYMI RÓWIEŚNIKAMI, JAK RÓWNIEŻ DO KORZYSTANIA ZE SZKOLNICTWA SPECJALNEGO LUB EDUKACJI INDYWIDUALNEJ	22
5. POMOCY PSYCHOLOGICZNEJ, PEDAGOGICZNEJ I INNEJ POMOCY SPECJALISTYCZNEJ UMOŻLIWIAJĄCEJ ROZWÓJ, ZDOBYCIE LUB PODNIESIENIE KWALIFIKACJI OGÓLNYCH I ZAWODOWYCH.....	31
6. PRACY NA OTWARTYM RYNKU PRACY ZGODNIE Z KWALIFIKACJAMI, WYKSZTAŁCENIEM I MOŻLIWOŚCIAMI ORAZ KORZYSTANIA Z DORADZTWA ZAWODOWEGO I POŚREDNICTWA, A GDY NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ I STAN ZDROWIA TEGO WYMAGA – PRAWO DO PRACY W WARUNKACH DOSTOSOWANYCH DO POTRZEB NIEPEŁNOSPRAWNYCH	35
7. ZABEZPIECZENIA SPOŁECZNEGO UWZGLĘDNIAJĄCEGO KONIECZNOŚĆ PONOSZENIA ZWIĘKSZONYCH KOSZTÓW WYNIKAJĄCYCH Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI, JAK RÓWNIEŻ UWZGLĘDNIENIA TYCH KOSZTÓW W SYSTEMIE PODATKOWYM	47
8. ŻYCIA W ŚRODOWISKU WOLNYM OD BARIER FUNKCJONALNYCH	58
9. POSIADANIA SAMORZĄDNEJ REPREZENTACJI SWEGO ŚRODOWISKA ORAZ DO KONSULTOWANIA Z NIM WSZELKICH PROJEKTÓW AKTÓW PRAWNYCH DOTYCZĄCYCH OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH	75
10. PEŁNEGO UCZESTNICTWA W ŻYCIU PUBLICZNYM, SPOŁECZNYM, KULTURALNYM, ARTYSTYCZNYM, SPORTOWYM ORAZ REKREACJI I TURYSTYCE ODPOWIEDNIO DO SWYCH ZAINTERESOWAŃ I POTRZEB	78
USTAWA O JĘZYKU MIGOWYM.....	90
STATYSTYKA	91
PODSUMOWANIE.....	102

WYKAZ STOSOWANYCH SKRÓTÓW

Skrót	Rozwinięcie
BAEL	Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności
BON	Biuro Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych
CIDON	Centra Informacyjno-Doradcze Osób Niepełnosprawnych
CUS	Centrum Usług Społecznych
EKSMOoN	Elektroniczny Krajowy System Monitorowania i Orzekania o Niepełnosprawności
FERS	Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027
FRKF	Fundusz Rozwoju Kultury Fizycznej
FS	Fundusz Solidarnościowy
GUS	Główny Urząd Statystyczny
JST	Jednostki Samorządu Terytorialnego
Karta Praw	Karta Praw Osób Niepełnosprawnych
Konwencja	Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych sporządzoną w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r. (Dz. U. z 2012 r. poz. 1169)
Konstytucja RP	Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. poz. 483, z późn. zm.)
KRKON	Krajowa Rada Konsultacyjna do Spraw Osób Niepełnosprawnych
KRRiT	Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji
MEN	Ministerstwo Edukacji Narodowej
MFiPR	Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej
MI	Ministerstwo Infrastruktury
MKiDN	Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego
MKiŚ	Ministerstwo Klimatu i Środowiska
MNiSW	Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego
MRPiPS	Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej
MSiT	Minister Sportu i Turystyki
MSWiA	Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji
MSZ	Ministerstwo Spraw Zagranicznych
NGO	Organizacje pozarządowe
OWiT	Ośrodki Wsparcia i Testów
OzN	Osoby z Niepełnosprawnościami

Skrót	Rozwinięcie
ORW	Ośrodek rewalidacyjno-wychowawczy
OREW	Ośrodki rehabilitacyjno-edukacyjno-wychowawcze
PAD	Ustawa z dnia 26 kwietnia 2024 r. o zapewnianiu spełniania wymagań dostępności niektórych produktów i usług przez podmioty gospodarcze (Dz. U. poz. 731)
POZ	Podstawowa Opieka Zdrowotna
Pełnomocnik	Pełnomocnik Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych
PFRON	Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych
PIP	Państwowa Inspekcja Pracy
PJM	Polski Język Migowy
PKW	Państwowa Komisja Wyborcza
PO WER	Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój
PRJM	Polska Rada Języka Migowego
PZS	podmioty zatrudnienia socjalnego
SKOGN	Sposoby komunikacji osób głuchoniewidomych
SOzN	Strategia na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030
SPdP	Szkoły specjalne przysposabiające do pracy
ŚDS	Środowiskowe domy samopomocy
UE	Unia Europejska
UKE	Urząd Komunikacji Elektronicznej
UTK	Urząd Transportu Kolejowego
WCAG	Wytyczne w zakresie dostępności stron internetowych (<i>Web Content Accessibility Guidelines</i>)
WTZ	Warsztat terapii zajęciowej
ZAZ	Zakład aktywizacji zawodowej
ZUS	Zakład Ubezpieczeń Społecznych

WPROWADZENIE

Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 1 sierpnia 1997 r. – Karta Praw Osób Niepełnosprawnych (M.P. poz. 475)¹, zwana dalej „Kartą Praw”, zawiera katalog dziesięciu praw.

Celem głównym Karty Praw jest włączenie osób z różnego rodzaju niepełnosprawnościami w życie społeczne i zawodowe. Dokument ten nie posiada mocy prawnej gwarantującej OsN konkretne uprawnienia.

Prawa OsN zagwarantowane są w wielu aktach prawa krajowego, m. in. w Konstytucji, w ustawach (np. w zakresie ochrony zdrowia, edukacji, zabezpieczenia społecznego, rodziny, pracy, kultury, sportu i turystyki, infrastruktury, dostępności).

W 2012 r. Polska ratyfikowała Konwencję. Konwencja ta, jako umowa międzynarodowa ratyfikowana za uprzednią zgodą wyrażoną w ustawie, stanowi od 25 października 2012 r. część krajowego porządku prawnego.

Kontrola wykonywania na szczeblu międzynarodowym sprawowana jest przez Komitet ONZ do Spraw Praw Osób Niepełnosprawnych. Ocena wykonywania Konwencji przeprowadzana jest na podstawie składanych przez państwa sprawozdań.

16 lutego 2021 r. Rada Ministrów przyjęła pierwszą polską Strategię na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030, której głównym celem jest włączenie osób z różnego rodzaju niepełnosprawnościami w życie społeczne i zawodowe, a tym samym zagwarantowanie im praw określonych w Konwencji.

W tym kontekście Kartę Praw należy traktować jako apel wzmacniający potrzebę stałego podejmowania i rozwijania działań ograniczających zjawisko dyskryminacji, marginalizacji i wykluczenia społecznego OsN.

Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej (z jego upoważnienia – Pełnomocnik) zwrócił się do wszystkich ministrów i kierowników wybranych urzędów z prośbą o przygotowanie i nadesłanie informacji o działaniach zrealizowanych, kontynuowanych lub podjętych w 2025 r.²

Ponadto Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej poprosił ministrów i kierowników urzędów o przygotowanie informacji dotyczącej realizacji przepisów ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o języku migowym i innych środkach komunikowania się (Dz. U. z 2023 r. poz. 20), zwanej dalej „ustawą o języku migowym”.

Na podstawie nadesłanych materiałów opracowano „Informację Rządu Rzeczypospolitej Polskiej o działaniach podejmowanych w 2025 r. na rzecz realizacji postanowień uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 1 sierpnia 1997 r. – Karta Praw Osób Niepełnosprawnych” zawierającą opis działań zrealizowanych, kontynuowanych lub podjętych w 2025 r. przez ministerstwa i urzędy, w ramach ich merytorycznych kompetencji i ustawowych uprawnień. Dokument ten, co do zasady, ograniczony jest perspektywą 1 roku, zdeterminowaną brzmieniem § 3 uchwały, w której Rząd został wezwany przez Sejm RP do składania stosownej informacji corocznie³.

¹ Treść uchwały znajduje się w załączniku nr 1 do niniejszej „Informacji...”.

² Wykaz ministerstw i urzędów, które przekazały wkład do niniejszej „Informacji...” znajduje się w załączniku nr 2.

³ Rządowe Centrum Legislacji wyraziło jednoznaczny pogląd, że informacja przygotowana przez Rząd RP z realizacji Karty Praw Osób Niepełnosprawnych powinna dotyczyć podjętych, zrealizowanych lub kontynuowanych działań tylko w danym roku (pismo z dnia 11 czerwca 2014 r.).

INFORMACJA SZCZEGÓŁOWA O REALIZACJI W 2025 R. PRAW OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH W ZAKRESIE:

1. DOSTĘPU DO DÓBR I USŁUG UMOŻLIWIAJĄCYCH PEŁNE UCZESTNICTWO W ŻYCIU SPOŁECZNYM

Ustawa z dnia 26 kwietnia 2024 r. o zapewnianiu spełniania wymagań dostępności niektórych produktów i usług przez podmioty gospodarcze (Dz. U. poz. 731), zwana dalej PAD

PAD wszedł w życie w dniu 28 czerwca 2025 r.

W ramach obszaru podejmowano współpracę z innymi podmiotami publicznymi, w tym głównie z PFRON - w kontekście tworzenia systemu nadzoru rynku - prowadzono działania informacyjne i edukacyjne oraz opracowano wytyczne dotyczące wdrażania przepisów ustawy, w szczególności:

- zorganizowano konferencję inaugurującą wejście w życie przepisów PAD,
- prowadzono spotkania z przedsiębiorcami i organizacjami branżowymi,
- przygotowano materiały edukacyjne, w tym podręcznik dla przedsiębiorców oraz materiały multimedialne,
- realizowano działania szkoleniowe i informacyjne dotyczące nowych obowiązków w zakresie dostępności produktów i usług.

System nadzoru rynku tworzą:

- PFRON,
- Urząd Komunikacji Elektronicznej,
- Rzecznik Finansowy,
- Ministerstwo Cyfryzacji,
- Urząd Lotnictwa Cywilnego,
- Urząd Transportu Kolejowego,
- Urząd Morski w Gdyni,
- Urząd Morski w Szczecinie,
- Urząd Żeglugi Śródlądowej w Bydgoszczy,
- 16 wojewódzkich inspektoratów transportu drogowego.

PFRON, pełniący kluczową rolę organu nadzoru rynku w zakresie dostępności produktów, opublikował wytyczne dla podmiotów gospodarczych w zakresie zapewniania spełniania wymagań dostępności produktów i usług. Dodatkowo przy Radzie Dostępności działa Grupa robocza ds. wdrażania przepisów PAD, dostarczając rekomendacji związanych z praktycznym wdrażaniem przepisów ustawy które sukcesywnie dołączane są do wymienionych wyżej wytycznych.

Od 28 czerwca 2025 r. PFRON prowadził obsługę zawiadomień na brak dostępności produktów i usług. Do końca 2025 r. wpłynęło 27 zawiadomień, z czego 22 zawiadomienia zostały przekazane do dalszego procedowania przez właściwe organy nadzoru rynku. Za niezasadne uznano 5 zawiadomień.

Większość zawiadomień (14) dotyczyło braku dostępności usług bankowości detalicznej. Wśród pozostałych pojawiały się zawiadomienia dotyczące systemu sprzętu komputerowego (1), usług dostępu do audiowizualnych usług medialnych (2), usług handlu elektronicznego (3) oraz usług telekomunikacyjnych (2).

Zbudowaniu i skutecznemu uruchomieniu systemu nadzoru rynku określonego w PAD, poprzez wdrożenie rozwiązań służących PFRON i 24 organom nadzoru rynku do prowadzenia skutecznego nadzoru dostępności produktów i usług, służy projekt „Budowa i rozwój systemu nadzoru rynku w zakresie

dostępności produktów i usług” (realizowany w ramach działania 3.3 „Systemowa poprawa dostępności” Priorytetu III „Dostępność i usługi dla osób z niepełnosprawnościami” programu FERS 2021-2027). Łączna wartość projektu wynosi 32.141.377,40 zł.

Projekt realizowany jest w okresie od 19 grudnia 2024 r. do 30 czerwca 2027 r.

Projekt realizowany jest w partnerstwie. Liderem partnerstwa jest PFRON, zaś partnerem jest UKE.

Łączna wysokość wydatków kwalifikowalnych PFRON w projekcie wynosi: 11.068.567,40 zł, w tym:

- środki z budżetu UE – 9.133.781,82 zł,
- środki z budżetu państwa – 1.934.785,58 zł

W okresie sprawozdawczym zrealizowano między innymi następujące zadania:

1. W wyniku ponowionego przetargu na realizację badania potrzeb szkoleniowo-doradczych i opracowanie narzędzi PFRON został wyłoniony Wykonawca usługi „Badanie potrzeb i opracowanie narzędzi nadzoru rynku w zakresie dostępności produktów i usług”. Wykonawca:
 - przeprowadził badanie potrzeb szkoleniowo-doradczych na podstawie raportu metodologicznego oraz opracował raport diagnostyczny potrzeb szkoleniowo-doradczych 25 organów systemu nadzoru rynku,
 - opracował narzędzie do kontroli parametrów technicznych dostępności produktów i usług; wytyczne w zakresie stosowania wyłączeń z obowiązku spełniania wymagań zapewniania dostępności (art. 21 ustawy PAD).
2. PFRON współpracował z organami nadzoru rynku w zakresie przygotowywania się tych podmiotów do realizacji zadań związanych z nadzorem rynku w zakresie zapewniania dostępności produktów i usług. Organizowane były regularne spotkania z przedstawicielami organów nadzoru rynku oraz MFiPR. Podczas spotkań omawiano i wypracowywano sposób podejścia do stosowania i interpretacji przepisów ustawy PAD.
3. Prowadzone były nabory w ramach etatów zaplanowanych do sfinansowania w 2025 i 2026 r. W 2025 r. finansowano 10 etatów z planowanych 12. Osoby, których etaty są finansowane z budżetu projektu, realizowały w tym okresie między innymi następujące działania: zbierały i rozpatrywały zawiadomienia o niespełnianiu wymogów dostępności produktów i usług składanych do Prezesa PFRON, udzielały wyjaśnień i wskazówek podmiotom gospodarczym i konsumentom odnośnie do zastosowania przepisów ustawy PAD.
4. W trybie zamówień publicznych wybrano Wykonawcę realizacji szkoleń i doradztwa.
5. Sfinalizowane zostały prace nad dokumentacją przetargową dotyczącą opracowania materiałów szkoleniowych i przeszkolenia trenerek/trenerów i ogłoszono przetarg.
6. 30 czerwca 2025 r. uruchomiono infolinię PFRON do przyjmowania zawiadomień.

Wydatki w projekcie nie rozkładają się proporcjonalnie w trakcie roku. Projekt rozpoczął się później niż pierwotnie zakładano, co oznaczało przesunięcie wydatków w porównaniu do pierwotnego planu. Odchylenia, tj. niezrealizowanie zadań w wysokości 95% planu, wynika między innymi z następujących przyczyn:

1. brak ofert w pierwszym przetargu na wykonawcę usługi „Badanie potrzeb i opracowanie narzędzi nadzoru rynku w zakresie dostępności produktów i usług”, w związku z czym nie było możliwe wypłacenie wynagrodzenia za zrealizowane badanie potrzeb w zaplanowanej pierwotnie, pełnej wysokości,
2. przesunięcie procesu realizacji zamówienia publicznego na realizację szkoleń w ramach projektu. We wrześniu 2025 r. nie udało się ostatecznie ogłosić przetargu na realizację usługi, stąd planowane na ten cel wynagrodzenie nie zostało poniesione do końca 2025 r. i przesunięto wydatkowanie środków na 2026 r.,
3. odnotowywane są problemy z zaangażowaniem/zatrudnianiem osób, które mogłyby realizować zadania związane z monitoringiem i sprawozdawczością funkcjonowania systemu nadzoru rynku oraz działaniami kontrolnymi i prowadzeniem postępowań wobec podmiotów gospodarczych. W 2025 r. sfinansowano 10 z planowanych 12 etatów.

Koordynatorzy dostępności

Istotnym elementem systemu wdrażania dostępności pozostają także koordynatorzy ds. dostępności wyznaczani w podmiotach publicznych. W 2025 r. kontynuowano działania na rzecz wzmacniania ich roli, w tym poprzez organizację spotkań i wydarzeń sieciujących. Podejmowano działania informacyjne oraz rozwijano narzędzia współpracy i wymiany doświadczeń. W praktyce miało to wpływ na zwiększanie ich udziału w procesach planowania inwestycji, przygotowywania zamówień publicznych, kształtowania standardów obsługi, a także wzmacnianie ich funkcji doradczej wobec kierownictwa jednostek.

W niektórych urzędach funkcjonuje także rzecznik różnorodności. Przykładowa działalność rzecznika to udzielanie porad dotyczących rozwiązywania ewentualnych problemów i łagodzeniu konfliktów w miejscu pracy, przyjmowanie skargi od pracowników z niepełnosprawnościami, pomoc w integracji pracowników z niepełnosprawnościami z pozostałymi pracownikami.

Współpraca międzynarodowa

Od 1 stycznia do 30 czerwca 2025 r. Polska sprawowała przewodnictwo w Radzie Unii Europejskiej.

Podczas sprawowania prezydencji w Radzie UE przygotowano Deklarację w sprawie podnoszenia świadomości na temat osób z niepełnosprawnościami. Deklaracja została poparta przez 25 państw członkowskich UE (Deklaracja z 30 czerwca 2025 r.).

W ramach deklaracji rządy państw członkowskich zadeklarowały m.in.:

- zachęcanie wszystkich krajowych środków masowego przekazu głównego nurtu do przedstawiania OzN w sposób zgodny z celem Konwencji,
- zamiar podjęcia działań prowadzących do pojawiania się OzN w mediach w normalnych sytuacjach niezwiązanych z niepełnosprawnością w czasie największej oglądalności,
- zamiar prowadzenia regularnych kampanii społecznych w swoich krajach w celu podniesienia świadomości społecznej na temat praw OzN oraz ich potencjału społecznego i zawodowego.

W czasie prezydencji Polska wraz z Komisją Europejską zorganizowała międzynarodową konferencję na temat OzN. Konferencja odbyła się w dniu 28 marca 2025 r. w siedzibie Komisji Europejskiej w Brukseli.

W konferencji wzięli udział przedstawiciele wszystkich państw członkowskich UE oraz przedstawiciele największych europejskich NGO działających w obszarze praw OzN.

W ramach prezydencji Polski w Radzie UE Polska zorganizowała wydarzenie towarzyszące w siedzibie Organizacji Narodów Zjednoczonych, które odbyło się w dniu 11 czerwca 2025 r. podczas 18stej sesji Konferencji Państw Stron Konwencji.

W dniu 10 czerwca 2025 r. Polska zorganizowała nieoficjalne spotkanie szefów delegacji państw członkowskich UE w Delegaturze UE w Nowym Jorku. Oba wydarzenia dotyczyły podnoszenia świadomości na temat potencjału OzN.

Ponadto Polska była współorganizatorem wydarzenia organizowanego przez UE, w trakcie trwania konferencji w Nowym Jorku, na temat sztucznej inteligencji w kontekście szans i wyzwań dla OzN. Wydarzenie miało miejsce również w siedzibie ONZ i odbyło się w dniu 12 czerwca 2025 r.

Przedstawiciele Polski uczestniczyli w Światowym Szczycie ws. Niepełnosprawności (Global Disability Summit), który odbył się w Berlinie (2-3 kwietnia 2025 r.). Podczas szczytu przedstawiciele wzięli udział w szeregu wydarzeń poświęconym prawom OzN.

W ramach współpracy na forum UE w zakresie polityki społecznej przedstawiciele Polski brali aktywny udział w spotkaniach Europejskiej Platformy ds. Niepełnosprawności z inicjatywy Komisji Europejskiej.

W zakresie współpracy z ONZ Polska brała udział w konsultacjach rezolucji oraz deklaracji z obszaru praw OzN.

2. DOSTĘPU DO LECZENIA I OPIEKI MEDYCZNEJ, WCZESNEJ DIAGNOSTYKI, REHABILITACJI I EDUKACJI LECZNICZEJ, A TAKŻE DO ŚWIADCZEŃ ZDROWOTNYCH UWZGLĘDNIAJĄCYCH RODZAJ I STOPIEŃ NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI, W TYM DO ZAOPATRZENIA W PRZEDMIOTY ORTOPEDYCZNE, ŚRODKI POMOCNICZE, SPRZĘT REHABILITACYJNY

Program polityki zdrowotnej służący wykonaniu programu kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za życiem” na lata 2022-2026

W 2025 r. w ramach programu polityki zdrowotnej służącego wykonaniu programu kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za życiem” na lata 2022-2026, było realizowane zadanie: Wczesna rehabilitacja dzieci. Realizacja tego zadania jest ukierunkowana na zwiększenie efektywności i dostępności do rehabilitacji dzieci, u których zdiagnozowano ciężkie i nieodwracalne upośledzenie albo nieuleczalną chorobę zagrażającą życiu, które powstały w prenatalnym okresie rozwoju lub w czasie porodu.

W ramach wczesnej rehabilitacji dzieci przewidziano dofinansowanie wyposażenia ośrodków rehabilitacji dla dzieci udzielających świadczeń w zakresie dziecięcej opieki koordynowanej w urzędzenia do rehabilitacji zaburzeń funkcji poznawczych i zaburzeń mowy. W 2025 r. w ramach ww. programu wydatkowano – 95,9 tys. zł.

Program kompleksowej terapii wewnątrzmacicznej w profilaktyce następstw i powikłań wad rozwojowych i chorób dziecka nienarodzonego – jako element poprawy stanu zdrowia dzieci nienarodzonych i noworodków 2018-2029

Głównym celem Programu kompleksowej terapii wewnątrzmacicznej w profilaktyce następstw i powikłań wad rozwojowych i chorób dziecka nienarodzonego – jako elementu poprawy stanu zdrowia dzieci nienarodzonych i noworodków 2018-2029, jest poprawa stanu zdrowia dzieci nienarodzonych i noworodków, przez zastosowanie terapii wewnątrzmacicznej w profilaktyce następstw i powikłań wad rozwojowych i chorób dziecka nienarodzonego.

Do celów szczegółowych Programu należą:

- 1) zmniejszenie liczby zgonów niemowląt z powodu wad rozwojowych wrodzonych,
- 2) zmniejszenie liczby dzieci z niepełnosprawnością wynikającą z wad i chorób płodu, przez poprawienie wewnątrzmacicznego stanu płodu,
- 3) wydłużenie czasu trwania ciąży przez zastosowanie terapii wewnątrzmacicznej,
- 4) wyposażenie albo doposażenie krajowych ośrodków prowadzących terapię wewnątrzmaciczną w aparaturę i sprzęt niezbędny do wykonywania zabiegów wewnątrzmacicznych.

W 2025 r. w ramach Programu sfinansowanych zostało 235 zabiegów ukierunkowanych na różnorodne patologie płodu. Należy przy tym zastrzec, że wskazywana liczba zabiegów nie oddaje pełnej liczby zabiegów z zakresu terapii wewnątrzmacicznej w kraju ze względu na możliwość rozliczania zabiegów również w ramach świadczeń gwarantowanych rozliczanych przez NFZ.

W 2025 r. NFZ rozliczył 123 świadczenia szpitalne z zakresu terapii wewnątrzmacicznej⁴, w tym 66 procedur kierunkowych (zabiegów).

Grupą docelową podejmowanych interwencji były kobiety, u których rozpoznano wady rozwojowe płodu bądź powikłania wymagające leczenia zabiegowego na etapie życia płodowego.

W Programie dominowały zabiegi dotyczące leczenia nieimmunologicznego obrzęku płodu (łącznie 85, czyli 36,2 % zabiegów, w tym 52 amnioredukcje), zespołu przetoczenia między płodami TTTS (łącznie 63, tj. 26,8%), przepukliny przeponowej u płodu (łącznie 37, tj. 15,7%), uropatii (17, tj. 7,2%) oraz przepukliny oponowo – rdzeniowej (łącznie 14, tj. 6%). Pozostałe zabiegi łącznie stanowiły ok. 8,1%.

⁴ Produkty rozliczeniowe: 5.53.01.0005006 Terapija wewnatrzmaciczna - 1 kategoria, 5.53.01.0005007 Terapija wewnatrzmaciczna - 2 kategoria, 5.51.01.0013038 n08a Terapija wewnatrzmaciczna - 1 kategoria, 5.51.01.0013039 n08b Terapija wewnatrzmaciczna - 2 kategoria.

W 2025 r. zabiegi dotyczące ciężkich mnogich stanowiły ogółem 31,1% wszystkich zabiegów (73) (zespół przetoczenia między płodami TTTS, zespół odwróconego przepływu tętniczego między bliźniętami TRAP, selektywne wewnątrzmaciczne zahamowanie wzrostu płodu w ciąży jednokosmówkowej sIUGR).

Dofinansowano zakup 45 sztuk wysokospecjalistycznego sprzętu służącego terapii wewnątrzmacicznej.

Zabiegi w ramach Programu były realizowane przez 7 realizatorów, natomiast z dofinansowania zakupu sprzętu skorzystało 6 spośród nich.

Plan 6.368.000,00 zł, wykonanie 5.371.754,51 zł (tj. 84,36 % planu), w tym majątkowe 3.743.000,00 zł, wykonanie 3.573.666,36 zł (95,48% planu), bieżące 2.625.000,00 zł, wykonanie 1.798.088,15 zł (tj. 68,50%).

Rządowy program badań przesiewowych noworodków na lata 2019-2026

W 2025 r. z programu skorzystało około 238 000 dzieci, co jest znaczącym krokiem w kierunku wczesnego wykrywania chorób wrodzonych, które mogą prowadzić do niepełnosprawności. Program ten ma na celu zmniejszenie umieralności noworodków oraz zapobieganie trwałej niepełnosprawności fizycznej oraz intelektualnej.

Krajowa Sieć Kardiologiczna

Narodowy Program Chorób Układu Krążenia na lata 2022–2032 stanowi program strategiczny określający kierunki działań w obszarze profilaktyki, diagnostyki, leczenia i rehabilitacji chorób układu krążenia. W 2025 r. przyjęto jego aktualizację, doprecyzowującą cele oraz integrującą jego założenia z wdrażaniem Krajowej Sieci Kardiologicznej. Krajowa Sieć Kardiologiczna, ustanowiona ustawą z dnia 4 czerwca 2025 r. (Dz. U. poz. 779), wprowadza trójstopniową strukturę ośrodków oraz jednolite standardy organizacyjno-diagnostyczne, porządkujące przebieg diagnostyki i leczenia w opiece kardiologicznej.

W 2025 r. realizowane były zadania organizacyjne wynikające z przejścia od pilotażu sieci kardiologicznej (zakończonego w 2024 r.) do wdrażania jednolitego modelu opieki. Prace obejmowały przygotowanie i aktualizację ścieżek diagnostyczno-terapeutycznych oraz uporządkowanie zasad kierowania pacjentów pomiędzy poziomami zabezpieczenia.

Zgodnie z przepisami ustawy o Krajowej Sieci Kardiologicznej, wydano rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 6 października 2025 r. w sprawie kluczowych zaleceń dotyczących organizacji opieki kardiologicznej i postępowania klinicznego (Dz. U. poz. 1389), określające jednolitą, obowiązującą w skali kraju ścieżkę postępowania pacjenta. Obejmuje ona wszystkie etapy opieki od diagnostyki, przez leczenie i rehabilitację, po obserwację po leczeniu i opiekę długoterminową. Ścieżka pacjenta porządkuje przebieg opieki kardiologicznej poprzez wskazanie kolejnych etapów leczenia i zasad przekazywania pacjenta pomiędzy poziomami opieki, sprzyjając spójności działań diagnostycznych, terapeutycznych i rehabilitacyjnych.

Przyjęte rozwiązania sprzyjają ciągłości i przewidywalności procesu leczenia, co ma istotne znaczenie dla pacjentów z niepełnosprawnościami wymagających długotrwałej i wieloetapowej opieki.

Jednolita organizacja ścieżki opieki ma szczególne znaczenie dla OzN, dla których ograniczenie liczby nieprzewidywalnych etapów leczenia oraz jasne powiązanie diagnostyki, leczenia, rehabilitacji i dalszej opieki zmniejszy docelowo bariery w korzystaniu ze świadczeń zdrowotnych.

Priorytet VI Zdrowie Programu Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021-2027 (FEnIKS)

Postanowienia wydanych przez MFIPR Wytycznych dotyczących zasad równościowych w funduszach unijnych na lata 2021–2027 nakładają obowiązek zapewnienia, aby produkty i usługi projektów – adekwatnie do ich charakteru – były dostępne dla wszystkich użytkowników, w tym OzN. W tym celu ujęto w regulaminach wyboru projektów oraz wzorów umów o dofinansowanie zapisy zobowiązujące wnioskodawców i beneficjentów do stosowania standardów dostępności określonych w odpowiednich wytycznych.

Nabory ogłaszane w 2025 r. w ramach programu FEnIKS uwzględniają przepisy Karty Praw Podstawowych oraz Konwencji. Wszystkie wnioski o dofinansowanie są oceniane pod kątem zgodności z prawami i wolnościami określonymi w Karcie Praw Podstawowych i Konwencji, natomiast jednym z warunków podstawowych, który muszą spełniać Wnioskodawcy jest wdrażanie i stosowanie Konwencji. Weryfikowana jest zgodność projektu z zapisami Konwencji, w tym Komentarzem ogólnym Nr 5 (2017), Uwagami końcowymi dla Polskiego Komitetu ONZ ds. Praw Osób Niepełnosprawnych oraz SOzN.

Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności

Rozstrzygnięty w 2025 r. nabór w ramach realizacji Inwestycji D4.1.1 Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności, pn. „Rozwój opieki długoterminowej poprzez modernizację infrastruktury podmiotów leczniczych na poziomie powiatowym” poprzez wybrane Przedsięwzięcia przyczynia się do zwiększenia dostępu OzN oraz osób starszych do leczenia i opieki medycznej, w tym do wczesnej diagnostyki, rehabilitacji oraz edukacji leczniczej. Modernizacja infrastruktury szpitali powiatowych oraz tworzenie i rozbudowa oddziałów opieki długoterminowej i geriatrycznej umożliwiają zapewnienie kompleksowych świadczeń zdrowotnych dostosowanych do zróżnicowanych potrzeb pacjentów, z uwzględnieniem rodzaju i stopnia niepełnosprawności. W ramach inwestycji realizowane są działania polegające na tworzeniu nowych miejsc opieki geriatrycznej oraz długoterminowej, w tym poprzez adaptację istniejącej infrastruktury oraz budowę nowych przestrzeni dedykowanych tym formom opieki. Prowadzi to do zwiększenia przepustowości systemu ochrony zdrowia w obszarze świadczeń dla osób starszych i osób wymagających długotrwałej opieki, a w konsekwencji do skrócenia czasu oczekiwania na udzielenie świadczeń oraz poprawy ich dostępności terytorialnej. Doposażenie oddziałów w nowoczesny sprzęt diagnostyczny, rehabilitacyjny oraz wyroby medyczne, w tym sprzęt wspomagający mobilność i codzienne funkcjonowanie, przedmioty ortopedyczne oraz środki pomocnicze, zwiększa skuteczność procesu leczenia i rehabilitacji, a także wspiera utrzymanie lub poprawę sprawności funkcjonalnej pacjentów.

Realizacja Inwestycji D1.1.1 pn. „Modernizacja infrastruktury centrów opieki wysokospecjalistycznej i innych podmiotów leczniczych” w ramach Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności wzmacnia dostęp pacjentów objętych leczeniem kardiologicznym i onkologicznym w tym OzN oraz osób starszych do świadczeń opieki kardiologicznej i onkologicznej obejmującej wczesną diagnostykę oraz leczenie specjalistyczne. Zakres podejmowanych działań odpowiada na potrzeby pacjentów z chorobami układu krążenia, onkologicznymi, które często prowadzą do trwałych ograniczeń funkcjonalnych i niepełnosprawności.

Istotnym elementem inwestycji jest doposażenie podmiotów leczniczych w nowoczesny sprzęt diagnostyczny, terapeutyczny i rehabilitacyjny. Zapewnienie dostępu do wyrobów medycznych, środków pomocniczych oraz sprzętu rehabilitacyjnego wspiera proces leczenia i rekonwalescencji, umożliwiając dostosowanie postępowania medycznego do indywidualnych potrzeb pacjentów.

Subfundusz infrastruktury strategicznej w ramach Funduszu Medycznego

Realizowane w 2025 r. programy inwestycyjne ze środków Subfunduszu infrastruktury strategicznej w ramach Funduszu Medycznego dotyczą budowy, przebudowy i modernizacji i wyposażenia infrastruktury strategicznej podmiotów leczniczych udzielających świadczeń opieki zdrowotnej dla dzieci.

Realizowane inwestycje zakładają budowę, przebudowę lub modernizację pomieszczeń w komórkach organizacyjnych działających na rzecz m.in. pediatrii, rehabilitacji, chorób w obrębie głowy i szyi, zaburzeń metabolicznych, onkologii, diabetologii, psychiatrii i wiele innych.

Centralny Ośrodek Medycyny Sportowej

Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej Centralny Ośrodek Medycyny Sportowej w Warszawie jest podmiotem leczniczym, którego jednym z podstawowych zadań jest udzielanie świadczeń zdrowotnych w zakresie medycyny sportowej, w tym sprawowanie kompleksowej opieki nad członkami kadry narodowej – zarówno w sportach olimpijskich, jak i paralimpijskich. W odniesieniu do zawodników z niepełnosprawnościami działalność Ośrodka wpisuje się w realizację statutowego i ustawowego obowiązku zapewnienia im specjalistycznej opieki medycznej i wsparcia procesu treningowego.

Centralny Ośrodek Medycyny Sportowej w 2025 r.:

- 1) Realizował stałą opiekę zdrowotną nad sportowcami z niepełnosprawnościami, poprzez:
 - wykonywanie okresowych i specjalistycznych badań lekarskich oraz badań przesiewowych,
 - prowadzenie diagnostyki, leczenia i rehabilitacji urazów oraz chorób,
 - monitorowanie stanu zdrowia i zdolności wysiłkowej.

Łącznie w 2025 r. Centralny Ośrodek Medycyny Sportowej udzielił 3451 świadczeń sportowcom z niepełnosprawnościami.

- 2) Prowadził systematyczne monitorowanie funkcjonalne organizmu sportowców z niepełnosprawnościami oraz wdrażał działania profilaktyczne ukierunkowane na zapobieganie przeciążeniom i kontuzjom, optymalizację procesu treningowego oraz wczesne wykrywanie zagrożeń zdrowotnych. W przypadku sportowców z niepełnosprawnościami działania te są szczególnie istotne ze względu na zwiększone ryzyko powikłań zdrowotnych.
- 3) Zapewniał dostęp do rehabilitacji medycznej i fizjoterapii, wspierając proces powrotu do pełnej sprawności sportowej po urazach lub pogorszeniu stanu zdrowia sportowców w tym zawodników z niepełnosprawnościami, przy uwzględnieniu ich specyficznych potrzeb funkcjonalnych.
- 4) Angażował się organizacyjnie i merytorycznie w zabezpieczenie medyczne reprezentacji Polski w sportach paralimpijskich podczas zawodów międzynarodowych.
- 5) Prowadził badania naukowe dotyczące wpływu treningu na organizm sportowców w tym sportowców z niepełnosprawnościami oraz nowych metod diagnostycznych i terapeutycznych. Wyniki badań wykorzystywane są do podnoszenia jakości opieki medycznej.
- 6) Monitorował stosowane leczenie pod kątem zgodności ze standardami Światowej Agencji Antydopingowej (WADA), co ma szczególne znaczenie dla sportowców wyczynowych, w tym paralimpijczyków.
- 7) Rozwijał funkcję krajowego ośrodka referencyjnego w medycynie sportowej, co obejmuje również standaryzację opieki nad zawodnikami sportów paralimpijskich oraz integrację działań klinicznych, naukowych i edukacyjnych.

Projekt Dostępność Plus dla Ambulatoryjnej Opieki Specjalistycznej

Jednym z kluczowych działań realizowanych i kontynuowanych w 2025 r. była realizacja projektu Dostępność Plus dla Ambulatoryjnej Opieki Specjalistycznej, którego celem jest dostosowanie AOS do wymagań osób ze szczególnymi potrzebami.

Projekt ten obejmuje dofinansowanie wszelkich rozwiązań, które umożliwią placówkom medycznym spełnienie standardów dostępności. Przedmiotem grantów w 2025 r. były następujące zadania:

- zakup sprzętu poprawiającego dostępność podmiotu leczniczego dla osób ze szczególnymi potrzebami (np. pętle indukcyjne) i zakup sprzętu medycznego posiadającego specjalne funkcjonalności dla osób ze szczególnymi potrzebami,
- zakup wyposażenia podmiotu leczniczego poprawiającego dostępność dla osób ze szczególnymi potrzebami (np. kozetki do gabinetów lekarskich, krzesła na poczekalnię, łada do rejestracji, spełniające parametry określone w Standardzie Dostępności dla AOS),
- wyposażenie i rozwiązania cyfrowe poprawiające dostępność placówki dla osób ze szczególnymi potrzebami,
- prace remontowo - adaptacyjne związane z dostosowaniem nieruchomości lub pomieszczeń (np. wykonanie podjazdu do budynku, zainstalowanie windy w budynku, poszerzenie wejść do gabinetów),
- przeprowadzenie szkoleń m.in. z zakresu komunikacji z osobami ze szczególnymi potrzebami, z zakresu dostępności cyfrowej,
- zatrudnienie koordynatora dostępności, asystenta OzN,
- zadania związane z dostosowaniem placówki pod względem organizacyjnym tj. m.in. opracowanie procedur związanych z funkcjonowaniem placówki uwzględniających kwestię dostępności, dokumentów opisujących zakres działalności placówki w języku migowym, zakup oznaczeń i uniformów identyfikujących personel.

Projekt Dostępność Plus dla AOS niewątpliwie przyczynia się do poprawy dostępności w placówkach medycznych oraz do wzrostu świadomości w tym zakresie wśród personelu medycznego. Dzięki inwestycjom w usuwanie barier architektonicznych, wprowadzaniu rozwiązań ułatwiających poruszanie się pacjentom z niepełnosprawnościami ruchowymi oraz doposażaniu placówek w sprzęt wspierający komunikację, placówki medyczne stają się bardziej przyjazne i dostępne dla wszystkich pacjentów. Jednocześnie istotnym elementem projektu jest podnoszenie świadomości i wrażliwości personelu medycznego. Szkolenia pomagają lepiej rozumieć potrzeby pacjentów z różnymi rodzajami niepełnosprawności. Personel staje się bardziej uważny i świadomy barier, z jakimi mogą spotykać się

pacjenci, co przekłada się na wyższy standard obsługi oraz zwiększenie poczucia bezpieczeństwa i komfortu wszystkich korzystających z usług ambulatoryjnych.

Ankieta „10 dla Serca”

W 2025 r. wykorzystywano narzędzia cyfrowe wspierające dostęp pacjentów do informacji zdrowotnych. W aplikacji moje IKP udostępniono ankietę „10 dla Serca”⁵, umożliwiającą użytkownikom samodzielną ocenę wybranych czynników ryzyka chorób układu krążenia oraz zapoznanie się z podstawowymi materiałami edukacyjnymi. Dostępność tych informacji w formie cyfrowej ułatwia korzystanie z nich również OzN, zapewniając im prosty i zdalny sposób pozyskiwania danych dotyczących zdrowia.

Kampanie promocyjne z zakresu profilaktyki zdrowotnej i promocji zdrowia

W 2025 r. zrealizowano także szereg ogólnopolskich kampanii promocyjnych, w szczególności w telewizji i radiu. Dotyczyły one profilaktyki zdrowotnej i promocji zdrowia w obszarach takich jak:

- szczepienia przeciw HPV,
- aktywność fizyczna,
- profilaktyka zdrowia kobiet,
- profilaktyka zdrowia mężczyzn,
- rak piersi,
- rak szyjki macicy,
- rak prostaty,
- mammografia,
- cytologia,
- kolonoskopia,
- przeciwdziałanie uzależnieniom, w tym ukazywanie kancerogennych skutków spożywania alkoholu oraz łącznego używania alkoholu i wyrobów tytoniowych.

Materiały te (spoty TV, spoty radiowe, grafiki) były przygotowywane zgodnie z zasadami dostępnej komunikacji. Wykorzystywano prosty, mówiony język, krótkie i zrozumiałe komunikaty oraz bezpośredni sposób zwracania się do odbiorcy, co ułatwiało ich odbiór osobom o różnych potrzebach poznawczych. Spoty zawierały wyłącznie najważniejsze informacje i jedno główne przesłanie, a w przypadku radia stosowano powtarzalność kluczowych treści w celu zwiększenia ich zapamiętywalności.

Dodatkowo materiały telewizyjne były dostosowywane do potrzeb OzN sensorycznymi poprzez stosowanie napisów dla osób niesłyszących, a w wybranych przypadkach również tłumacza PJM. Zapewniano także odpowiednie tempo narracji oraz wyraźną dykcję, co zwiększało dostępność przekazu dla osób z trudnościami w przetwarzaniu informacji.

Realizowane działania cechował również pozytywny, wzmacniający ton, podkreślający sprawczość odbiorców i realną możliwość korzystania z przysługujących im praw. Tym samym materiały te przyczyniały się do zwiększenia świadomości zdrowotnej oraz wspierały równy dostęp do informacji i usług zdrowotnych, sprzyjając pełnemu uczestnictwu OzN w życiu społecznym.

Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021–2027

W 2025 r. działania w ramach FERS realizowane przez Departament Oceny Inwestycji w Ministerstwie Zdrowia (DOI MZ), koncentrowały się na zapewnieniu równego dostępu do wysokiej jakości usług zdrowotnych, w tym dla OzN.

DOI MZ jako IP wdraża projekty w ramach Działań 01.12, 01.13, 03.07, 04.14 oraz 04.15 w ramach Priorytetów: I Umiejętności, III Dostępność i usługi dla OzN oraz IV Spójność społeczna i zdrowie.

W ramach realizacji programu FERS prowadzono nabory oraz ocenę projektów mających na celu rozwój kompetencji kadr systemu ochrony zdrowia oraz poprawę dostępności usług zdrowotnych. Interwencje te przyczyniają się do zwiększenia dostępności świadczeń dla osób ze szczególnymi potrzebami, w tym OzN.

⁵ <https://pacjent.gov.pl/aktualnosc/10-dla-serca-nowe-narzedzie-w-aplikacji-mojeikp>

Proces oceny wniosków o dofinansowanie w ramach FERS uwzględniał szereg kryteriów zapewniających realizację praw OzN, wynikających zarówno z przepisów krajowych, jak i międzynarodowych.

Na etapie oceny wniosku obligatoryjnie weryfikowane było kryterium zgodności projektu z Konwencją. Zgodność ta rozumiana jest jako brak sprzeczności pomiędzy zapisami projektu a wymogami Konwencji lub stwierdzenie, że wymagania te pozostają neutralne wobec zakresu i zawartości projektu.

Ponadto, w ramach oceny merytorycznej oraz kryteriów horyzontalnych analizowane było uwzględnienie zasad wynikających z Karty Praw, w szczególności poprzez:

- ocenę opisu grupy docelowej pod kątem uwzględnienia OzN,
- weryfikację dostępności planowanych działań i produktów projektu,
- analizę sposobu realizacji zadań w kontekście zapewnienia równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla OzN,
- ocenę zgodności projektu z zasadami równości kobiet i mężczyzn oraz niedyskryminacji.

Kwestie dotyczące równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla OzN, stanowią integralny element oceny kryteriów horyzontalnych.

W ramach naborów prowadzonych w trybie konkurencyjnym stosowane było również kryterium premiujące, zgodnie z którym dodatkowe punkty uzyskują projekty, w których wnioskodawca zapewni zatrudnienie lub oddelegowanie do realizacji projektu OzN w wymiarze co najmniej ½ etatu przez co najmniej połowę okresu realizacji projektu.

Projekty realizowane w ramach FERS obejmują działania szkoleniowe i systemowe skierowane do kadr medycznych oraz podmiotów ochrony zdrowia. Projekty te pośrednio wspierają OzN poprzez poprawę jakości opieki zdrowotnej oraz zwiększenie dostępności usług. Na etapie realizacji projektów monitorowane jest uwzględnianie zasad dostępności, w tym poprzez wskaźniki takie jak:

- liczba projektów, w których sfinansowano koszty racjonalnych usprawnień dla OzN,
- liczba OzN objętych wsparciem w programie.

Ponadto w opisach zadań projektowych wymagane jest uwzględnienie działań na rzecz realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym zapewnienia dostępności dla OzN.

Dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze przyznawane OzN na podstawie ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2026 r. poz. 884), zwanej dalej ustawą o rehabilitacji (...)

Do samorządów wpłynęło 376.391 wniosków od osób indywidualnych na łączną kwotę 769.377.990 zł, po rozpatrzeniu których 380 samorządów wypłaciło kwotę 448.494.504 zł na rzecz 220 842 osób, w tym dofinansowanie zakupu sprzętu rehabilitacyjnego obejmowało wypłaty w ramach 10 495 osób na kwotę 23.375.001 zł.

Wykorzystanie środków dotyczyło dofinansowania zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze wypłaconego:

- na rzecz 201 984 dorosłych OzN w kwocie 383.547.508 zł,
- na rzecz 18 858 dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami w kwocie 64.946.996 zł.

W ramach zadania pomoc finansową otrzymało 86 062 osób będących mieszkańcami wsi w wysokości 173.073.828 zł, jak również 129 855 kobiet w kwocie 231.489.160 zł.

Dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny dla osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą, prawnych i jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej

Do samorządów w zakresie realizacji zadania wpłynęło 661 wniosków na łączną kwotę 19.294.552 zł, z czego 77 wniosków na kwotę 2.276.966 zł złożyły podmioty z sektora finansów publicznych i 584 wnioski na kwotę 17.017.586 zł - jednostki spoza sektora finansów publicznych.

Starostowie 112 powiatów zawarło 249 umów na łączną kwotę 3.596.331 zł, z czego stroną w 46 umowach na kwotę 584.483 zł były podmioty z sektora finansów publicznych, a w 203 umowach na kwotę 3.011.847

zł - jednostki spoza tego sektora. Przeciętne dofinansowanie zakupu sprzętu rehabilitacyjnego wyniosło 14.213 zł.

Powiaty te wykorzystały kwotę 3.468.016 zł, z czego 573.521 zł otrzymało 45 podmiotów sektora finansów publicznych, a kwotę 2.894.495 zł – 199 jednostek spoza sektora finansów publicznych.

Na zakup sprzętu do rehabilitacji dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami wykorzystano 2.035.747 zł (59%).

W 2025 r. zanotowany został spadek wykorzystanych środków o 12,24% w stosunku do roku poprzedniego, w którym realizacja tego zadania wynosiła 3.951.913 zł.

Rehabilitacja lecznicza w ramach prewencji rentowej

ZUS na podstawie art. 69 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2026 r. poz. 199, z późn. zm.) prowadzi program rehabilitacji leczniczej w ramach prewencji rentowej. Program skierowany jest do osób ubezpieczonych zagrożonych długotrwałą niezdolnością do pracy z powodu choroby, urazu lub wypadku, rokujących odzyskanie tej zdolności po przeprowadzeniu rehabilitacji. Głównym celem programu jest poprawa stanu zdrowia i funkcji organizmu w stopniu, który umożliwia podjęcie pracy zarobkowej, a tym samym sprzyja eliminowaniu bądź znacznemu ograniczeniu stanu wykluczenia społecznego OzN. Indywidualnie ustalony program obejmuje rehabilitację medyczną oraz psychologiczną, a także edukację zdrowotną.

W 2025 r. rehabilitację leczniczą ukończyło ponad 54,7 tys. osób, z tego:

- 44,8 tys. osób w związku ze schorzeniami narządu ruchu,
- 2,5 tys. osób w związku ze schorzeniami układu krążenia,
- 3,8 tys. osób w związku ze schorzeniami narządu głosu,
- 0,9 tys. osób w związku ze schorzeniami układu oddechowego,
- 1,5 tys. osób w związku ze schorzeniami psychosomatycznymi,
- 0,9 tys. osób w związku ze schorzeniami onkologicznymi po leczeniu nowotworu gruczołu piersiowego,
- 0,4 tys. osób w związku ze schorzeniami ośrodkowego układu nerwowego.

Łącznie koszty rehabilitacji (razem z kosztami opłaty uzdrowiskowej i kosztami przejazdu) wyniosły w 2025 r. ponad 273.636 tys. zł.

Programy rehabilitacji leczniczej są kompleksowe. Obejmują fizjoterapię, wsparcie psychologa, edukację zdrowotną i promocję zdrowia, a także leczenie chorób współistniejących. Rehabilitację leczniczą w ośrodkach prowadzi zespół specjalistów i terapeutów właściwych dla poszczególnych profili rehabilitacji.

Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

Zgodnie z art. 64 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz. U. z 2025 r. poz. 1770) w ramach zadań zrealizowanych na rzecz pomocy ubezpieczonym i osobom uprawnionym do świadczeń z ubezpieczenia społecznego rolników Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego w 2025 r. kierowała na rehabilitację leczniczą osoby zagrożone całkowitą niezdolnością do pracy w gospodarstwie rolnym, osoby uznane za okresowo całkowicie niezdolne do pracy w gospodarstwie rolnym, które w wyniku dalszego leczenia i rehabilitacji rokowały odzyskanie zdolności do pracy w gospodarstwie rolnym oraz osoby uprawnione do emerytury rolniczej.

W ramach powyższych działań na rehabilitację leczniczą realizowaną przez Kasę w 2025 r. skierowano 12 249 rolników oraz 800 osób uprawnionych do emerytury rolniczej.

Działania MSWiA

Do przedsięwzięć inwestycyjnych realizowanych w 2025 r. przez podmioty lecznicze MSWiA i dofinansowywanych przez Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji, których zakres rzeczowy miał na celu między innymi dostosowanie pomieszczeń do wymogów określonych w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (Dz. U. z 2024 r. poz. 1411, z późn. zm.), zwanej dalej ustawą o zapewnieniu dostępności, należą m.in. działania:

- przebudowa Oddziału Urologii, Urologii Onkologicznej, i Chirurgii Ogólnej z Pododdziałem Ortopedycznym w SP WZOZ MSWiA w Bydgoszczy - zwiększenie udogodnień dla OzN,
- przebudowa Izby Przyjęć w SP ZOZ MSWiA w Gdańsku - zadanie polegało na kompleksowej przebudowie Izby Przyjęć szpitala,
- modernizacja i dostosowanie szpitalnego oddziału ratunkowego do obowiązujących przepisów prawa w celu poprawy dostępności i bezpieczeństwa udzielania świadczeń opieki zdrowotnej w Szpitalu Klinicznym MSWiA z W-MCO w Olsztynie,
- przebudowa z rozbudową i zmianą sposobu użytkowania budynku gospodarczego na potrzeby ośrodka dziennego dla dzieci z zaburzeniami wieku rozwojowego oraz dla osób dorosłych, wraz z wyposażeniem w SP ZOZ MSWiA Centrum Rehabilitacji w Górznie - inwestycja polegająca na zwiększeniu dostępności do świadczeń rehabilitacyjnych oraz poprawę warunków ich realizacji,
- przebudowa części budynku A oraz rozbudowa i nadbudowa budynku K na potrzeby działalności medycznej SP ZOZ Szpitala Specjalistycznego MSWiA w Otwocku,
- wymiana dwóch urządzeń dźwigów osobowych (wind) w budynku głównym Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej Sanatorium Uzdrowskie MSWiA „ORION” w Ciechocinku - realizacja inwestycji wpłynęła na poprawę warunków bytowych pacjentów oraz umożliwiła bezpieczne przemieszczanie się po terenie obiektu m.in. OzN, w tym poruszającym się na wózkach inwalidzkich, niedowidzącym i innym, korzystającym z rehabilitacji,
- przebudowa wraz z rozbudową i nadbudową pawilonu "B" Oddziału Leczenia Nerwic SP ZOZ Szpitala Specjalistycznego MSWiA w Jeleniej Górze - w ramach zadania wybudowany został na zewnątrz podjazd dla osób na wózkach,
- dostosowanie obiektu do wymagań obowiązujących przepisów prawa z zakresu bezpieczeństwa pożarowego, dostosowania dla OzN ciągów komunikacyjnych - IV piętro oraz hol budynku głównego SP ZOZ Sanatorium Uzdrowskiego MSWiA w Jeleniej Górze.

Obiekty pozostające w dyspozycji podmiotów leczniczych MSWiA na potrzeby udzielania świadczeń zdrowych w rodzaju stacjonarnej i ambulatoryjnej opieki zdrowotnej, w tym dla pacjentów z różnego rodzaju niepełnosprawnościami, przystosowane są do ich potrzeb w różnym zakresie (całkowicie lub w trakcie przystosowywania).

W 2025 r. szereg przedsięwzięć inwestycyjnych zostało zrealizowanych przez Państwowy Instytut Medyczny MSWiA i dofinansowywanych przez MSWiA. Zakres rzeczowy tych inwestycji miał na celu między innymi dostosowanie pomieszczeń do wymogów określonych w ustawie. MSWiA również w swoich budynkach kontynuowało działania mające na celu udogodnienia dla OzN

Wyroby medyczne w związku z wypadkiem przy pracy lub chorobą zawodową

Na podstawie ustawy z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (Dz. U. z 2025 r. poz. 1644), zwanej dalej ustawą o ubezpieczeniu społecznym (...), ZUS refunduje świadczenia zdrowotne z zakresu szczepień ochronnych i stomatologii oraz zwraca koszty wyrobów medycznych będące w związku z wypadkiem przy pracy lub chorobą zawodową.

W 2025 r. ZUS zrefundował koszty:

- zaopatrzenia w wyroby ortopedyczne na podstawie złożonych wniosków – 1858 zł,
- świadczeń zdrowotnych z zakresu stomatologii na podstawie złożonych wniosków – 12 360 zł,
- szczepień ochronnych na podstawie złożonych wniosków – 660,33 zł.

Edukacja lecznicza

W celu upowszechnienia i promocji programów rehabilitacji leczniczej, ZUS opublikował ulotki informacyjne skierowane do ubezpieczonych. Zapewniono dostępność ulotek przez publikację na stronie www.zus.pl oraz opracowanie w standardzie WCAG 2.1

W 2025 r. ZUS opublikował broszurę informacyjną skierowaną do płatników składek pn. „Dofinansowanie działań płatnika składek na poprawę bezpieczeństwa i higieny pracy”. Zapewniono dostępność broszury przez publikację na stronie www.zus.pl oraz opracowanie w standardzie WCAG 2.1.

Parki narodowe

W wybranych parkach narodowych organizowane były tzw. kąpiele leśne, będące formą profilaktyki zdrowotnej, która wykorzystuje naturalne właściwości lasu do poprawy zdrowia i samopoczucia.

Legislacja

W dniu 6 listopada 2025 r. w Dzienniku Ustaw opublikowane zostało rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 23 października 2025 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie standardu organizacyjnego opieki okołoporodowej (Dz. U. poz. 1525), którego przepisy weszły w życie z dniem 7 maja 2026 r.

W przepisach zwrócono uwagę na konieczność zapewnienia przez podmioty wykonujące działalność leczniczą udzielające świadczeń zdrowotnych w zakresie opieki okołoporodowej dostępu osobom ze szczególnymi potrzebami, odpowiednio do wykonywanych przez siebie świadczeń zdrowotnych, aby zagwarantować pacjentkom dostępność architektoniczną, cyfrową, informacyjno-komunikacyjną i w miarę możliwości sprzęt niezbędny do realizacji świadczeń dostosowany do osób ze szczególnymi potrzebami.

3. DOSTĘPU DO WSZECHSTRONNEJ REHABILITACJI MAJĄCEJ NA CELU ADAPTACJĘ SPOŁECZNĄ

Turnusy rehabilitacyjne

O dofinansowanie kosztów turnusu rehabilitacyjnego w 2025 r. ubiegało się 162 209 osób, z tego 115 466 OzN oraz 46 743 opiekunów OzN. Dofinansowanie zostało przyznane dla ogółem 101 177 osób na łączną kwotę 198.672.712 zł.

Na realizację zadania w zakresie dofinansowania turnusów rehabilitacyjnych 377 samorządów wypłaciło kwotę 179.841.796 zł na rzecz 89 111 osób, z czego: na rzecz 54 372 dorosłych OzN 118.883.156 zł i na rzecz 7 786 dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami 18.661.730 zł oraz kwotę 42.296.911 zł na rzecz 26 953 opiekunów. Przeciętne dofinansowanie na osobę wyniosło 2.018 zł.

Warsztaty terapii zajęciowej

Środki na finansowanie kosztów działania WTZ wyliczone wg algorytmu uwzględniają zobowiązania z tytułu umów zawartych w tym zakresie do 31 grudnia roku poprzedzającego realizację tego zadania. Przypadająca powiatom kwota na wypłatę zobowiązań w tym zakresie wyniosła 1.043.068.656 zł.

Dofinansowaniem kosztów działania w 2025 r. objęto 740 WTZ, w tym 6 WTZ powstałych w roku sprawozdawczym na kwotę 2.451.463 zł oraz 734 WTZ funkcjonujące w latach poprzednich - na kwotę 1.039.291.999 zł.

Na koniec okresu sprawozdawczego 29 712 uczestników WTZ odbywało terapię zajęciową 125 osób w WTZ przy zakładach pracy chronionej (0,42%), 13 126 osób to kobiety (44,18%), 27 to młodzież do 18 roku życia łącznie (0,09%).

Pośród 1 967 uczestników, którzy opuścili WTZ 243 OzN podjęły zatrudnienie w tym:

- 117 osób w ZAZ,
- 8 osób w zakładach pracy chronionej,
- 5 osób w spółdzielniach socjalnych,
- 13 osób w przedsiębiorstwach społecznych,
- 23 osoby w NGO.

Pozostałe 77 osób pracowało na otwartym rynku pracy.

W roku sprawozdawczym w 137 samorządach powiatowych funkcjonowało 222 WTZ, w których uczestniczyło 1 382 OzN przebywających w jednostkach organizacyjnych zobowiązanych do zapewnienia terapii zajęciowej na podstawie odrębnych przepisów (m.in. w domach pomocy społecznej).

Zajęcia klubowe w WTZ

Celem programu jest wsparcie OzN w utrzymaniu samodzielności i niezależności w życiu społecznym i zawodowym poprzez prowadzenie przez WTZ zajęć klubowych jako zorganizowanej formy rehabilitacji.

Beneficjentami programu są:

- OzN posiadające ważne orzeczenie o stopniu niepełnosprawności, które były uczestnikami WTZ i opuściły go w związku z podjęciem zatrudnienia,
- OzN posiadające ważne orzeczenie o stopniu niepełnosprawności, znajdujące się na prowadzonej przez podmiot prowadzący WTZ liście osób (o której mowa w art. 10f ust. 2a ustawy o rehabilitacji (...)), których zgłoszenie do uczestnictwa w WTZ zostało zatwierdzone i które nie rozpoczęły terapii w WTZ.

Adresatami programu są podmioty prowadzące WTZ.

Pomoc finansowa ze środków PFRON udzielana jest adresatom programu przez samorządy powiatowe, które przystąpią do realizacji programu.

Program „Zajęcia klubowe w WTZ” realizowany jest na terenie całego kraju w określonym cyklu - trwającym od dnia 1 lutego danego roku kalendarzowego do dnia 31 stycznia kolejnego roku kalendarzowego. Nabór wystąpień samorządów powiatowych o przyznanie środków finansowych na realizację programu odbywa się w dwóch odrębnych turach w roku realizacyjnym.

Wystąpienia samorządów powiatowych w zakresie realizacji programu w 2025 r. przyjmowane były w terminach:

- od dnia 1 do dnia 30 listopada 2024 r. – w ramach I tury naboru dotyczącego prowadzenia zajęć klubowych od dnia 1 lutego 2025 r. do dnia 31 stycznia 2026 r.,
- od dnia 1 czerwca do dnia 30 czerwca 2025 r. – w ramach II tury naboru dotyczącego prowadzenia zajęć klubowych od dnia 1 sierpnia 2025 r. do dnia 31 stycznia 2026 r.

Miesięczna stawka osobowa obowiązująca w okresie od dnia 1 lutego 2025 r. do dnia 31 stycznia 2026 r. – wyniosła 580,00 zł.

W 2025 r. w realizacji programu wzięło udział 121 powiatów, które otrzymały dofinansowanie na prowadzenie zajęć klubowych w 162 WTZ dla 1 605 OzN.

PFRON wypłacił środki w wysokości 11.185.804,50 zł.

Rehabilitacja 25 plus

Celem programu jest zebranie doświadczeń służących wypracowaniu rozwiązań zapewniających absolwentom ciągłość oddziaływań terapeutycznych w zakresie utrzymania samodzielności i niezależności w życiu społecznym, a także w zakresie dotyczącym ich aktywności zawodowej.

W ramach programu placówki edukacyjne mogą zapewnić dzienny pobyt niezatrudnionym OzN z niepełnosprawnością intelektualną (w tym sprzężoną z innymi niepełnosprawnościami), będącym absolwentami OREW bądź ORW, bądź absolwentami SPdP lub innych placówek edukacyjnych, jeżeli osoby te nie są objęte rehabilitacją społeczną w placówkach dziennej aktywności (np. ŚDS czy WTZ).

Adresatem programu są podmioty prowadzące OREW, ORW, SPdP oraz inne placówki edukacyjne.

OREW, ORW, SPdP oraz inne placówki edukacyjne, udzielają wsparcia beneficjentom programu, poprzez zapewnienie:

- 1) usług opiekuńczych i pielęgnacyjnych, w tym pomocy w utrzymaniu higieny osobistej,
- 2) udziału w zajęciach usprawniających, terapeutycznych i wspierających ruchowo,
- 3) udziału w zajęciach prowadzonych w ramach kół zainteresowań,
- 4) pomocy w rozwinięciu i wzmacnianiu aktywności oraz samodzielności życiowej oraz utrzymaniu nabytych wcześniej umiejętności,
- 5) pomocy psychologicznej, poradnictwa i wsparcia w rozwiązywaniu trudnych sytuacji życiowych oraz bieżących spraw życia codziennego,
- 6) działań aktywizujących zawodowo w przypadku absolwentów SPdP,
- 7) transportu.

W roku szkolnym 2025/2026 stawka osobowa przypadająca na jednego beneficjenta programu miesięcznie wynosi 3 807,00 zł.

PFRON wypłacił środki w łącznej wysokości 67.384.207,01 zł.

W roku szkolnym 2025/2026 zostało zawartych 135 umów obejmujących wsparciem 1 524 OzN w OREW, ORW i innych placówkach edukacyjnych.

Zadania zlecane przez PFRON – art. 36 ustawy o rehabilitacji (...)

Zgodnie z art. 36 ustawy o rehabilitacji (...) zadania z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej OzN mogą być realizowane na zlecenie PFRON przez:

- stowarzyszenia i fundacje,
- kościelne osoby prawne,

- stowarzyszenia JST,
- spółdzielnie socjalne,
- a także – pod warunkiem spełnienia określonych wymogów – spółki akcyjne, spółki z ograniczoną odpowiedzialnością oraz kluby sportowe działające w formie spółek.

W 2024 r. Zarząd PFRON wyraził zgodę na uruchomienie możliwości zlecenia przez PFRON realizacji zadania publicznego z pominięciem otwartego konkursu ofert (Powódź 2024) na podstawie artykułu 11a ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2025 r. poz. 1338 z późn. zm.), zwanej dalej ustawą o wolontariacie. Celem było zapobieganie skutkom powodzi. Projekty realizowane były w okresie od 16 września 2024 r. do 30 września 2025 r.

16 maja 2025 r. PFRON ogłosił konkurs pod nazwą „Moc lokalnych inicjatyw” – edycja 2025 realizowany w formule „regrantingu”. Głównym celem konkursu jest wsparcie na poziomie lokalnym OzN i ich otoczenia. W wyniku przeprowadzonego postępowania wyłoniono siedmiu operatorów projektów odpowiedzialnych za udzielanie grantów oraz prowadzenie działań animacyjnych i edukacyjnych w siedmiu makroregionach. Maksymalny termin realizacji zadań przez operatorów określono na 30 listopada 2026 r.

18 września 2025 r. PFRON ogłosił konkurs numer 1/2025 pod nazwą „Siła możliwości”. Nabór wniosków prowadzony był w systemie iPFRON+ w okresie od 23 września do 27 października 2025 r. Konkurs obejmuje projekty realizowane maksymalnie od 1 stycznia 2026 r. do 31 marca 2027 r., z możliwością realizacji projektów wieloletnich do dnia 31 marca 2029 r. Rozstrzygnięcie konkursu oraz zawarcie umów planowane jest na 2026 r.

W pierwszym kwartale 2025 r. zakończył się trzeci (ostatni) okres realizacji projektów wieloletnich w konkursie „Sięgamy po sukces” (nr 1/2021) w ramach trybu pozakonkursowego, a także drugi okres realizacji projektów wieloletnich w konkursie „Działamy razem” (nr 1/2022) oraz okres realizacji projektów „rocznych” (pierwszy okres realizacji w przypadku projektów wieloletnich) w konkursie „Możemy więcej” (nr 1/2023).

W 2025 r. PFRON realizował wypłaty środków w związku z realizacją umów zawartych m.in. w konkursach:

- „Działamy razem” (1/2022) – trzeci okres realizacji projektów wieloletnich (od 1 kwietnia 2025 r. do 31 marca 2026 r.),
- „Możemy więcej” (1/2023) – drugi okres realizacji projektów wieloletnich (od 1 kwietnia 2025 r. do 31 marca 2026 r.),
- „Wspieramy aktywność” (1/2024) - okres realizacji projektów od 1 stycznia 2025 r. do 31 marca 2026 r. (w przypadku projektów wieloletnich – pierwszy okres realizacji).

Łącznie wydatkowano w 2025 r.: 1.142.876.479,35 zł.

W zakresie rehabilitacji społecznej wydatkowano w 2025 r.: 944.824.248,11 zł.

Prewencja wypadkowa

ZUS na podstawie art. 37 ust. 2 pkt 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym dofinansowuje działania płatników składek skierowane na utrzymanie zdolności do pracy przez cały okres aktywności zawodowej w ramach prewencji wypadkowej.

ZUS w trybie konkursu przyznaje dofinansowanie na projekty, które:

- poprawią bezpieczeństwo i higienę pracy,
- zmniejszą zagrożenia wypadkami przy pracy lub chorobami zawodowymi,
- zredukują niekorzystne oddziaływanie czynników szkodliwych na stanowiskach pracy.

W 2025 r. płatnicy składek otrzymali dofinansowanie na podstawie 1359 podpisanych umów na łączną kwotę ponad 127 mln zł. Działaniami zostało objętych ponad 20 tys. pracowników. W jednym projekcie płatnik składek może realizować działania z różnych obszarów technicznych. Projekty dofinansowane w 2025 r. obejmowały działania w ramach następujących obszarów:

- sprzęt i urządzenia służące ograniczeniu obciążenia układu mięśniowo-szkieletowego – 667 projektów,

- sprzęt i urządzenia służące poprawie bezpieczeństwa pracy na wysokości, w zagłębieniach i innych strefach pracy – 573 projekty,
- sprzęt i urządzenia służące poprawie bezpieczeństwa pracy w przypadku narażenia na czynniki chemiczne i szkodliwe czynniki biologiczne – 221 projektów,
- urządzenia oczyszczające i uzdatniające powietrze, urządzenia mechanicznej wentylacji powietrza – 208 projektów,
- środki ochrony indywidualnej – 152 projekty,
- oświetlenie miejsc i stanowisk pracy oraz ochrona przed promieniowaniem optycznym – 140 projektów,
- bezpieczeństwo instalacji technicznych, maszyn, urządzeń i miejsc pracy – 76 projektów,
- ochrona przed energią elektryczną i elektrycznością statyczną – 23 projekty,
- urządzenia chroniące przed hałasem i drganiami mechanicznymi oraz promieniowaniem elektromagnetycznym – 20 projektów.

Legislacja

W dniu 12 grudnia 2025 r. projekt ustawy o zmianie ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych uzyskał wpis w Wykazie prac legislacyjnych Rady Ministrów (UD348).

Projekt ustawy ma na celu wprowadzenie regulacji poprawiających funkcjonowanie WTZ przez wdrożenie części rozwiązań ze Standardów funkcjonowania Warsztatów Terapii Zajęciowej wypracowanych w projekcie pn. „Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności OzN”.

W 2025 r. projekt rozporządzenia Rady Ministrów zmieniającego rozporządzenie w sprawie algorytmu przekazywania środków PFRON samorządom wojewódzkim i powiatowym został skierowany do uzgodnień, opiniowania i konsultacji publicznych oraz do Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego.

Celem nowelizacji rozporządzenia jest zwiększenie wysokości dofinansowania kosztów rocznego pobytu jednego uczestnika w WTZ oraz kosztów rocznego pobytu OzN zaliczonej do znacznego lub umiarkowanego stopnia niepełnosprawności zatrudnionej w ZAZ.

Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom środowiska ZAZ i WTZ projekt rozporządzenia podnosi wysokość dofinansowania dla WTZ z kwoty 35.196 zł w 2025 r. do kwoty 38.496 zł w 2026 r. i latach następnych. Projekt podwyższa dotychczasową kwotę o 3 300 zł w 2026 r. i zapewnia utrzymanie kwoty dofinansowania kosztów rocznego uczestnictwa OzN w WTZ ze środków PFRON w latach następnych na poziomie 2026 r.

Projekt rozporządzenia podnosi również kwotę dofinansowania dla ZAZ z kwoty 38.000 zł w 2025 r. do kwoty 39.000 zł w 2026 r. i w latach następnych. Projekt podwyższa dotychczasową kwotę o 1 000 zł w 2026 r. i latach następnych.

Skutkiem wprowadzenia proponowanych zmian będzie poprawa funkcjonowania WTZ oraz ZAZ.

Rozporządzenie weszło w życie w dniu 5 marca 2026 r. (rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 27 lutego 2026 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie algorytmu przekazywania środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych samorządom wojewódzkim i powiatowym (Dz. U. poz. 260).

4. NAUKI W SZKOŁACH WSPÓLNIE ZE SWYMI PEŁNOSPRAWNYMI RÓWIEŚNIKAMI, JAK RÓWNIEŻ DO KORZYSTANIA ZE SZKOLNICTWA SPECJALNEGO LUB EDUKACJI INDYWIDUALNEJ

W 2025 r. podjęto szereg działań zmierzających do zapewnienia uczniom i studentom z niepełnosprawnościami dostępu do odpowiednich form komunikacji, które odpowiadają ich indywidualnym potrzebom edukacyjnym.

Polskie przewodnictwo w Radzie UE w I połowie 2025 r.

Mając na uwadze fakt, że priorytetem w dziedzinie edukacji jest zapewnienie dostępu do wysokiej jakości włączającego kształcenia i szkolenia dla wszystkich uczących się oraz fakt, że edukacja włączająca to priorytet działań MEN, temat edukacji włączającej został wybrany na czas polskiej prezydencji w Radzie UE w I połowie 2025 r. jako wiodący w obszarze edukacji. Na Radzie UE ds. edukacji, młodzieży, kultury i sportu, która miała miejsce w Brukseli w dniach 12-13 maja 2025 r. konkluzje polskiej prezydencji pn. *Council conclusions on inclusive, learner-centred practices in early childhood education and care and school education* zostały jednogłośnie przyjęte przez państwa członkowskie. Dokument konkluzji koncentruje się na potrzebie budowania bardziej odpornych i inkluzywnych systemów oświaty od poziomu wczesnej edukacji dziecięcej po szkołę podstawową i średnią. W konkluzjach tych podkreślono m.in. konieczność zapewnienia wszystkim uczniom – niezależnie od ich pochodzenia, potrzeb edukacyjnych czy statutu społeczno-ekonomicznego – równego dostępu do wysokiej jakości edukacji oraz wsparcia w uczeniu się przez całe życie.

W 2025 r. MEN zapewnił kontynuację realizacji zadań ustawowych, w tym m.in.:

1. Wczesnego wspomagania rozwoju dzieci, które jest organizowane od chwili wykrycia niepełnosprawności do rozpoczęcia nauki w szkole, na podstawie opinii wydanej przez zespół orzekający działający w publicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym publicznej poradni specjalistycznej, zgodnie z art. 127 ust. 10 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz. U. z 2026 r. poz. 820).
2. Działań w ramach kompleksowego programu wsparcia dla rodzin „Za życiem” na lata 2022-2026 w zakresie:
 - działania 1.5. „Pomoc uczennicom w ciąży”: realizacja zadania polega na przygotowaniu na terenie kraju 250 miejsc dla uczennic w ciąży w bursach lub internatach. Zadanie jest realizowane na podstawie porozumień podpisanych w 2022r. (Trwa rozliczanie sprawozdań z realizacji działań w 2025 r.),
 - działania 2.4. „Wieloaspektowa i kompleksowa pomoc niepełnosprawnemu dziecku w okresie od 0. roku życia do rozpoczęcia nauki w szkole oraz jego rodzinie”: zadanie jest realizowane w formie wczesnego wspomagania rozwoju dziecka i rodziny, jako interdyscyplinarnego podejścia, umożliwiającego objęcie specjalistyczną opieką dziecka oraz jego rodziny, od chwili rozpoznania pierwszych niepokojących symptomów zaburzeń. Informacja o dziecku dotyczy jego problemów rozwojowych oraz specjalistycznej opieki i wsparcia w procesach rehabilitacji i rewalidacji a także pomocy w życiu codziennym. (Trwa rozliczanie sprawozdań z realizacji działań w 2025 r.)
 - działania 5.4. „Tranzycja na rynek pracy”: celem szczegółowym jest zwiększenie udziału absolwentów z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego na rynku pracy. Na zlecenie MEN działanie jest realizowane przez Instytut Badań Edukacyjnych – Państwowy Instytut Badawczy oraz Ośrodek Rozwoju Edukacji (Ośrodek zakończył realizację zadań w 2025 r.). W ramach działania realizowane jest zadanie polegające na poprawie skuteczności procesów kształcenia i wychowania dzieci i młodzieży (w tym z niepełnosprawnościami) w celu przygotowania do aktywnego uczestnictwa w rynku pracy we współpracy z podmiotami zewnętrznymi.
3. Możliwości edukacji dzieci i uczniów z niepełnosprawnościami objętych kształceniem specjalnym na podstawie orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego, w:
 - przedszkolach (i oddziałach) wszystkich rodzajów: ogólnodostępne, integracyjne, specjalne,

- szkołach wszystkich typów i rodzajów: szkoły podstawowe oraz szkoły ponadpodstawowe ogólnodostępne, integracyjne, specjalne,
- placówkach systemu oświaty.

Dzieci i uczniowie z niepełnosprawnościami obejmowani kształceniem specjalnym na podstawie ww. orzeczenia, niezależnie od miejsca kształcenia, mają prawo do edukacji dostosowanej do ich indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych.

Dla dzieci i uczniów, które z powodu niepełnosprawności nie mogą uczęszczać do przedszkola lub szkoły w miejscu zamieszkania prowadzone są specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze, w których dzieci lub uczniowie mogą spełniać obowiązek rocznego przygotowania przedszkolnego, obowiązek szkolny i obowiązek nauki oraz mają zapewnioną całodobową opiekę. Natomiast, specjalne ośrodki wychowawcze nie mają w swoim składzie szkół, ale zapewniają wychowankom realizację obowiązku szkolnego i obowiązku nauki poza ośrodkiem oraz całodobową opiekę.

4. Edukacji dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu głębokim, które obowiązek rocznego przygotowania przedszkolnego, obowiązek szkolny lub obowiązek nauki spełniają poprzez udział w zajęciach rewalidacyjno-wychowawczych, organizowanych na podstawie orzeczenia o potrzebie zajęć rewalidacyjno-wychowawczych, w formie indywidualnej lub zespołowej.

Zajęcia takie są organizowane w przedszkolach, szkołach i placówkach oświatowych, w tym ośrodkach rewalidacyjno-wychowawczych oraz w placówkach opiekuńczo-wychowawczych, domach pomocy społecznej i podmiotach leczniczych.

5. Indywidualnego rocznego przygotowania przedszkolnego oraz indywidualnego nauczania, którym obejmuje się dzieci i młodzież, których stan zdrowia uniemożliwia lub znacznie utrudnia uczęszczanie do przedszkola lub szkoły.

Edukacja w takich formach organizowana jest na podstawie orzeczenia o potrzebie indywidualnego rocznego przygotowania przedszkolnego lub orzeczenia o potrzebie indywidualnego nauczania, wydanego przez zespół orzekający działający w publicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej, na czas wskazany w orzeczeniu, z zapewnieniem wykonania zaleceń w nim określonych. Zajęcia w ww. formach organizowane są w miejscu pobytu ucznia, w tym w domu rodzinnym.

Edukacja osób dorosłych

Osoby dorosłe, które posiadają orzeczenie o niepełnosprawności lub stopniu niepełnosprawności wydane przez zespół do spraw orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności, mogą kontynuować naukę w systemie kształcenia ustawicznego w celu uzupełnienia wykształcenia lub uzyskania kwalifikacji zawodowych.

Dostosowanie warunków i form przeprowadzania egzaminów zewnętrznych (egzaminu ósmoklasisty, egzaminu maturalnego, egzaminu zawodowego i egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie)

Funkcjonujące rozwiązania umożliwiają wsparcie dla osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi podczas egzaminu ósmoklasisty, egzaminu maturalnego, egzaminu zawodowego i egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie poprzez dostosowanie warunków i formy przeprowadzania tych egzaminów. Regulacje w tym zakresie zawarte są w przepisach ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2025 r. poz. 881, z późn. zm.).

Szczegółowe informacje dotyczące możliwych sposobów dostosowania form i warunków przeprowadzania egzaminu ósmoklasisty, egzaminu maturalnego, egzaminu zawodowego i egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie są zawarte (zgodnie z art. 9a ust. 2 pkt 10 lit. a tiret trzecie ustawy o systemie oświaty) w komunikatach dyrektora Centralnej Komisji Egzaminacyjnej (CKE) o dostosowaniach egzaminów w 2025 r.:

- 1) Komunikat dyrektora CKE z 5 lutego 2025 r. w sprawie szczegółowych sposobów dostosowania warunków i form przeprowadzania egzaminu maturalnego w roku szkolnym 2024/2025 <https://bip.cke.gov.pl/attachments/download/10039>
- 2) Komunikat dyrektora CKE z 31 stycznia 2025 r. w sprawie szczegółowych sposobów dostosowania warunków i form przeprowadzania egzaminu ósmoklasisty w roku szkolnym 2024/2025 <https://bip.cke.gov.pl/attachments/download/9862>

Środki przekazywane z budżetu państwa na kształcenie uczniów niepełnosprawnych

Od 2025 r. zmianie uległ dotychczasowy system finansowania zadań realizowanych przez JST. Zgodnie z ideą samorządności, subwencje ogólne z budżetu państwa mają charakter jedynie uzupełniający. Rezygnacja z wyodrębniania części oświatowej subwencji ogólnej na rzecz ustalania kwoty potrzeb oświatowych JST ma na celu uelastycznienie systemu, wzmocnienie i ustabilizowanie finansów JST. System finansowania oświaty jest integralną częścią rozwiązań uwzględnionych w nowej ustawie o dochodach JST. W zakresie finansowania zadań oświatowych od 2025 r. dla JST są naliczane kwoty potrzeb oświatowych. Ustalanie kwot potrzeb oświatowych zastąpiło dotychczasowe naliczanie środków w ramach części oświatowej subwencji ogólnej i tzw. dotacji przedszkolnej. Podział kwoty potrzeb oświatowych został dokonany na podstawie rozporządzenia Ministra Edukacji z dnia 18 grudnia 2024 r. w sprawie sposobu podziału łącznej kwoty potrzeb oświatowych między jednostki samorządu terytorialnego w 2025 r. (Dz. U. z 2024 r. poz. 1930).

Obliczanie wielkości potrzeb oświatowych poszczególnym JST odbywa się za pomocą algorytmu, dzielącego całkowitą kwotę przeznaczoną w budżecie państwa na zadania oświatowe między organy pełniące te zadania, na podstawie liczby uczniów uczęszczających do różnego rodzaju szkół i placówek oświatowych oraz z zastosowaniem jednolitych w skali kraju wskaźników. Ostateczna kwota potrzeb oświatowych (dzielona algorytmem) przypadająca w 2025 r. na jednego ucznia przeliczeniowego w skali kraju (tzw. finansowy standard „A” jednakowy dla wszystkich JST) wynosiła 9.415,1831 zł. W algorytmie podziału łącznej kwoty potrzeb oświatowych między JST w 2025 r., zgodnie z załącznikiem do ww. rozporządzenia, uwzględnione zostały dodatkowe wagi obejmujące dzieci i młodzież niepełnosprawną.

W 2025 r. JST na potrzeby kształcenia specjalnego naliczono środki finansowe w wysokości 21.485.507.000 zł.

Zgodnie z nowym systemem finansowania zadań JST, potrzeby oświatowe nie są osobnym strumieniem środków finansowych, tylko elementem kalkulacyjnym służącym do obliczenia łącznych dochodów dla JST. Natomiast o sposobie podziału środków na poszczególne placówki (również w zakresie organizacji kształcenia specjalnego ucznia niepełnosprawnego) decyduje organ prowadzący.

W ustawie z dnia 27 października 2017 r. o finansowaniu zadań oświatowych (Dz. U. z 2025 r. poz. 439), w art. 8 wprowadzony jest przepis nakładający na JST obowiązek przeznaczania na zadania związane ze stosowaniem specjalnej organizacji nauki i metod pracy dla dzieci i młodzieży środków w wysokości nie mniejszej niż przewidziana kwota potrzeb oświatowych dla JST. Edukacja dzieci i młodzieży wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy, w szczególności dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, wymaga odpowiednio wyższych nakładów finansowych, co jest uwzględniane w algorytmie podziału łącznej kwoty potrzeb oświatowych na dany rok poprzez system wag. Uzasadnione jest więc, aby JST na te zadania przeznaczały środki w wysokości nie niższej niż naliczone w potrzebach oświatowych.

Ponadto, w 2025 r. JST prowadzącym m.in. szkoły specjalne zostały przekazane środki finansowe w ramach podziału rezerwy na uzupełnienie dochodów JST w obszarze oświaty. Na ten cel wydatkowano kwotę w łącznej wysokości 260.185.149,30 zł. Najwyższą kwotę przeznaczono na dofinansowanie z tytułu wzrostu zakresu zadań oświatowych – 221.070.540,30 zł, oraz na pomoc JST w usuwaniu skutków działania żywiołów – 27.829.135 zł. Dofinansowanie w ramach powyższych kryteriów dotyczyło wyłącznie szkół publicznych prowadzonych, bądź dotowanych przez JST.

Dostęp do podręczników, materiałów edukacyjnych, materiałów ćwiczeniowych i książek pomocniczych dla uczniów niepełnosprawnych

Zgodnie z art. 67 ww. ustawy o finansowaniu zadań oświatowych, podręczniki, materiały edukacyjne i materiały ćwiczeniowe oraz książki pomocnicze, dostosowane do potrzeb edukacyjnych i możliwości psychofizycznych uczniów niepełnosprawnych, są dofinansowywane z budżetu państwa przez:

- udzielanie dotacji celowej na wyposażenie szkół podstawowych i szkół artystycznych w podręczniki, materiały edukacyjne i ćwiczeniowe,
- możliwość zlecenia opracowania i wydania, w tym dystrybucji podręczników, materiałów edukacyjnych, materiałów ćwiczeniowych lub książek pomocniczych, lub ich części, przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania, o którym mowa w art. 22c ww. ustawy o systemie oświaty.

Udzielanie zwiększonej dotacji celowej na wyposażenie szkół podstawowych i szkół artystycznych realizujących kształcenie ogólne w zakresie szkół podstawowych w podręczniki, materiały edukacyjne i materiały ćwiczeniowe

Uczniowie szkół podstawowych i szkół artystycznych realizujących kształcenie ogólne w zakresie szkoły podstawowej mają prawo do bezpłatnego dostępu do podręczników, materiałów edukacyjnych i materiałów ćwiczeniowych. Wyposażanie szkół w podręczniki, materiały edukacyjne i materiały ćwiczeniowe jest zadaniem zleconym z zakresu administracji rządowej wykonywanym przez JST.

Dotacja celowa może być wykorzystana na pokrycie kosztu drukowania i powielania podręczników, materiałów edukacyjnych i materiałów ćwiczeniowych w celach dydaktycznych lub na zakup urządzeń umożliwiających drukowanie lub powielanie tych podręczników i materiałów, a w przypadku uczniów niepełnosprawnych posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego – także na zakup sprzętu lub oprogramowania umożliwiającego odczyt podręczników, materiałów edukacyjnych lub materiałów ćwiczeniowych w postaci elektronicznej.

Możliwość zlecania opracowania i wydania, w tym dystrybucji podręczników, materiałów edukacyjnych, materiałów ćwiczeniowych lub książek pomocniczych, lub ich części przez ministra do spraw oświaty i wychowania

W 2025 r. opracowano niżej wymienione materiały edukacyjne dostosowane do potrzeb edukacyjnych i możliwości psychofizycznych uczniów niepełnosprawnych:

- 1) do edukacji na drugim etapie edukacyjnym adaptacje podręczników do biologii, historii, geografii do klasy VII (materiały edukacyjne w druku powiększonym) dla uczniów niepełnosprawnych słabowidzących uczęszczających do szkół podstawowych,
- 2) do edukacji na III etapie edukacyjnym (liceum ogólnokształcące/technikum) adaptacje podręczników do języka niemieckiego (materiały edukacyjne w systemie Braille'a) dla uczniów niepełnosprawnych niewidomych uczęszczających do szkół ponadpodstawowych,
- 3) adaptacje podręczników do edukacji na III etapie edukacyjnym - do języka polskiego, matematyki, historii dla III klasy liceum ogólnokształcącego i technikum oraz do biologii i geografii dla II klasy liceum ogólnokształcącego i technikum - w postaci materiałów edukacyjnych dostosowanych do potrzeb edukacyjnych i możliwości psychofizycznych uczniów niepełnosprawnych mających trudności w uczeniu się i/lub komunikowaniu się, w tym niesłyszących, słabosłyszących, z niepełnosprawnością intelektualną, autyzmem i afazją. Materiały edukacyjne zostały opracowane z uwzględnieniem wymagań dostępności określonych w załączniku do ustawy z dnia 4 kwietnia 2019 r. o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów (Dz. U. z 2023 r. poz. 1440) jako pliki elektroniczne: formatu rtf (materiały tekstowe), formatu wideo WebM (materiały video) oraz formatu jpeg (materiały graficzne i plansze nawigacyjne), zawierające adaptacje tekstowe i adaptacje graficzne oraz tłumaczenia w PJM.

Adaptacje podręczników są zamieszczone na Zintegrowanej Platformie Edukacyjnej i udostępniane są bezpłatnie. Dostęp do podręczników mają zalogowani nauczyciele posiadający uprawnienia do korzystania z tych materiałów. Nauczyciel otrzymuje login i hasło od dyrektora szkoły lub innej placówki edukacyjnej. Wydrukowano i dostarczono do szkół ponadpodstawowych, do których uczęszczają uczniowie niewidomi i słabowidzący opracowane w latach ubiegłych adaptacje podręczników w systemie Braille'a i w druku powiększonym zgodnie ze złożonym przez dyrektorów szkół zapotrzebowaniem. Kontynuowane są prace nad adaptacją podręczników, materiałów edukacyjnych, materiałów ćwiczeniowych oraz książek pomocniczych dla III etapu edukacyjnego, dostosowanych do potrzeb edukacyjnych i możliwości psychofizycznych uczniów niepełnosprawnych posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego.

„Rządowy program pomocy uczniom niepełnosprawnym w formie dofinansowania zakupu podręczników, materiałów edukacyjnych i materiałów ćwiczeniowych w latach 2023-2025”

„Rządowy program pomocy uczniom niepełnosprawnym w formie dofinansowania zakupu podręczników, materiałów edukacyjnych i materiałów ćwiczeniowych w latach 2023-2025” realizowany był na podstawie Uchwały nr 74/2023 Rady Ministrów z dnia 19 maja 2023 r. w sprawie Rządowego programu pomocy uczniom niepełnosprawnym w formie dofinansowania zakupu podręczników, materiałów edukacyjnych i materiałów ćwiczeniowych w latach 2023-2025 oraz rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 19 maja 2023 r. w sprawie szczegółowych warunków udzielania pomocy finansowej uczniom niepełnosprawnym w formie dofinansowania zakupu podręczników, materiałów edukacyjnych i materiałów ćwiczeniowych w latach 2023-2025 (Dz. U. poz. 1046). Cel programu to wyrównywanie szans edukacyjnych i wspieranie rozwoju edukacyjnego uczniów przez dofinansowanie zakupu podręczników i materiałów edukacyjnych oraz materiałów ćwiczeniowych. W 2025 r. w ramach realizacji programu wydatkowano 18 mln zł.

Program skierowany był do uczniów posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego:

- 1) słabowidzących,
- 2) niesłyszących,
- 3) słabosłyszących,
- 4) z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim,
- 5) z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym,
- 6) z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją,
- 7) z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera,
- 8) z niepełnosprawnościami sprzężonymi, w przypadku, gdy jedna z niepełnosprawności to niepełnosprawność wymieniona w pkt 1-7

uczęszczających w roku szkolnym 2025/2026 do:

- 1) liceum ogólnokształcącego,
- 2) technikum,
- 3) branżowej szkoły I stopnia,
- 4) branżowej szkoły II stopnia,
- 5) SPdP,
- 6) czteroletniej ogólnokształcącej szkoły muzycznej II stopnia oraz klas V i VI dotychczasowej sześcioletniej ogólnokształcącej szkoły muzycznej II stopnia prowadzonych w czteroletniej ogólnokształcącej szkole muzycznej II stopnia.

W 2025 r. dofinansowanie zakupu podręczników, materiałów edukacyjnych i materiałów ćwiczeniowych dla poszczególnych grup udzielane było dla:

- 1) uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym oraz uczniów z niepełnosprawnościami sprzężonymi (uczniowie z niepełnosprawnościami spośród następujących niepełnosprawności: słabowidzący, niesłyszący, słabosłyszący, z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją, z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera, z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym), uczęszczających do SPdP w roku szkolnym 2025/2026 – do kwoty 225 zł,
- 2) dla uczniów słabowidzących, niesłyszących, słabosłyszących, z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją, z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera, oraz uczniów z niepełnosprawnościami sprzężonymi, w przypadku, gdy są to niepełnosprawności spośród niepełnosprawności, o których mowa wyżej, uczęszczających w roku szkolnym 2025/2026 do branżowej szkoły I stopnia lub klasy I branżowej szkoły II stopnia – do kwoty 390 zł,
- 3) dla uczniów słabowidzących, niesłyszących, słabosłyszących, z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją, z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera, oraz uczniów z niepełnosprawnościami sprzężonymi, w przypadku, gdy są to niepełnosprawności spośród niepełnosprawności, o których mowa wyżej, uczęszczających w roku szkolnym 2025/2026 do liceum ogólnokształcącego, technikum, czteroletniej ogólnokształcącej szkoły muzycznej II stopnia oraz klas V i VI dotychczasowej sześcioletniej ogólnokształcącej szkoły muzycznej II stopnia prowadzonych w czteroletniej ogólnokształcącej szkole muzycznej II stopnia – do kwoty 445 zł.

Obecnie trwają prace legislacyjne nad kontynuacją programu w latach 2026-2028.

Program rządowy „Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa 2.0. na lata 2021-2025” Priorytet 3 realizowany w latach 2021 - 2025

Podstawą realizacji Rządowego programu jest Uchwała nr 69/2021 Rady Ministrów z dnia 21 maja 2021 r. w sprawie ustanowienia programu wieloletniego „Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa 2.0. na 2021-2025” oraz Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 września 2021 r. w sprawie szczegółowych warunków, form i trybu realizacji Priorytetu 3 „Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa 2.0. na lata

2021-2025” (Dz. U. z 2023 r. poz. 2682). Zgodnie z zasadami realizacji programu, szkoły mają obowiązek uwzględnić potrzeby dzieci i uczniów niepełnosprawnych w realizacji programu w placówkach wychowania przedszkolnego, szkołach i bibliotekach pedagogicznych. Większość beneficjentów wywiązała się z zobowiązań dotyczących wsparcia OzN i dysfunkcjami dokonując zakupów książek i wyposażenia biblioteki szkolnej oraz planując działania promujące czytelnictwo.

1) W kierunku interwencji 3.1. (wsparcie dla placówek wychowania przedszkolnego)

Przykładowe działania:

- zakupiono książki obrazkowe, poświęcone problemom OzN, mówiące o równości szans, wzajemnej akceptacji, tolerancji, uczuciach, emocjach, strachu, złości, empatii, przyjaźni, niesieniu pomocy innym i terapeutyczne, dotyczące integracji i edukacji włączającej,
- zakupiono audiobooki, komiksy oraz książki z dużą czcionką, z których mogą korzystać dzieci niedowidzące i słabosłyszące, książki bogato ilustrowane, interaktywne z okienkami, pisane prostym językiem, książki do wykorzystania w teatrzykach KAMISHIBAI, książki sensoryczne oraz zapachowe, książki terapeutyczne do pracy z dziećmi z opinią/orzeczeniem oraz książki logopedyczne dla dzieci z trudnościami w rozwoju mowy, z zestawami ćwiczeniowymi i lusterkiem, książki uwrażliwiające na potrzeby OzN o tematyce samoakceptacji, także książki pisane alfabetem Braille’a i książki dźwiękowe,
- w zakupach uwzględniono pozycje książkowe, które wykorzystywano do zajęć o radzeniu sobie z różnymi emocjami oraz wspierające dzieci w trudnych sytuacjach życiowych, ukazujące wzory prawidłowych zachowań w różnych sytuacjach życiowych,
- organizowano imprezy, lekcje biblioteczne, konkursy dostosowane do potrzeb i możliwości psychorozwojowych dzieci. Szczególny nacisk kładziono na wielozmysłowe rozwijanie zainteresowań czytelniczych, np.: wykorzystanie uproszczonych ilustracji, druku z powiększoną czcionką, zgromadzonych audiobooków, książek multisensorycznych wyposażonych w obrazki przestrzenne itp.,
- włączano rodziców w działania informacyjne dotyczące dostępności i wspólnego czytania w różnych formach,

2) W kierunku interwencji 3.2. (wsparcie dla szkół i bibliotek pedagogicznych)

Przykładowe działania:

- przy zakupach brano pod uwagę potrzeby różnych grup uczniów, w tym mających trudności z nauką, a także OzN, zakupiono książki przydatne dla uczniów, aby łatwiej radzili sobie z problemami, uczące tolerancji, samoakceptacji, budujące postawę zrozumienia i akceptacji różnorodności kulturowej, językowej, poruszające problemy integracji, wyrozumiałości i pomocy innym, przybliżające problematykę osób zmagających się z chorobami czy zaburzeniami rozwoju umysłowego, rozwijające umiejętność radzenia sobie ze stresem, radzenia sobie z presją społeczną, rozwijające umiejętności komunikacji interpersonalnej, o tematyce poczucia własnej wartości, książki motywacyjne dla nastolatków, książki z profilaktyki zdrowotnej,
- zakupiono, m.in. książki z dużą czcionką, małą ilością tekstu, pisane prostym językiem, obrazkowe, książki KAMISHIBAI, bogato ilustrowane, wspierające działania logopedyczne,
- dokonano zakupu książek z dużą czcionką, zakupiono książki łatwe w czytaniu (sztywna oprawa, kartki, prosty język), książki obrazkowe, poradniki oraz książki do pracy z uczniami o specyficznych trudnościach, część zakupionych pozycji może być wykorzystywana do realizacji treści programowych, również podczas zajęć specjalistycznych, indywidualnych lub rewalidacyjnych,
- zakupiono książki w formie audiobooków i e-booków,
- organizowano przedsięwzięcia poświęcone OzN, np.: Dzień Zdrowia Psychicznego, Dzień Osób z Niepełnosprawnościami, Dzień świadomości autyzmu, Dzień Osób z Zespołem Downa,
- działania promujące czytelnictwo również były nakierowane na uczniów ze specjalnymi potrzebami, prowadzone w formach umożliwiających udział uczniów z różnymi rodzajami niepełnosprawności, uczniowie mogli angażować się w wybrane aktywności, by pokazać swój sposób patrzenia na świat, swoją wrażliwość i swoje możliwości,

- zakupiono książki poruszające tematykę funkcjonowania OzN w społeczeństwie, książki z czytającym długopisem dla uczniów słabowidzących oraz uczniów nieumiejących czytać, zakupiono książki sensoryczne i terapeutyczne tak aby możliwe było działanie biblioterapeutyczne.

FERS

Konkursy realizowane w ramach projektów finansowanych z FERS pn. „Dostępność podmiotów szkolnictwa wyższego” oraz „Uczelnie coraz bardziej dostępne” (Narodowe Centrum Badań i Rozwoju) umożliwiają uczelniom realizację działań mających na celu likwidację barier w dostępie do kształcenia na poziomie wyższym poprzez dostosowanie uczelni do potrzeb OzN w zakresie dostępności architektonicznej, komunikacyjnej, administrowanych stron internetowych, narzędzi informatycznych i procedur kształcenia.

W ramach dwóch naborów podpisano 110 umów o dofinansowanie, a koszt zadania wynosił 687.838.987,47 zł (ze środków FERS).

Stopień dostosowania uczelni do potrzeb OzN w celu zapewnienia im pełnego udziału w kształceniu i prowadzeniu działalności naukowej, przekłada się na uzyskaną ocenę jakości kształcenia.

Dzięki wdrożeniu i stosowaniu w ramach procedur oceny uczelni obligatoryjnych kryteriów związanych z zapewnianiem dostępności dla osób z różnymi niepełnosprawnościami uczelnie mogą systemowo podnosić poziom dostępności dla OzN, wspierając ich w pełnym i równoprawnym uczestnictwie w życiu akademickim oraz w rozwoju naukowym.

Aktywny samorząd Moduł II, realizowany przez PFRON

Celem głównym programu jest m.in. wyeliminowanie lub zmniejszenie barier ograniczających uczestnictwo beneficjentów pomocy w dostępie do edukacji, poprawa szans na rywalizację o zatrudnienie na otwartym rynku pracy poprzez podwyższenie kwalifikacji. Moduł II - pomoc w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym poprzez dofinansowanie lub refundację kosztów edukacji.

PFRON na realizację Modułu II przekazał samorządom powiatowym środki finansowe w kwocie 115.797.665,59 zł. (zgodnie z Wystąpieniem nr 39/DPR/2026 z dnia 27 stycznia 2026 r.).

Legislacja

- 1) W MNiSW procedowane były zmiany przepisów ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2024 r. poz. 1571, z późn. zm.), zwanej dalej Prawem o szkolnictwie (...) w zakresie wsparcia OzN w uczelniach poprzez rozszerzenie grupy docelowej o uczestników studiów podyplomowych.
- 2) Ustawa z dnia 25 lipca 2025 r. o zmianie ustawy – Karta Nauczyciela (Dz. U. poz. 1188), stanowiąca realizację propozycji deregulacyjnej.

Celem regulacji jest zapewnienie dzieciom i młodzieży uczęszczającym do niepublicznych przedszkoli i szkół wsparcia psychologiczno-pedagogicznego w sytuacji zwiększonych potrzeb w tym zakresie w związku z kryzysem zdrowia psychicznego młodych Polek i Polaków. Obecnie ok. 25% niepublicznych przedszkoli i szkół spełnia określone prawem standardy zatrudnienia nauczycieli specjalistów. Deregulacja dotyczy zniesienia ograniczenia (do 4 godzin tygodniowo) powierzenia realizacji zajęć nauczycielom specjalistom, o których mowa w art. 42d ust. 1 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela (Dz. U. z 2026 r. poz. 515), zwanej dalej Kartą Nauczyciela, na podstawie innej niż umowa o pracę w niepublicznych jednostkach systemu oświaty, o których mowa w art. 42d ust. 1 ustawy. Ograniczenie liczby godzin, w ramach których można powierzać prowadzenie zajęć nauczycielom specjalistom wynika z art. 10a ust. 2 i 3 Karty Nauczyciela. Dodatkowo, tak wykonujący zadania nauczyciele specjaliści obecnie nie są uwzględniani w minimalnej wymaganej liczbie etatów specjalistów, określonej w art. 42d ust. 3 Karty Nauczyciela.

Deregulacja zakłada czasowe (od 1.09.2025 r. do 31.08.2027 r.) umożliwienie powierzenia realizacji zajęć nauczycielom specjalistom w niepublicznych przedszkolach i szkołach na podstawie umów cywilnoprawnych w wymiarze maksymalnie 9 godzin tygodniowo, pod warunkiem braku cech stosunku pracy. Warunkiem jest posiadanie odpowiednich kwalifikacji oraz brak przeciwwskazań prawnych (niekaralność, brak postępowania dyscyplinarnego). Zajęcia realizowane w ramach ww. umów będą zaliczane do standardów zatrudniania nauczycieli specjalistów na podstawie art. 42d Karty Nauczyciela.

- 3) Rozporządzenie Ministra Edukacji z dnia 27 czerwca 2025 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowej organizacji publicznych szkół i publicznych przedszkoli (Dz. U. poz. 849) – rozporządzenie weszło w życie z dniem 1 września 2025 r. Nowelizacja rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 lutego 2019 r. w sprawie szczegółowej organizacji publicznych szkół i publicznych przedszkoli (Dz. U. z 2023 r. poz. 2736), wynikała z przyjęcia – w zmodyfikowanej formie – projektu deregulacyjnego MNiSW-6-217.

Uzupełniono przepisy nowelizowanego rozporządzenia o nowe rozwiązania, m.in.:

- umożliwiono dziecku lub uczniowi posiadającym orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego wydane ze względu na niepełnosprawność, kontynuację, na wniosek jego rodziców, a w przypadku pełnoletniego ucznia – na jego wniosek, kształcenia specjalnego odpowiednio w oddziale przedszkola specjalnego, oddziale specjalnym w przedszkolu ogólnodostępnym, oddziale szkoły specjalnej, oddziale specjalnym w szkole ogólnodostępnej, w przypadku otrzymania przez to dziecko lub tego ucznia w trakcie roku szkolnego nowego orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego wydanego ze względu na zmianę niepełnosprawności lub wystąpienie niepełnosprawności sprzężonych; oddział przedszkola specjalnego, oddział specjalny w przedszkolu ogólnodostępnym, oddział szkoły specjalnej lub oddział specjalny w szkole ogólnodostępnej, w przypadku otrzymania przez uczęszczające do niego dzieci lub uczniów zmienionych orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego, może funkcjonować do końca roku szkolnego, w którym dziecko lub uczeń otrzymało nowe orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego,
 - umożliwiono organizowanie i funkcjonowanie w szkołach specjalnych oraz szkołach ogólnodostępnych z oddziałami specjalnymi oddziału specjalnego dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym oraz uczniów z niepełnosprawnościami sprzężonymi, z których jedną z niepełnosprawności jest niepełnosprawność intelektualna w stopniu umiarkowanym lub znacznym oraz określono maksymalną liczbę uczniów w takim oddziale wynoszącą nie więcej niż 4 uczniów.
- 4) Rozporządzenie Ministra Edukacji z dnia 23 stycznia 2025 r. w sprawie organizacji kształcenia oraz warunków i form realizowania specjalnych działań opiekuńczo-wychowawczych w przedszkolach i szkołach specjalnych oraz w oddziałach specjalnych, zorganizowanych w podmiotach leczniczych i jednostkach pomocy społecznej (Dz. U. z 2026 r., poz. 770) – rozporządzenie weszło w życie z dniem 29 stycznia 2025 r.

W nowym rozporządzeniu wprowadzono możliwość organizowania w podmiotach leczniczych oddziałów specjalnych przez przedszkola lub szkoły mające siedzibę poza podmiotami leczniczymi. Powyższa regulacja dotyczy także dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami hospitalizowanych w podmiotach leczniczych.

- 5) Rozpoczęto prace nad nowym rozporządzeniem w sprawie orzeczeń i opinii wydawanych przez zespoły orzekające działające w publicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych. Celem regulacji jest poprawa organizacji i jakości usług poradni, zwiększenie efektywności procesów decyzyjnych zespołów orzekających oraz lepsze wykorzystanie kompetencji i potencjału kadry w działaniach skierowanych do dzieci, uczniów i ich rodziców.

Nowe rozporządzenie weszło w życie 14 kwietnia 2026 r.

Główne zmiany wprowadzane nowym rozporządzeniem to m.in.: wzmocnienie roli zespołu orzekającego, zmiana składu zespołu:

- lekarz wchodzi w skład zespołu wyłącznie wtedy, gdy do wniosku dołączona jest dokumentacja medyczna - poprzednio lekarz był stałym członkiem zespołu, poszerzanie kręgu osób, które mogą wziąć udział - za zgodą rodziców lub pełnoletniego ucznia - w posiedzeniu zespołu z głosem doradczym o: asystenta międzykulturowego, osobę władającą językiem kraju pochodzenia dziecka, tłumacza języka migowego i osobę wykonującą zawód medyczny w zakresie opieki psychiatrycznej i leczenia uzależnień,
- wprowadzenie możliwości udziału zdalnego w posiedzeniu zespołu osoby wykonującej zawód medyczny (przy zachowaniu zasad bezpieczeństwa),
- zmiana procedury wnioskowej: wnioski mogą być składane papierowo lub elektronicznie; w przypadku wniosku elektronicznego stosuje się nowe przepisy dotyczące doręczeń

elektronicznych, uwierzytelnienie dokumentów dołączanych do wniosku - elektroniczne kopie dokumentów należy uwierzytelnić jednym z trzech sposobów: kwalifikowanym podpisem elektronicznym, podpisem zaufanym, podpisem osobistym zgodnie z ustawą o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne,

- obowiązek przekazywania opinii o funkcjonowaniu ucznia. Przedszkola, szkoły i placówki będą zobowiązane do przekazywania informacji o funkcjonowaniu ucznia. Opinie te będą uwzględniane w trakcie diagnozy w poradniach,
- orzeczenia będą musiały być podpisane przez wszystkich członków zespołu (wymóg KPA).

5. POMOCY PSYCHOLOGICZNEJ, PEDAGOGICZNEJ I INNEJ POMOCY SPECJALISTYCZNEJ UMOŻLIWIAJĄCEJ ROZWÓJ, ZDOBYCIE LUB PODNIESIENIE KWALIFIKACJI OGÓLNYCH I ZAWODOWYCH

Przepisy Prawa oświatowego zagwarantowały wszystkim dzieciom i uczniom możliwość korzystania z pomocy psychologiczno-pedagogicznej, świadczonej przez poradnie psychologiczno-pedagogiczne, w tym poradnie specjalistyczne, a także przez nauczycieli i specjalistów (np. psychologów, pedagogów, pedagogów specjalni, logopedów, terapeutów pedagogicznych, doradców zawodowi) prowadzących zajęcia z uczniami w przedszkolach innych formach wychowania przedszkolnego, szkołach i placówkach.

Wsparciu uczniów z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej w przedszkolach i szkołach, służy rozpoczęte przez Ministerstwo Edukacji i Nauki od 1 września 2022 r. wdrażanie pierwszego etapu standaryzacji zatrudniania nauczycieli specjalistów, w tym utworzenie nowego stanowiska pedagoga specjalnego, wprowadzone przepisami ustawy z dnia 12 maja 2022 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1116). Drugi etap wdrażania standaryzacji jest realizowany od 1 września 2024 r.

Standardy określają minimalny wymiar zatrudniania nauczycieli specjalistów w ww. przedszkolach i szkołach, w zależności od liczby dzieci i uczniów w tych jednostkach.

Po wprowadzeniu standaryzacji zatrudnienie nauczycieli specjalistów wzrosło z około 22 tys. etatów w roku szkolnym 2021/2022 do prawie 51,4 tys. etatów specjalistów w roku szkolnym 2024/2025. Dzięki wprowadzonym przepisom liczba etatów nauczycieli specjalistów w 2025 r. wzrosła o 151% w stosunku do 2021 r.

Projekty współfinansowane ze środków UE mające pozytywny wpływ na wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami

W 2025 r. realizowano projekty dofinansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, które miały pozytywny wpływ na sytuację OzN.

W ramach Programu FERS 2021-2027 (FERS), w 2025r. realizowane były projekty mające na celu podniesienie jakości edukacji włączającej, odpowiadającej na potrzeby wszystkich uczniów, w tym z niepełnosprawnościami. Wszystkie projekty i produkty powstałe w wyniku realizacji projektów ze środków europejskich powinny być dostępne dla OzN.

Projekt niekonkurencyjny „Przygotowanie kompleksowego wsparcia poradni psychologiczno-pedagogicznych” (wartość projektu: 6.438.143,14 zł, okres realizacji: wrzesień 2023 – grudzień 2026)

Celem projektu jest przygotowanie i wdrożenie kompleksowego wsparcia poradni psychologiczno-pedagogicznych (dalej także: PPP), umożliwiającego rozwój wysokiej jakości edukacji dla wszystkich.

Rezultatem podjętych w projekcie działań, będzie efektywne wprowadzenie trwałych zmian w funkcjonowaniu poradni pilotażowych, co będzie stanowiło podłoże pod dokonanie trwałych zmian we wszystkich poradniach oraz utrwalenie działania opartego na modelu biopsychospołecznym i prawoczościowym.

Projekty towarzyszące:

Konkurs „Kompleksowe wsparcie poradni psychologiczno-pedagogicznych - FERS dla poradni”.

Wypracowane kierunki rozwoju będą następnie wdrażane w ramach projektów towarzyszących, w których planowane jest wsparcie – finansowe i merytoryczne – poradni psychologiczno-pedagogicznych. Projektowi towarzyszy 16 projektów (po jednym w każdym województwie), w ramach których do publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych zostaną przekazane środki finansowe w postaci grantów, które będą miały wesprzeć wdrażanie zmian w tych instytucjach. Kwota przeznaczona na dofinansowanie projektów na nabór konkurencyjny wynosi: 83 500 000,00 zł.

Konkurs ogłoszony przez MEN zakończył się wyłonieniem Grantodawców (uczelni) w 16 województwach. Wybrano podmioty, które będą pracowały nad wdrożeniem zmian organizacyjnych w publicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych, w tym specjalistycznych, są to: Uniwersytet DSW we Wrocławiu – województwo dolnośląskie, Uniwersytet Śląski w Katowicach (UŚ) – pozostałe województwa.

Działania obejmują: przeprowadzenie konkursu grantowego dla publicznych PPP, w ramach którego udzielone zostanie wsparcie finansowe, przygotowanie i przeprowadzenie szkoleń dla pracowników i pracownic poradni, superwizje i wsparcie wdrożeniowe.

Projekt realizowany przez Uniwersytet Dolnośląski DSW we Wrocławiu - województwo dolnośląskie: I tura naboru trwała od 1.12.2025 do 28.02.2026 - wzięło w niej udział 35 poradni z 51 uprawnionych co daje około 68,6%.

Projekty realizowane przez „Perspektywa 3P” dla poradni psychologiczno-pedagogicznych Uniwersytet Śląski w Katowicach – pozostałe 15 województw. 17 listopada 2025 r. zakończono I turę naboru wniosków w konkursie grantowym dla publicznych PPP, w której do oceny merytorycznej zakwalifikowano wnioski 364 PPP (wszystkie, które zostały złożone).

Projekt niekonkurencyjny „Przygotowanie systemu informatycznego wspierającego poradnictwo psychologiczno-pedagogiczne”

Projekt realizowany przez Centrum Informatyczne Edukacji w partnerstwie z MEN. Celem projektu jest opracowanie systemu informatycznego wspierającego poradnictwo psychologiczno-pedagogiczne w podniesieniu jakości wsparcia, które świadczą na rzecz dzieci, uczniów i rodzin. Efektem projektu będzie wdrożenie systemu informatycznego dla poradni psychologiczno-pedagogicznych, który między innymi ułatwi rejestrację osób oraz obsługę procesu korzystania z usług poradni, zarządzanie pracą specjalistów, umożliwi szybką i efektywną komunikację poradni z użytkownikami, a także wymianę danych między jednostkami systemu oświaty.

6 października 2025 r., w ramach realizacji projektu uruchomiono platformę WSPARCIE.GOV.PL (<https://wsparcie.gov.pl/>). Na platformie udostępniono bezpłatne narzędzia elektroniczne:

- narzędzia przesiewowe: Skrining Rozwoju Małego Dziecka (SRMD), Kwestionariusz Szkolnej Oceny Funkcjonalnej (KSzOF),
- narzędzia diagnostyczne przeznaczone dla specjalistów: Kompleksowa Analiza Procesów Poznawczych (KAPP) do oceny rozwoju poznawczego oraz bateria „Objawy-Kompetencje-Cechy” (OKC) do oceny rozwoju emocjonalno-społecznego i osobowościowego

Projekt niekonkurencyjny „Wspieranie dostępności edukacji dla dzieci i młodzieży” (wartość projektu: 109.779.600 zł, okres realizacji: październik 2023 – kwiecień 2029)

Celem projektu jest: wypracowanie i zwalidowanie rozwiązań metodycznych i organizacyjnych wspierających dostępność edukacji dla dzieci i młodzieży oraz wzmacniających społeczną, więziotwórczą i włączającą rolę szkoły, a także rozwijanie kompetencji kadr systemu oświaty w obszarze pracy z dziećmi oraz uczniami i uczennicami z uwzględnieniem zróżnicowania ich potrzeb edukacyjnych i rozwojowych.

Projekt przewiduje wsparcie szkoleniowo-doradcze dla min. 15 000 osób z kadr systemu oświaty oraz wypracowanie 52 narzędzi i zestawów materiałów metodycznych do pracy z osobami uczącymi się, z uwzględnieniem zróżnicowania ich potrzeb edukacyjnych i rozwojowych. Dzięki efektom projektu możliwe będzie wdrożenie do praktyki nauczania – uczenia się rekomendacji eksperckich zawartych w modelu MEN „Model Edukacji dla Wszystkich”.

Projekt niekonkurencyjny „Budowa skoordynowanego systemu pomocy specjalistycznej opartego na Specjalistycznych Centrach Wspierających Edukację Włączającą” (wartość projektu: 221.970.514,46 zł, okres realizacji: październik 2023 – grudzień 2027)

Celem projektu jest budowanie skoordynowanego systemu pomocy specjalistycznej realizowanej przez przedszkola, szkoły, placówki specjalne dla przedszkoli i szkół ogólnodostępnych w zakresie pracy z grupami dzieci, uczniów ze zróżnicowanymi potrzebami edukacyjnymi i rozwojowymi. Jest on realizowany poprzez: rozwój funkcjonującego w ORE centrum koordynującego (CK) oraz zapewnienie specjalistycznego wsparcia przedszkolom, szkołom poprzez utworzenie Specjalistycznych Centrów Wspierających Edukację Włączającą.

Główny rezultat projektu to zapewnienie specjalistycznego wsparcia poprzez sieć 285 SCWEW uzupełniających lokalne zasoby innych instytucji oświatowych działających na rzecz dziecka i rodziny.

Projekty realizowane w ramach konkursu „Kompleksowe wsparcie poradni psychologiczno-pedagogicznych” (łącznie wartość 16 projektów wybranych do dofinansowania: 83.488.989, 94 zł, okres realizacji: kwiecień 2025 – kwiecień 2028 r.)

Celem realizowanych projektów jest wdrożenie zmian organizacyjnych w publicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych (PPP), w tym specjalistycznych. Zmiany te wynikają z potrzeby zwiększenia dostępności usług poradni, skuteczności ich współpracy z działającymi na terenie powiatów podmiotami wspierającymi dzieci/osoby uczące się oraz przejścia z modelu medycznego na model biopsychospołeczny w pracy poradni. Cel projektów zostanie osiągnięty poprzez przeprowadzenie konkursów grantowych dla publicznych PPP, w ramach których udzielone zostanie wsparcie finansowe oraz przygotowanie i przeprowadzenie szkoleń dla pracowników i pracownic tych placówek.

Planuje się, że w ramach realizowanych projektów konkursowych, wsparciem objętych zostanie minimum 380 poradni psychologiczno-pedagogicznych.

Kontynuacja prac związanych z przygotowaniem zmian systemowych dotyczących organizacji kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym uczniów z niepełnosprawnością i wdrażania edukacji dla wszystkich

W MEN trwały prace nad rozwiązaniami legislacyjnymi, które będą odpowiedzią na bariery w dostępie do wczesnej pomocy i edukacji o wysokiej jakości dla wszystkich dzieci i uczniów zidentyfikowane w toku prowadzonych przez resort konsultacji społecznych, debat oświatowych oraz prac zespołów eksperckich. Rozwiązania uwzględniają również postulaty związane z poprawą sytuacji dzieci i młodzieży doświadczających problemów psychicznych i objętych opieką psychiatryczną.

Tworzone rozwiązania mają służyć poprawie dostępu do wczesnej pomocy dzieciom w wieku od urodzenia, uczniom i rodzinom (już od okresu oczekiwania na narodziny lub adopcję dziecka), a także podnoszeniu jakości kształcenia uwzględniającego zróżnicowanie potrzeb rozwojowych i edukacyjnych na kolejnych etapach edukacyjnych.

Projekt pn. „Szkoła dostępna dla wszystkich” realizowany w latach 2023-2025 we współpracy Ministerstwa Edukacji i Nauki z UNICEF, uczelniami i NGO. Realizatorem projektu jest Instytut Badań Edukacyjnych

Wartość całkowita projektu wyniesie ok. 15,3 mln zł.

Celem głównym projektu jest podniesienie kompetencji nauczycieli specjalistów w zakresie udzielania wsparcia dzieciom i uczniom z uwzględnieniem zróżnicowania ich potrzeb rozwojowych i edukacyjnych, w tym dzieciom i uczniom będącym uchodźcami z Ukrainy, a także integrowania zróżnicowanego środowiska w klasie/szkole.

Całkowity czas trwania projektu to kwiecień 2023 r. – wrzesień 2025 r.

Bezpośrednimi beneficjentami projektu są nauczyciele specjaliści (1120), nauczyciele przedszkolni i szkolni (11 200) oraz pracownicy naukowcy uczelni wyższych i przedstawiciele NGO. Beneficjentami końcowymi projektu są dzieci w wieku przedszkolnym i szkolnym, w tym dzieci uchodźców i dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Planowane jest dotarcie do ok. 30000 dzieci w trakcie realizacji projektu, a po stopniowym włączaniu wyników projektu do systemu, obejmie on wszystkich uczniów formalnych placówek przedszkolnych i ogólnokształcących.

ABSOLWENT II – program PFRON

Celem programu jest podniesienie wskaźnika zatrudnienia OzN posiadających wyższe wykształcenie, a także udostępnienie usamodzielniającym się OzN opuszczające rodzinę zastępczą, rodzinny dom dziecka lub placówkę opiekuńczo-wychowawczą usługi asystenta samodzielności. Realizowane jest to poprzez działania adresowane do OzN posiadających orzeczenie o stopniu niepełnosprawności, które realizują trzeci lub wyższy semestr nauki / ostatni rok nauki w szkole wyższej lub są absolwentami szkoły wyższej oraz pozostają bez zatrudnienia lub pracują dorywczo z wykorzystaniem innych niż umowa o pracę form zatrudnienia, lub pracują znacznie poniżej swoich kwalifikacji; które są absolwentami szkoły średniej lub realizują naukę w szkole średniej w klasach III–V; a także do usamodzielniających się OzN z orzeczoną znacznym lub umiarkowanym stopniem niepełnosprawności opuszczających rodzinę zastępczą, rodzinny dom dziecka lub placówkę opiekuńczo-wychowawczą. Wnioskodawcą może być szkoła wyższa, organizacja, która realizuje działania na rzecz OzN przez okres co najmniej 12 miesięcy. Jeśli krócej - może ubiegać się o dofinansowanie wyłącznie w ramach wniosku wspólnego. Wnioski mogą składać też partnerstwa ww. Wymagane jest wniesienie przez wnioskodawcę wkładu własnego (wkład finansowy, niefinansowy lub rzeczowy).

Program przewiduje nabory konkursowe projektów w 4 modułach:

Moduł I – Podnoszenie kwalifikacji zawodowych:

- 1) obszar A – zaplanowanie i wdrożenie indywidualnej ścieżki kariery zawodowej,
- 2) obszar B – podnoszenie kwalifikacji zawodowych,
- 3) obszar C – wsparcie zatrudnienia i samozatrudnienia,
- 4) obszar D – odbycie praktyk studenckich.

Moduł II – Wsparcie kształcenia i edukacji:

- 1) obszar E – ukończenie kursu przygotowującego do egzaminu maturalnego,
- 2) obszar F – ukończenie kursu przygotowującego do rekrutacji i podjęcia nauki w szkole wyższej,
- 3) obszar G – podnoszenie kompetencji społecznych.

Moduł III – Doposażenie szkół wyższych.

Moduł IV – udostępnienie usamodzielniającym się OzN opuszczającym rodzinę zastępczą, rodzinny dom dziecka lub placówkę opiekuńczo wychowawczą usługi asystenta samodzielności.

W 2025 r. ogłoszono wyniki i zawierano umowy w ramach konkursu 2/2024 pn. „Student” dot. Modułu I programu „ABSOLWENT II”. Nabór wniosków był prowadzony w okresie od 15 października do 26 listopada 2024 r. W jego ramach złożono 19 wniosków, w tym 16 przez NGO. Pozytywnie oceniono 12 wniosków, w tym 10 wniosków NGO. Łączna kwota dofinansowania dla 12 podmiotów wskazana w decyzji finansowej z dnia 24 marca 2025 r. to 31.847.183,97 zł.

Na I transze dla projektów z konkursu 2/2024 pn. „Student” oraz II transze dla projektów kontynuowanych w 2025 r. z konkursu 1/2024 pn. „Maturzysta” Fundusz w 2025 r. dla łącznej liczby 15 podmiotów wypłacił środki w łącznej wysokości 17.138.052,73 zł.

W ramach programu wsparciem zostało objętych 1 224 OzN.

6. PRACY NA OTWARTYM RYNKU PRACY ZGODNIE Z KWALIFIKACJAMI, WYKSZTAŁCENIEM I MOŻLIWOŚCIAMI ORAZ KORZYSTANIA Z DORADZTWA ZAWODOWEGO I POŚREDNICTWA, A GDY NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ I STAN ZDROWIA TEGO WYMAGA – PRAWO DO PRACY W WARUNKACH DOSTOSOWANYCH DO POTRZEB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Rynek pracy

Rozwiązania prawne w obszarze rynku pracy, zawarte w ustawie z dnia 20 marca 2025r. o rynku pracy i służbach zatrudnienia (Dz. U. poz. 620, z późn. zm.), zwanej dalej ustawą o rynku pracy (...), która weszła w życie 1 czerwca 2025 r., kierowane są do wszystkich obywateli, w tym OzN i gwarantują im równy dostęp do form pomocy.

Wszystkie osoby, które doświadczają trudności związanych z brakiem pracy, mogą otrzymać pomoc w powiatowych urzędach pracy, profesjonalnie przygotowanych do świadczenia wsparcia w aktywizacji zawodowej, w szczególności osób, które znajdują się w trudnej sytuacji na rynku pracy.

OzN, które szukają zatrudnienia, mogą zarejestrować się w powiatowym urzędzie pracy jako:

- bezrobotni,
- poszukujący pracy.

i korzystać na takich samych zasadach jak wszyscy bezrobotni ze wszystkich dostępnych form pomocy. Przy rejestracji osoba ubiegająca się o zarejestrowanie jako bezrobotny lub poszukujący pracy powinna podać również rodzaj i stopień niepełnosprawności oraz informację o byciu opiekunem OzN.

Wybór i zastosowanie form wsparcia, realizowanych przez powiatowe urzędy pracy, zależą m.in. od indywidualnych potrzeb osób bezrobotnych lub poszukujących pracy, sytuacji zdrowotnej tych osób oraz uwarunkowań lokalnego rynku pracy.

Udzielana pomoc realizowana jest przez wyznaczonego doradcę do spraw zatrudnienia (tzw. opiekuna), który przygotowuje Indywidualny Plan Działania i utrzymuje z nimi stały kontakt wspierając ich w poszukiwaniu pracy. Bezrobotnym niepełnosprawnym przysługuje pierwszeństwo w skierowaniu do udziału w formach pomocy określonych w ustawie (obok innych grup).

OzN zarejestrowane jako bezrobotne mogą korzystać ze wszystkich form pomocy oferowanych przez powiatowy urząd pracy, m.in.:

- pośrednictwa pracy oraz dostępu do setek tysięcy nowych ofert pracy w bazie prowadzonej przez ministra właściwego ds. pracy (ePraca),
- pomocy doradcy zawodowego w zakresie poradnictwa zawodowego,
- szkoleń,
- bonu na kształcenie ustawiczne,
- pożyczki edukacyjnej,
- stażu,
- robót publicznych,
- prac interwencyjnych,
- skierowania do pracy w ramach zwrotu części kosztów poniesionych na wynagrodzenia, nagrody oraz składki ZUS, przez dom pomocy społecznej lub jednostkę organizacyjną wspierania rodziny i pieczy zastępczej zatrudniającym skierowanych bezrobotnych w domach pomocy społecznej albo w jednostkach organizacyjnych wspierania rodziny,
- skierowania do pracy w ramach dofinansowania wynagrodzenia dla pracodawcy lub przedsiębiorcy za zatrudnienie skierowanego bezrobotnego, który ukończył 50 rok życia, a nie ukończył 60 lat (kobieta) i 65 lat (mężczyzna),
- skierowania do wykonywania prac społecznie użytecznych,

- grantu na utworzenie stanowiska pracy zdalnej,
- świadczenia aktywizacyjnego za zatrudnienie, w co najmniej połowie wymiaru czasu pracy, bezrobotnego rodzica powracającego na rynek pracy po przerwie związanej z wychowywaniem dziecka,
- refundacji bezrobotnemu kosztów opieki nad dzieckiem lub dziećmi niepełnosprawnymi do 18. roku życia,
- dofinansowania podjęcia działalności gospodarczej, w tym na pokrycie kosztów pomocy prawnej, konsultacji i doradztwa związanych z podjęciem tej działalności,
- refundacji kosztów wyposażenia lub doposażenia stanowiska pracy dla skierowanego bezrobotnego,
- jednorazowych środków na założenie lub przystąpienie do spółdzielni socjalnej, w tym na pokrycie kosztów pomocy prawnej, konsultacji i doradztwa związanych z podjęciem tej działalności,
- pożyczki dla bezrobotnego na podjęcie działalności gospodarczej,
- pożyczki na utworzenie stanowiska pracy dla bezrobotnego,
- pożyczki dla przedsiębiorcy na utworzenie stanowiska pracy dziennego opiekuna sprawującego opiekę nad co najmniej jednym dzieckiem niepełnosprawnym dla bezrobotnego,
- pakietu aktywizacyjnego
- zwrotu kosztów badań lekarskich i psychologicznych,
- finansowania przez okres do 12 miesięcy kosztów przejazdu, zakwaterowania, w związku z podjęciem przez bezrobotnego zatrudnienia, innej pracy zarobkowej lub udziału w formie pomocy
- bonu na zasiedlenie,
- udziału w programach specjalnych w ramach, których realizowane są specyficzne elementy wspierające zatrudnienie.

Ponadto osoby bezrobotne niepełnosprawne mogą pobierać zasiłek dla osób bezrobotnych przez okres 365 dni.

Natomiast OzN, które szukają zatrudnienia, mogą zarejestrować się w powiatowym urzędzie pracy także jako poszukujący pracy i mogą korzystać na zasadach ogólnych ze wsparcia powiatowych urzędów pracy. Jednocześnie OzN zarejestrowane w powiatowym urzędzie pracy jako poszukujący pracy niepozostający w zatrudnieniu mogą korzystać na zasadach takich jak bezrobotni z następujących form pomocy określonych w ustawie o rynku pracy (...) tj.: szkoleń, sfinansowania potwierdzenia nabycia wiedzy i umiejętności oraz uzyskania dokumentów potwierdzających nabycie wiedzy i umiejętności, bonu na kształcenie ustawiczne, stażu, prac interwencyjnych, badań lekarskich lub psychologicznych, zwrotu kosztów przejazdu i kosztów zakwaterowania, bonu na zasiedlenie, robót publicznych.

Również poszukujący pracy niezatrudnieni i niewykonujący innej pracy zarobkowej opiekunowie OzN, mogą korzystać ze wszystkich form wsparcia na takich samych zasadach jak osoba bezrobotna.

Warto również dodać, że OzN lub ich opiekunowie mają możliwość udziału w działaniach realizowanych w ramach programu aktywizacyjnego dla OzN lub opiekunów OzN mających na celu wspieranie aktywizacji zawodowej i aktywności społecznej OzN lub opiekunów OzN.

Informacje dotyczące realizacji w 2025 r. projektów w ramach programu FERS

Mając na uwadze szczególne potrzeby OzN na rynku pracy, a w szczególności potrzebę kompleksowego wsparcia tej grupy w aktywizacji zawodowej oraz wzmocnienie kadr publicznych służb zatrudnienia w zakresie obsługi OzN, w 2025 r. kontynuowane były prace związane z realizacją dwóch projektów w ramach programu FERS 2021–2027:

1. Wypracowanie oraz wdrożenie jednolitych standardów jakości funkcjonowania instytucji rynku pracy (publicznych służb zatrudnienia i OHP) oraz systemu ich monitorowania.

Założeniem projektu jest wypracowanie jednolitego standardu jakości funkcjonowania publicznych służb zatrudnienia (PSZ) uwzględniający moduł obsługi OzN wraz z opisem funkcjonalności narzędzia informatycznego umożliwiającego monitorowanie jego efektywności. Celem projektu jest otrzymanie wysokiej jakości usług, które będą odpowiadały na potrzeby klientów, w tym OzN. Uwzględnienie modułu

dotyczącego OzN jest niezbędne z uwagi na szczególną sytuację tej grupy osób na rynku pracy. Moduł zawierać będzie standard obsługi klientów oraz potencjalnych klientów urzędów pracy, w tym z niepełnosprawnością oraz sposoby komunikacji i współpracy adekwatnie do wymogów dostępności. Wnioskodawca przedstawi minimalną ścieżkę/procedurę wsparcia dla ww. klientów z uwzględnieniem narzędzi, które powinny być wykorzystywane przez pracowników urzędów pracy. Jednocześnie standard zawierać będzie informacje związane z infrastrukturą urzędów pracy, w tym m.in. przygotowanie stanowisk pracy do obsługi klientów z niepełnosprawnościami oraz elementy jego wyposażenia, dostosowane do ich potrzeb. Standard zostanie wdrożony w 340 powiatowych urzędach pracy (PUP) oraz w 16 wojewódzkich urzędach pracy (WUP). W czerwcu 2025 r. został ogłoszony nabór na realizację projektu. W wyniku naboru wybrano Wykonawcę Uczelnię Korczaka – Akademię Nauk Stosowanych.

Planowany koszt projektu to 4,7 mln zł. Realizacja projektu rozpocznie się od marca 2026 r.

2. Rozwój kwalifikacji i kompetencji pracowników instytucji rynku pracy w zakresie profesjonalizacji wsparcia świadczonego na rzecz osób będących w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy.

Ze względu na potrzebę zapewnienia większego dostępu do rynku pracy dla osób pozostających bez zatrudnienia (również OzN), w szczególności skoncentrowania działań na rzecz osób znajdujących się w trudnej sytuacji na rynku pracy, wymaga wyposażenia pracowników publicznych służb zatrudnienia w odpowiednie kwalifikacje i kompetencje dotyczące pracy z tą grupą klientów. W ramach projektu pracownicy publicznych służb zatrudnienia odpowiedzialni za tworzenie polityki zatrudnieniowej dla osób będących w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy oraz bezpośrednio udzielający wsparcia osobom z tych grup docelowych zostaną skierowani na studia podyplomowe, w ramach, których nabędą wiedzę oraz praktyczne umiejętności (metody i narzędzia) dotyczące pracy z osobami w szczególnej sytuacji na rynku pracy. Tematyka studiów podyplomowych to: warsztat profesjonalnego pracownika publicznych służb zatrudnienia w pracy z osobami w szczególnej sytuacji na rynku pracy, w tym m.in. z osobami niepełnosprawnymi, długotrwale bezrobotnymi, cudzoziemcami, osobami powyżej 50 r.ż., osobami poniżej 30 r.ż. oraz z osobami zagrożonymi dyskryminacją ze względu na płeć, rasę, pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Studia podyplomowe będą obejmowały również tematykę związaną z wyzwaniem współczesnego rynku pracy z uwzględnieniem zielonej i cyfrowej transformacji. Planowane jest, aby studia podyplomowe ukończyło 2100 pracowników PSZ.

Wykonawcą projektu pn. „Nowoczesne i profesjonalne PSZ = wysoka jakość świadczonych usług” jest Uniwersytet WSB Merito w Poznaniu (lider) w partnerstwie m.in. z Uniwersytetem Dolnośląskim DSW (obecnie Uniwersytet DSW Ideis) we Wrocławiu oraz pozostałymi uczelniami grupy MERITO. Koszt projektu to ok. 21 mln zł. Projekt będzie realizowany do października 2027 r.

Standaryzacja modelu zatrudnienia wspomaganego w Polsce, numer: FERS.03.04-IP.06-0001/24 (Działanie 03.04 - Nowe rozwiązania na rzecz osób z niepełnosprawnościami)

1 stycznia 2025 r. MRPiPS rozpoczęło realizację ww. projektu. Liderem projektu jest BON, Partnerami w projekcie są Polska Federacja Zatrudnienia Wspomaganego z siedzibą w Warszawie oraz Polska Unia Zatrudnienia Wspomaganego z siedzibą w Warszawie.

Wartość projektu to 60.494.000,60 zł.

Usługa zatrudnienia wspomaganego (UZW) to metoda pracy z osobami z niepełnosprawnościami, której celem jest wsparcie w wejściu na otwarty rynek pracy i utrzymaniu na nim zatrudnienia. Jest to instrument nieobecny dotychczas w trwałym i ogólnodostępnym systemie instrumentów kierowanych do OzN.

Celem projektu jest przygotowanie rozwiązań, które pozwolą wdrożyć model zatrudnienia wspomaganego jako trwałego rozwiązania wspierającego aktywność zawodową OzN w Polsce. Projekt ma charakter koncepcyjny. W projekcie zostaną wypracowane rozwiązania dotyczące systemu wdrożenia modelu zatrudnienia wspomaganego oraz samego modelu, w tym niezbędnych procedur standaryzujących obszar merytoryczny, organizacyjny oraz finansowy usługi zatrudnienia wspomaganego

Cele szczegółowe projektu to: wyposażenie przedstawicieli/li administracji publicznej, podmiotów prowadzących agencje zatrudnienia wspomaganego i trenerów pracy w kwalifikacje/kompetencje niezbędne do efektywnej realizacji usługi zatrudnienia wspomaganego.

„Wsparcie aktywizacji zawodowej opiekunów osób niepełnosprawnych” – edycja 2025

W trosce o osoby wykonujące niezwykle ważne społecznie czynności związane z opieką i wsparciem OzN w MRPiPS, został ogłoszony program „Wsparcie aktywizacji zawodowej opiekunów osób niepełnosprawnych” – edycja 2025.

Program był skierowany do opiekunów OzN, w tym matek, ojców, opiekunów faktycznych, rodzin zastępczych oraz innych osób zobowiązanych prawnie do opieki nad osobami z orzeczeniem o niepełnosprawności.

„Warto być Przedsiębiorstwem Społecznym!” na lata 2023-2025

Celem Programu było rozwijanie przedsiębiorczości społecznej w kraju oraz zapewnienie przedsiębiorstwom społecznym dostępu do wsparcia finansowego ułatwiającego tworzenie miejsc pracy, reintegrację społeczną i zawodową osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, a także wzmocnienie zdolności do świadczenia usług społecznych. Minister, na wsparcie finansowe podmiotów uprawnionych do złożenia wniosków w ramach Programu w 2026 r. dysponował łączną kwotą 24 mln zł. Program finansowany był ze środków Funduszu Pracy i FS.

Przedsiębiorstwa społeczne w ramach Programu mogły wnioskować o wsparcie finansowe w ramach czterech Instrumentów:

- Instrument 1 – Wsparcie zatrudnienia,
- Instrument 2 – Wsparcie przedsiębiorstw społecznych w świadczeniu usług społecznych,
- Instrument 3 – Wsparcie bieżące,
- Instrument 4 – Wsparcie reintegracji.

Realizacja wsparcia w ramach ww. Programu, zwłaszcza jeżeli chodzi o wsparcie w ramach Instrumentu 4 – wsparcie reintegracji była bezpośrednio skierowana do osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i zawodowym, w tym OzN oraz ukierunkowana na poprawę ich sytuacji w wymiarze społecznym oraz zawodowym.

Na wsparcie reintegracji przeznaczone były środki z FS w wysokości 4.000.000 zł. W ramach tego Instrumentu możliwe było uzyskanie dofinansowania na pokrycie kosztów reintegracji społecznej i zawodowej pracowników zagrożonych wykluczeniem społecznym zatrudnionych w przedsiębiorstwach społecznych.

Działania wspierane w ramach Programu dotyczyły reintegracji społecznej osób zagrożonych wykluczeniem, w tym także OzN, które obejmowały działania służące odbudowaniu, nabyciu, podtrzymaniu umiejętności uczestniczenia w życiu społeczności lokalnej i pełnienia ról społecznych w miejscu pracy.

Działania dotyczące reintegracji zawodowej obejmowały działania służące zdobyciu nowych kwalifikacji, kompetencji, wiedzy i umiejętności w celu odbudowania lub uzyskania i podtrzymania zdolności do samodzielnego świadczenia pracy na rynku pracy i awansu zawodowego. Maksymalna wartość dofinansowania wynosiła 36 000 zł. Dla każdego pracownika, którego proces reintegracji był wspierany w ramach Programu, konieczne było sporządzenie indywidualnego planu reintegracyjnego (IPR), o którym mowa w art. 6 ustawy o ekonomii społecznej. Dofinansowane działania reintegracyjne musiały wynikać z diagnozy potrzeb osoby objętej indywidualnym planem reintegracyjnym.

Program realizowany był w trzech edycjach: 2023, 2024 i 2025. Program będzie kontynuowany w latach 2026-2028.

Program na rzecz zatrudnienia socjalnego na lata 2023-2025

Program Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, dzięki któremu PZS, czyli centra i kluby integracji społecznej, mogły podnosić jakość swojej oferty na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i zawodowym, w tym także OzN.

Głównym celem programu było przede wszystkim wzmacnianie uczestnictwa w życiu społecznym i zawodowym osób wykluczonych społecznie poprzez rozwijanie oferty PZS. Dzięki dofinansowaniu, większa liczba osób wykluczonych mogła wzmocnić swoje uczestnictwo w życiu społecznym. Środki uzyskane w ramach Programu realnie zwiększyły szanse na znalezienie pracy przez osoby korzystające ze wsparcia PZS.

Budżet na wsparcie finansowe wynosił 3.000.000 zł, z czego PZS mogły aplikować o dofinansowanie w kwocie od 20 do 120 tysięcy zł we wszystkich priorytetach.

Program składał się z 3 Priorytetów:

Priorytet 1 Usługi reintegracyjne, który miał na celu dostosowanie oferty podmiotów zatrudnienia socjalnego do nowych uwarunkowań społeczno-gospodarczych.

Priorytet 2 Ścieżki reintegracji, który miał na celu zwiększanie szans na zatrudnienie osób korzystających ze wsparcia PZS.

Priorytet 3 Wzmocnienie instytucjonalne PZS, który miał na celu profesjonalizację PZS przez umożliwianie współpracy i wymiany doświadczeń tych podmiotów oraz wspieranie rozwoju zawodowego ich pracowników.

Program realizowany był w trzech edycjach: 2023, 2024 i 2025. Program będzie kontynuowany w latach 2026-2028.

Wsparcie pracodawców

Zadanie jest realizowane na podstawie art. 32 ust. 1 pkt 2 ustawy o rehabilitacji (...) i rozporządzenia Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 18 lipca 2023 r. w sprawie pomocy finansowej udzielanej pracodawcom prowadzącym zakłady pracy chronionej lub pracodawcom będącym przedsiębiorstwami społecznymi ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (Dz. U. z 2025 r., poz. 1360).

Zwrot kosztów dotyczy wyłącznie dodatkowych kosztów pracodawcy wynikających z zatrudnienia OzN i może być przyznany pracodawcy prowadzącemu zakład pracy chronionej lub przedsiębiorstwo społeczne, u którego wskaźnik zatrudnienia OzN wynosi co najmniej 50%.

PFRON wypłacił środki w wysokości 7.840.824,39 zł dla 69 pracodawców zatrudniających 14 490,53 osób w przeliczeniu na etaty.

Na podstawie art. 26a ustawy o rehabilitacji (...) PFRON udzielił w 2025 r. dofinansowania do wynagrodzeń 257 184 pracowników niepełnosprawnych w kwocie 3.979.747.048,52 zł łącznie dla pracodawców z otwartego rynku pracy i pracodawców o statusie zakładu pracy chronionej. W podziale na pracodawców z otwartego rynku pracy i pracodawców o statusie zakładu pracy chronionej dane przedstawiały się następująco:

- dla pracodawców z otwartego rynku pracy dofinansowanie do wynagrodzeń objęło 178 569 pracowników niepełnosprawnych w łącznej kwocie 2.485.432.364,57 zł,
- dla pracodawców posiadających status zakładu pracy chronionej dofinansowanie do wynagrodzeń objęło 94 499 pracowników niepełnosprawnych w łącznej kwocie 1.494.277.793,55 zł.

Powyższa liczba pracowników na obu rynkach jest nieco wyższa od faktycznej, ponieważ wpływa na to migracja pracowników, bądź zmiana statusu pracodawcy w trakcie roku i niektórzy pracownicy mogli być wykazani dwa razy. Nie wpływa to jednak w istotnych stopniu na faktyczną liczbę pracowników niepełnosprawnych objętych wsparciem, tj. 257 184.

W tym samym roku pracodawcy zgłosili we wnioskach o dofinansowanie średniomiesięcznie 191 882,29 pracowników niepełnosprawnych w przeliczeniu na pełny wymiar czasu pracy. W podziale na stopnie niepełnosprawności dane przedstawiały się następująco:

- 11 001,18 pracowników ze znacznym stopniem niepełnosprawności bez schorzeń szczególnych, co stanowiło 5,73% ogółu,
- 8 490,38 pracowników ze znacznym stopniem niepełnosprawności ze schorzeniami szczególnymi, co stanowiło 4,42% ogółu,
- 88 989,73 pracowników z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności bez schorzeń szczególnych, co stanowiło 46,38% ogółu,
- 41 223,65 pracowników z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności ze schorzeniami szczególnymi, co stanowiło 21,48% ogółu,
- 34 508,29 pracowników z lekkim stopniem niepełnosprawności bez schorzeń szczególnych, co stanowiło 17,98% ogółu,
- 7 669,05 pracowników z lekkim stopniem niepełnosprawności ze schorzeniami szczególnymi, co stanowiło 4,00% ogółu.

Program wyrównywania różnic między regionami III obszar G

Celem programu jest wyrównanie szans oraz zwiększenie dostępu OzN do rehabilitacji zawodowej i społecznej ze szczególnym uwzględnieniem osób zamieszkujących regiony słabiej rozwinięte gospodarczo i społecznie.

Obszar G programu dotyczy finansowania zadań ustawowych powiatu dotyczących rehabilitacji zawodowej OzN.

Celem tego obszaru wsparcia jest zwiększenie aktywności samorządów powiatowych w działaniach dotyczących aktywizacji zawodowej OzN.

W ramach obszaru G PFRON wypłacił powiatom kwotę 8.007.157,55 zł, na realizację zadań dotyczących rehabilitacji zawodowej OzN, w ramach których wsparciem objęto 141 OzN.

Stabilne Zatrudnienie – osoby niepełnosprawne w administracji i służbie publicznej

Celem programu jest podniesienie wskaźnika zatrudnienia OzN w administracji publicznej.

Program przyczyni się do zainicjowania lub wsparcia działań prowadzonych na rzecz OzN przez instytucje wykonujące zadania z zakresu administracji publicznej oraz pozwoli na zatrudnienie OzN, dając tym osobom gwarancję stabilnego zatrudnienia.

Program realizowany jest w ramach dwóch modułów:

- moduł I „Instytucje” – adresowany do organów i instytucji wykonujących zadania z zakresu administracji publicznej, JST oraz państwowych i samorządowych instytucji kultury, które w ramach programu zatrudnią OzN,
- moduł II „Staże zawodowe” – adresowany do NGO, które w ramach programu przygotowują i skierują OzN na staż zawodowy w administracji rządowej.

Organy administracji rządowej mogą jednocześnie uczestniczyć w ramach dwóch modułów programu, z zastrzeżeniem iż koszty szkoleń (kursów, warsztatów) danego beneficjenta ostatecznego lub danego pracownika Wnioskodawcy mogą być dofinansowane wyłącznie w ramach jednego modułu programu.

Beneficjentami ostatecznymi są osoby w wieku aktywności zawodowej (tj. osoby, które nie osiągnęły wieku emerytalnego) z orzeczoną znaczną, umiarkowaną lub lekką stopniem niepełnosprawności (lub orzeczeniem równoważnym) pozostające bez zatrudnienia – na rzecz których prowadzone są działania aktywizacyjne w ramach modułu I „Instytucje” lub w ramach modułu II „Staże zawodowe”. Ten sam beneficjent ostateczny może zostać objęty wsparciem w ramach modułu II „Staże zawodowe”, a następnie w ramach modułu I „Instytucje”.

Adresatami programu w ramach modułu I „Instytucje” są:

- 1) organy i instytucje, wykonujące zadania z zakresu administracji publicznej, które nie są przedsiębiorstwami państwowymi lub spółkami Skarbu Państwa,
- 2) samorząd gminny, samorząd powiatowy, samorząd województwa,
- 3) państwowe oraz samorządowe instytucje kultury.

W przypadku modułu I „Instytucje” okres zatrudnienia beneficjenta ostatecznego musi wynosić co najmniej 12 miesięcy.

Pomoc finansowa w ramach modułu I „Instytucje” udzielana jest w formie dofinansowania kosztów następujących działań aktywizacyjnych:

- 1) wyposażenia stanowisk pracy dla beneficjentów ostatecznych, odpowiednio do potrzeb wynikających z rodzaju niepełnosprawności oraz charakteru zatrudnienia,
- 2) adaptacji pomieszczeń i otoczenia zakładu pracy do potrzeb OzN,
- 3) adaptacji lub nabycia urządzeń ułatwiających beneficjentom ostatecznym wykonywanie pracy lub funkcjonowanie w zakładzie pracy,
- 4) zakupu i autoryzacji oprogramowania na użytek beneficjentów ostatecznych oraz urządzeń technologii wspomagających lub przystosowanych do potrzeb wynikających z rodzaju niepełnosprawności,
- 5) szkoleń beneficjentów ostatecznych zatrudnionych w ramach programu,

- 6) szkoleń pracowników Wnioskodawcy w zakresie umiejętności współpracy z beneficjentami ostatecznymi zatrudnionymi w ramach programu, w tym kosztów szkoleń pracowników pomagających beneficjentom ostatecznym w pracy,
- 7) organizacji przez pracodawcę dowozu beneficjentów ostatecznych z miejsca zamieszkania do zakładu pracy i powrotu,
- 8) dodatku motywacyjnego dla beneficjentów ostatecznych z orzeczoną znaczną lub umiarkowaną stopniem niepełnosprawności.

W przypadku beneficjentów ostatecznych z orzeczoną znaczną lub umiarkowaną stopniem niepełnosprawności łączna wysokość dofinansowania nie może przekroczyć kwoty 34.000 zł na jednego zatrudnionego, na pełny wymiar czasu pracy, beneficjenta ostatecznego. W przypadku osób z orzeczoną lekką stopniem niepełnosprawności łączna wysokość dofinansowania nie może przekroczyć kwoty 50.000 zł na jednego zatrudnionego, na pełny wymiar czasu pracy, beneficjenta ostatecznego.

Dofinansowanie dodatku motywacyjnego nie może przekroczyć kwoty 400 zł miesięcznie na jednego beneficjenta ostatecznego. Dodatek wypłacany jest przez okres nie dłuższy niż 6 miesięcy.

W przypadku otrzymania pomocy finansowej w ramach modułu I „Instytucje”, Wnioskodawca zobowiązany jest w szczególności do zatrudniania beneficjentów ostatecznych, na objętych programem stanowiskach pracy, przez okres nie krótszy niż 12 miesięcy.

Adresatami w ramach modułu II „Staże zawodowe” są NGO posiadające statutowy zapis o prowadzeniu działań na rzecz OzN oraz prowadzące działalność na rzecz OzN przez okres co najmniej 2 lat (licząc wstecz od daty ogłoszenia konkursu).

W przypadku modułu II „Staże zawodowe” okres realizacji stażu zawodowego przez beneficjenta ostatecznego musi wynosić co najmniej 3 miesiące, jednak nie dłużej niż 12 miesięcy.

W ramach modułu II „Staże zawodowe” dofinansowaniu podlegają następujące działania aktywizacyjne:

- 1) przygotowanie i wdrożenie indywidualnego planu drogi zawodowej beneficjenta ostatecznego,
- 2) doradztwo zawodowe na rzecz beneficjenta ostatecznego,
- 3) uzyskanie przez beneficjenta ostatecznego kwalifikacji / umiejętności zawodowych oraz pracowniczych, w tym poprzez realizację kursów, warsztatów lub szkoleń zawodowych,
- 4) zapewnienie beneficjentowi ostatecznemu wsparcia asystenta / trenera pracy w okresie do pierwszych 3 miesięcy stażu zawodowego,
- 5) koszty dojazdów beneficjenta ostatecznego do i z zakładu pracy, w okresie do pierwszych 3 miesięcy stażu zawodowego,
- 6) wypłatę stypendium dla beneficjenta ostatecznego skierowanego na staż zawodowy,
- 7) szkolenia i warsztaty dla pracowników instytucji, w zakresie umiejętności współpracy z osobami niepełnosprawnymi.

Dofinansowanie działań aktywizacyjnych w ramach modułu II „Staże zawodowe” następuje po przeprowadzeniu otwartego konkursu. Konkurs ogłaszany jest zgodnie z ustawą o wolontariacie.

Zadaniem NGO jest organizacja staży zawodowych w organach administracji rządowej oraz stworzenie optymalnych warunków do ich realizacji przez beneficjentów ostatecznych programu.

W ramach modułu II kontynuowano realizację dwóch projektów, dofinansowanych ze środków PFRON w konkursie nr 1/2023 pn. „Stażysta Plus”, w których założono odbycie co najmniej 3-miesięcznego stażu zawodowego w administracji rządowej przez 396 OzN. Od początku realizacji do 31 marca 2025 r. w projektach tych zrekrutowano 263 beneficjentów ostatecznych, spośród których 240 skierowano na staż. Termin realizacji wyżej wymienionych projektów został przedłużony z 31 grudnia 2024 r. do 31 marca 2025 r. z uwagi na powódź, która we wrześniu 2024 r. dotknęła południowo-zachodnią część terytorium RP.

W ramach modułu II kontynuowano również realizację trzech projektów, dofinansowanych ze środków PFRON w konkursie nr 1/2024 pn. „Stażysta Plus” z uwzględnieniem deklaracji przyjęcia OzN na staże zawodowe złożonych przez 54 urzędy administracji rządowej, w których na potrzeby programu zaoferowano łącznie 433 stanowiska stażowe. Od początku realizacji do 31 grudnia 2025 r. w projektach zrekrutowano 460 beneficjentów ostatecznych, spośród których 431 skierowano na staż.

PFRON wypłacił środki w wysokości 21.577.039,83 zł na realizację programu.

W ramach programu wsparciem objęto 460 OzN.

Zadania zlecane przez PFRON – art. 36 ustawy o rehabilitacji (...)

Kierunek pomocy 1 „wejście osób z niepełnosprawnościami na rynek pracy” – dofinansowaniu podlegają projekty obejmujące wsparcie w podjęciu i utrzymaniu zatrudnienia przez OzN.

Ogólne informacje dotyczące zadań zleczanych na podstawie art. 36 ustawy o rehabilitacji (...) zostały zawarte w punkcie: „w ramach prawa dostępu do wszechstronnej rehabilitacji mającej na celu adaptację społeczną”).

Na realizację projektów zgłoszonych w kierunku pomocy 1 PFRON wypłacił w 2025 r. środki w wysokości 198.052.231,24 zł.

Praca w służbie cywilnej i urzędach

W służbie cywilnej obserwowane są pozytywne zmiany w zatrudnieniu. Udział zatrudnienia OzN rośnie konsekwentnie od 2012 r. (wskaźnik zatrudnienia OzN stanowił 3,2%). W 2024 r. wskaźnik zatrudnienia OzN przekroczył 6%. W 2025 r. udział zatrudnienia OzN zwiększył się o 0,1 p. procentowych, tj. do poziomu 6,1 % korpusu służby cywilnej. Na koniec 2025 r. w służbie cywilnej zatrudnione były 7 823 OzN, co oznacza wzrost o 223 osoby (2,9%) w porównaniu do 2024 r.

W ministerstwach i urzędach

- w ogłoszeniach zamieszczano informacje zachęcające OzN do aplikowania, w tym opisy warunków pracy na danym stanowisku,
- niejednokrotnie ogłoszenia przekazywane są do podmiotów wspierających OzN oraz za pośrednictwem mediów społecznościowych,
- proces naboru dostosowywany jest do szczególnych potrzeb kandydatów,
- stosowane są zasady pierwszeństwa w zatrudnieniu oraz zasady równego traktowania,
- w procesie planowania i realizacji szkoleń uwzględniane są potrzeby OzN,
- zapewniana jest dostępność szkoleń na wniosek zainteresowanych oraz odpowiednie kształtowanie postanowień umownych z wykonawcami zewnętrznymi,
- w zakresie dofinansowania wypoczynku dla pracowników posiadających orzeczenie o niepełnosprawności stosowane są preferencyjne zasady,
- przestrzegane są przepisy ustawy o rehabilitacji (...).

Ministerstwa i urzędy sukcesywnie likwidują bariery architektoniczne oraz dostosowują stanowiska pracy OzN. Budynki podlegające nadzorowi konserwatora zabytków nie mogą być dostatecznie dostosowane. W realizowanych inwestycjach w placówkach zagranicznych MSZ każdorazowo uwzględnia potrzeby OzN, przy czym podstawę projektowania i realizacji stanowią obowiązujące w danym kraju przepisy prawa miejscowego oraz właściwe normy techniczne. Rozwiązania przyjmowane są z uwzględnieniem lokalnych uwarunkowań formalnych i technicznych.

Ww. pracodawcy stosują różnego rodzaju działania na rzecz zatrudniania, np. prowadzenie działań informacyjnych, udział w targach pracy itp.

Przychody z tytułu obowiązkowych wpłat pracodawców na PFRON stanowią przede wszystkim miesięczne wpłaty dokonywane przez pracodawców:

- zatrudniających co najmniej 25 pracowników w przeliczeniu na pełny wymiar czasu pracy,
- nieosiągających wskaźnika zatrudnienia OzN w wysokości co najmniej 6% (tzw. podmioty zwykłe oraz budżet) albo 2% (tzw. szkolnictwo, tj. publiczne lub niepubliczne uczelnie, szkoły, przedszkola, inne formy wychowania przedszkolnego, placówki opiekuńczo-wychowawcze, regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne, interwencyjne ośrodki preadopcyjne, placówki resocjalizacyjne, żłobki i klubiki dziecięce).

Wykaz zatrudnienia OzN w ministerstwach i urzędach (zgodnie z załącznikiem nr 1 do niniejszej „Informacji...”) oraz wysokość wpłat na PFRON z tytułu nieosiągania ustawowego wskaźnika zatrudnienia OzN stanowi załącznik nr 3 do niniejszej „Informacji...”.

Kontrole przestrzegania przepisów dotyczących zatrudniania OzN przeprowadzone przez PIP w 2025 r.

W 2025 r. inspektorzy pracy przeprowadzili 907 kontrole w 710 podmiotach zatrudniających OzN. Kontrolami objęto pracodawców zapewniających warunki pracy chronionej oraz przedsiębiorców otwartego rynku pracy. W zakresie ustawowego obowiązku oceny spełniania wymogów określonych w art. 28 ust. 1 pkt 2 ustawy o rehabilitacji (...) przeprowadzono 249 planowych kontroli w 163 zakładach pracy chronionej oraz w 32 ZAZ. Ponadto u 132 pracodawców na otwartym rynku pracy inspektorzy pracy przeprowadzili 135 kontroli warunków pracy pracowników z niepełnosprawnością, posiadających orzeczenie o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności.

Pozostałe kontrole, przeprowadzone na wniosek pracodawców, organizatorów lub starostów, wiązały się z zamiarem uzyskania statusu prowadzącego zakład pracy chronionej lub statusu prowadzącego ZAZ, a także w związku ze staraniem się podmiotów o refundację dodatkowych kosztów przystosowania lub kosztów wyposażenia stanowiska pracy dla OzN. Najwięcej kontroli – 382 kontroli u 329 pracodawców – przeprowadzono w zakładach otwartego rynku pracy organizujących stanowiska pracy dla OzN, w trybie art. 26 ust. 6 i art. 26e ust. 5 ustawy o rehabilitacji (...).

Zakłady zapewniające warunki chronione – kontrole zaplanowane w zakładach pracy chronionej i ZAZ

Kontrole w grupie przedsiębiorców posiadających status zakładu pracy chronionej lub ZAZ prowadzone były wg harmonogramów sporządzonych przez poszczególne okręgowe inspektoraty pracy. Harmonogramy kontroli zakładów pracy chronionej i ZAZ sporządzane są corocznie w celu zapewnienia realizacji dyspozycji ustawowej nakładającej obowiązek kontrolowania ww. zakładów pracy nie rzadziej niż co 3 lata. Zakresem kontroli objęto zarówno zagadnienia prawnej ochrony pracy, jak również technicznego bezpieczeństwa pracy, w tym spełniania okoliczności, uprawniających do uzyskania statusu pracodawcy prowadzącego zakład pracy chronionej (art. 28 ust. 1 pkt 2 ustawy o rehabilitacji (...)).

W skontrolowanych zakładach pracy chronionej i ZAZ zatrudnionych było 22,3 tys. OzN, w tym ponad 18 tys. osób posiadających orzeczenie o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności.

W 2025 r. w wyniku kontroli prowadzonych przez PIP uchylono jedną decyzję warunkującą przyznanie pracodawcy statusu prowadzącego zakład pracy chronionej.

Nieprawidłowości dotyczące zatrudniania OzN, skutkujące zastosowaniem środków prawnych, stwierdzono podczas:

- 80% kontroli u pracodawców posiadających status zakładu pracy chronionej,
- 86% kontroli u pracodawców posiadających status ZAZ.

W wyniku działań kontrolnych na chronionym rynku pracy inspektorzy pracy skierowali do pracodawców następujące środki prawne dotyczące warunków pracy OzN:

- 1086 decyzji dotyczących bezpieczeństwa i higieny pracy, które obejmowały ponad 15,3 tys. pracowników (w tej liczbie 540 decyzji ustnych zrealizowanych w trakcie kontroli lub niezwłocznie po jej zakończeniu), w tym:
 - 159 decyzji z rygorem natychmiastowej wykonalności (art. 108 ustawy dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2025 r. poz. 1691)), zwanej dalej Kpa,
 - 18 decyzji wstrzymania eksploatacji maszyn,
 - 2 decyzje wstrzymania prac,
 - 1 decyzja skierowania pracowników do innych prac,
 - 14 decyzji wykonania badań i pomiarów czynników szkodliwych i uciążliwych,
- 629 wniosków w wystąpieniach.
- W związku z popełnieniem 92 wykroczeń przeciwko prawom pracownika zastosowano:
- 14 mandatów karnych na łączną kwotę 15,6 tys. zł,
- 32 środki oddziaływania wychowawczego.

Podczas kontroli zakładów zapewniających warunki chronione inspektorzy pracy udzielili łącznie 939 porad technicznych.

Zakłady otwartego rynku pracy – kontrole zaplanowane

Inspektorzy pracy przeprowadzili 135 kontroli warunków pracy osób posiadających orzeczenie o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności w 132 zakładach pracy na otwartym rynku pracy. W skontrolowanych przez inspektorów pracy zakładach zatrudnionych było niemal 18,5 tys. pracowników, w tym 17,1 tys. na podstawie stosunku pracy.

Nieprawidłowości dotyczące zatrudniania OzN w zakładach pracy otwartego rynku pracy, skutkujące zastosowaniem środków prawnych, stwierdzono w przypadku 79% kontroli. Kontrole przeprowadzane na wniosek pracodawcy, organizatora, starosty.

Kontrole przeprowadzone zostały na wniosek pracodawcy/organizatora lub starosty w celu wydania opinii i związane były z realizacją obowiązków nałożonych na organy PIP przez ustawę o rehabilitacji (...).

Inspektorzy pracy przeprowadzili łącznie 534 kontrole na wniosek 440 pracodawców:

- ubiegających się o nadanie statusu zakładu pracy chronionej – przeprowadzono 27 kontroli w 21 podmiotach,
- posiadających status zakładu pracy chronionej, tworzących nowe oddziały lub inne jednostki organizacyjne – przeprowadzono 65 kontroli w 42 podmiotach,
- posiadających status zakładu pracy chronionej i organizujących stanowiska pracy dla osób niepełnosprawnych, w ramach dofinansowania z PFRON – przeprowadzono 25 kontroli w 20 podmiotach,
- ubiegających się o nadanie statusu ZAZ – przeprowadzono 4 kontrole w 4 podmiotach,
- posiadających status ZAZ tworzących nowe oddziały lub inne jednostki organizacyjne – przeprowadzono 25 kontroli w 18 podmiotach,
- posiadających status ZAZ i organizujących stanowiska pracy dla OzN – przeprowadzono 6 kontroli w 6 podmiotach,
- nieposiadających statusu zakładu pracy chronionej i nieubiegających się o jego nadanie, a organizujących stanowiska pracy dla OzN – przeprowadzono 382 kontrole, w 329 podmiotach.

Środki prawne wydane w kontrolowanych podmiotach zatrudniających OzN (ogółem)

W wyniku kontroli pracodawców inspektorzy pracy zastosowali następujące środki prawne regulujące nieprawidłowości związane z warunkami pracy pracowników z niepełnosprawnością:

- 2294 decyzje dotyczące bezpieczeństwa i higieny pracy (w tej liczbie 1223 decyzje ustne, zrealizowane w trakcie kontroli lub niezwłocznie po jej zakończeniu), w tym:
- 351 decyzji z rygorem natychmiastowej wykonalności (art. 108 Kpa),
- 41 decyzji wstrzymania eksploatacji maszyn,
- 6 decyzji wstrzymania prac,
- 4 decyzje ustalenia okoliczności i przyczyn wypadków przy pracy,
- 2 decyzje skierowania pracowników do innych prac,
- 26 decyzji wykonania badań i pomiarów czynników szkodliwych i uciążliwych,
- 1321 wniosków w wystąpieniach.

W związku z popełnieniem 167 wykroczeń przeciwko prawom pracownika zastosowano:

- 34 mandaty karne na łączną kwotę 40,7 tys. zł,
- 59 środków oddziaływania wychowawczego,

oraz skierowano 1 wniosek do sądu o ukaranie.

Podczas kontroli zakładów zatrudniających OzN inspektorzy pracy udzielili łącznie 2894 porady techniczne.

Działalność prewencyjna na rzecz poprawy warunków pracy OzN

Poza prowadzeniem działalności nadzorczo-kontrolnej nad warunkami pracy OzN, inspektorzy pracy, od wielu lat, czynnie angażują się także w działalność prewencyjną związaną z zatrudnianiem tych osób.

W 2025 r. inspektorzy pracy prowadzili szkolenia i webinaria dotyczące aktywizacji OzN na rynku pracy oraz warunków ich zatrudniania, uczestniczyli także w kampaniach społecznych, konferencjach oraz audycjach poświęconych zagadnieniom związanym z zatrudnianiem OzN, prowadzili stoiska informacyjno-promocyjne w ramach targów pracy i innych wydarzeń poświęconych aktywizacji zawodowej OzN. Ponadto w inspektoratach pracy prowadzone były dyżury telefoniczne poświęcone tej tematyce.

Na uwagę zasługuje organizowana cyklicznie od ponad dekady przez Okręgowy Inspektorat Pracy w Bydgoszczy wspólnie z Kujawsko-Pomorskim Oddziałem PFRON konferencja „Osoba z niepełnosprawnością w zatrudnieniu”. Głównym celem tej inicjatywy jest budowanie świadomości społecznej oraz promowanie działań wspierających włączanie OzN na rynek pracy. Organizowana w 2025 r. przy współpracy z Uniwersytetem Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy XIII edycja tego wydarzenia poświęcona była roli sportu w procesie aktywizacji zawodowej OzN.

Legislacja

W ustawie z dnia 4 grudnia 2025 r. o zmianie ustawy - Kodeks pracy oraz ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych (Dz. U z 2026 r. poz. 25), wprowadzono możliwość zastosowania w szeregu czynności z zakresu prawa pracy „postaci papierowej lub elektronicznej” zamiast obecnie wymaganej wyłącznie „formy pisemnej”. Powyższa nowelizacja umożliwi załatwianie tych spraw bez konieczności stawiennictwa osobistego, co jest istotnym ułatwieniem m.in. dla osób z ograniczoną sprawnością ruchową.

W 2025 r. rozpoczęto prace legislacyjne dotyczące:

- rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej w sprawie zakładów aktywności zawodowej,
- rozporządzenia Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w sprawie informacji dotyczących kwot obniżenia wpłat na Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych oraz ewidencji wystawionych informacji o kwocie obniżenia,
- rozporządzenia Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w sprawie miesięcznego dofinansowania do wynagrodzeń pracowników niepełnosprawnych,
- rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 9 stycznia 2009 r. w sprawie refundacji składek na ubezpieczenia społeczne osób niepełnosprawnych,
- rozporządzenia Ministra Rodziny i Polityki Społecznej w sprawie ustalenia wzorów deklaracji składanych Zarządowi Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych przez pracodawców zobowiązanych do wpłat na ten Fundusz,
- rozporządzenia Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w sprawie przyznania przedsiębiorstwu społecznemu lub spółdzielni socjalnej środków na utworzenie stanowiska pracy i finansowanie kosztów płacy osób niepełnosprawnych,
- rozporządzenia Rady Ministrów zmieniające rozporządzenie w sprawie algorytmu przekazywania środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych samorządom wojewódzkim i powiatowym.

Opracowano i procedowano ustawę o zmianie ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (UD282).

Celem ustawy o zmianie ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (UD282) było uzupełnienie katalogu wydatków środków PFRON w art. 47 ust. 1 ustawy o rehabilitacji (...) o przepis pozwalający na przeznaczenie środków PFRON na programy zatwierdzone przez Radę Nadzorczą, służące rehabilitacji społecznej i zawodowej OzN, realizowane przy współfinansowaniu ze środków pomocowych UE (poprzez dodanie pkt 4b). Zmiana ma na celu rozszerzenie możliwości wykorzystywania środków pomocowych UE do realizacji zadań ustawowych PFRON, poprzez umożliwienie realizacji projektów finansowanych z funduszy unijnych w formule programów zatwierdzonych przez Radę Nadzorczą PFRON. Zmiana zapewni możliwość osiągnięcia celów i związanych z nimi wskaźników określonych Programie Operacyjnym FERS 2021-2027, w obszarze dostępności i usług dla OzN. W szczególności wnioskowana zmiana pozwoli na pełne wdrożenie następujących projektów ww. Programu i osiągnięcie dzięki nim następujących efektów:

- „Mobilny Doradca Włączenia Społecznego” – w ramach projektu udzielone zostanie wsparcie 12 100 OzN lub członkom rodzin OzN z terenu 76 powiatów, 380 osób uzyska kompetencje do świadczenia wsparcia, jako mobilny doradca włączenia społecznego,

- „Testowanie wdrożenia usługi zatrudnienia wspomaganego” – w ramach projektu 12 000 OzN uzyska wsparcie w zakresie zatrudnienia wspomaganego, przy 30% efektywności zatrudnieniowej.

Ustawa została uchwalona w dniu 21 listopada 2025 r. (ustawa z dnia 21 listopada 2025 r. o zmianie ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych oraz ustawy o rynku pracy i służbach zatrudnienia (Dz. U. poz. 1746)).

7. ZABEZPIECZENIA SPOŁECZNEGO UWZGLĘDNIAJĄCEGO KONIECZNOŚĆ PONOSZENIA ZWIĘKSZONYCH KOSZTÓW WYNIKAJĄCYCH Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI, JAK RÓWNIEŻ UWZGLĘDNIENIA TYCH KOSZTÓW W SYSTEMIE PODATKOWYM

System świadczeń na rzecz rodzin z dziećmi

Działania na rzecz wsparcia OzN i ich rodzin realizowane/ kontynuowane w 2025 r. :

- 1) w systemie świadczeń rodzinnych, realizowane jest wsparcie rodzin z OzN poprzez świadczenia opiekuńcze dedykowane OzN i ich opiekunom, tj. :
 - zasiłek pielęgnacyjny w wysokości 215,84 zł miesięcznie – przysługujący OzN (w tym niepełnosprawnym dzieciom), legitymującym się odpowiednim orzeczeniem o niepełnosprawności, bez względu na osiągnięty dochód,
 - świadczenie pielęgnacyjne „na nowych zasadach” przysługujące od 2024 r. rodzicom lub innym osobom opiekującym się niepełnosprawnymi dziećmi w wieku do ukończenia 18 r. życia, bez jakichkolwiek ograniczeń w zakresie podejmowania zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej,
 - świadczenie pielęgnacyjne „na starych zasadach” przysługujące opiekunom OzN korzystającym z ochrony praw nabytych, którzy nabyli prawo do świadczenia pielęgnacyjnego na zasadach obowiązujących do 31 grudnia 2023 r. i kontynuują jego pobieranie na dotychczasowych warunkach (m. in. bez możliwości podejmowania zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej oraz bez względu na ukończenie przez osobę niepełnosprawną 18 r. życia),
 - w 2025 r. wysokość świadczenia pielęgnacyjnego adresowanego do opiekunów OzN została podwyższona z kwoty 2988 zł do kwoty 3287 zł miesięcznie, na mocy art. 17 ust 3a-3d ustawy o świadczeniach rodzinnych, w ramach corocznej waloryzacji wysokości świadczenia pielęgnacyjnego o procentowy wskaźnik wzrostu minimalnego wynagrodzenia za pracę,
- 2) Kontynuowane są powszechne programy wsparcia rodzin z dziećmi, w tym z dziećmi niepełnosprawnymi, tj.:
 - program „Rodzina 800 plus” - podstawowa forma wsparcia rodzin, przyznawana w postaci świadczenia wychowawczego w wysokości 800 zł miesięcznie na dziecko w wieku do ukończenia 18. roku życia. Świadczenie to przysługuje niezależnie od dochodu rodziny,
 - program „Dobry start”- realizowany w formie jednorazowego świadczenia w wysokości 300 zł na uczące się w szkole dziecko. Świadczenie dobry start przysługuje niezależnie od dochodu rodziny, na rozpoczynające rok szkolny dzieci w wieku do ukończenia 20. roku życia, a w przypadku dzieci niepełnosprawnych uczących się w szkole- do ukończenia 24. roku życia,
 - program „Aktywny rodzic” – w ramach którego od 1 października 2024 r. funkcjonują trzy nowe świadczenia „aktywny rodzic”, skierowane do rodziców wychowujących małe dzieci w wieku od 12 do 35 miesiąca życia, w tym dzieci niepełnosprawne, tj. świadczenie aktywni rodzice w pracy, świadczenie aktywnie w żłobku oraz świadczenie aktywnie w domu (świadczenia z programu aktywny rodzic zastąpiły, rodzinny kapitał opiekuńczy oraz dofinansowanie żłobkowe, z których obecnie rodzice mogą korzystać tylko na zasadach praw nabytych).
- 3) Kontynuowane jest wsparcie rodzin z dziećmi, w tym z dziećmi niepełnosprawnymi oraz wsparcie OzN i ich opiekunów, poprzez funkcjonujące od lat:
 - świadczenia rodzinne na podstawie ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2025 r. poz. 1208, z późn. zm.), zwanej dalej ustawą o świadczeniach rodzinnych, - zasiłek rodzinny z dodatkami, jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka, świadczenie rodzicielskie, specjalny zasiłek opiekuńczy przysługujący opiekunom OzN na zasadach praw nabytych,
 - świadczenia z funduszu alimentacyjnego na podstawie ustawy z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz. U. z 2026 r. poz. 79),
 - zasiłek dla opiekuna na podstawie ustawy z dnia 4 kwietnia 2014 r. o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów (Dz. U. z 2024 r. poz. 246, z późn. zm.),

- jednorazowe świadczenie w wysokości 4000 zł na podstawie ustawy z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” (Dz. U. z 2024 r. poz. 1829, z późn. zm.).

Dane statystyczne za 2025 r. dotyczące świadczeń rodzinnych związanych z niepełnosprawnością:

W 2025 r. wypłacono (ze środków budżetu państwa i z Funduszu Pomocy) przeciętnie miesięcznie:

- 67,1 tys. dodatków do zasiłku rodzinnego z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego na kwotę ogółem 83,5 mln zł,
- 944,2 tys. zasiłków pielęgnacyjnych na kwotę ogółem 2 445,5 mln zł,
- 194,4 tys. świadczeń pielęgnacyjnych na kwotę ogółem 7 611,3 mln zł,
- 79, 3 tys. nowych świadczeń pielęgnacyjnych (tj. wprowadzonych od 1 stycznia 2024 r.) na kwotę 3 295,7 mln zł,
- 2,2 tys. specjalnych zasiłków opiekuńczych na kwotę 16,2 mln zł,
- 1,4 tys. zasiłków dla opiekunów na kwotę 10,4 mln zł.

Ponadto z tytułu pobierania świadczeń opiekuńczych (świadczenia pielęgnacyjnego, nowego świadczenia pielęgnacyjnego, specjalnego zasiłku opiekuńczego i zasiłku dla opiekuna) wydatkowano ze środków budżetu państwa i z Funduszu Pomocy:

- 1 548,3 mln zł na składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe opłacane za osoby pobierające te świadczenia,
- 346,1 mln zł na składki na ubezpieczenia zdrowotne opłacane za osoby pobierające te świadczenia.

W 2025 r. wydatkowano także 13, 2 mln zł na wypłatę 3,3 tys. jednorazowych świadczeń, o którym mowa w art. 10 ustawy z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”.

Program „Od zależności ku samodzielności”

Celem głównym Programu było umożliwienie osobom z zaburzeniami psychicznymi przezwyciężenie trudnej sytuacji życiowej w jakiej się znalazły, której własnym staraniem, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości nie są w stanie samodzielnie pokonać.

Na realizację Programu w 2025 r. przeznaczono kwotę w wysokości 3 mln zł.

Model Programu był nastawiony na podniesienie poziomu świadomości osób z zaburzeniami psychicznymi o tkwiących w nich możliwościach oraz przysługujących im prawach co, jak się zakłada, zwiększy pewność siebie oraz umocni ich pozycję, jak również pomoże w lepszym wykorzystaniu potencjalnych możliwości.

W ramach celu głównego Programu wyznaczone zostały następujące Moduły:

MODUŁ I - wsparcie rodzin osób z zaburzeniami psychicznymi,

MODUŁ II – samopomoc,

MODUŁ III - umożliwianie osobom z zaburzeniami psychicznymi zdobywania kompetencji niezbędnych do samodzielnego życia,

MODUŁ IV - integracja i innowacyjność.

„Aktywny Maluch 2022-2029”

W 2025 r. kontynuowano rządowy Program, który stanowi realizację działania dotyczącego wsparcia tworzenia i funkcjonowania miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3.

Jednym z celów Programu „Aktywny Maluch 2022-2029” (punkt 2.1 Programu) jest zwiększenie dostępności terytorialnej miejsc opieki w żłobkach, klubach dziecięcych i u dziennych opiekunów dla wszystkich dzieci, w tym dzieci niepełnosprawnych oraz wymagających szczególnej opieki. Ponadto punkt 12.3.21 Programu stanowi o zapewnianiu – w zależności od katalogu prowadzonych przez ostatecznego odbiorcę wsparcia działań - w żłobkach, klubach dziecięcych i u dziennych opiekunów, dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, przez stosowanie uniwersalnego projektowania lub racjonalnych usprawnień, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (Dz. U. z 2024 r. poz. 1411, z późn. zm.), zwanej dalej ustawą o zapewnianiu dostępności (...). Warto również wspomnieć, iż według raportu umów na tworzenie ze stanu na dzień 08.03.2026 r. jest 380

instytucji opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 w ramach Programu „Aktywny Maluch 2022-2029”, oznaczonych jako instytucje dostosowane do potrzeb OzN.

Rozwój ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi, w tym w ramach zadania 3.2 kompleksowego programu wsparcia rodzin „za życiem”

MRPiPS rozszerza dostępność usług w ŚDS, poprzez rozwój sieci ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi – ŚDS i klubów samopomocy. Corocznie na ten cel przekazywane są środki rezerwy celowej budżetu państwa. Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej każdorazowo określa priorytety, którymi kieruje się przy podziale środków w danym roku.

W ramach tego zadania realizowane jest także działanie 3.2 Programu kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za życiem” dotyczące rozwoju sieci ŚDS, w tym rozwój bazy całodobowej w jednostkach już funkcjonujących, z przeznaczeniem dla OzN sprzężoną oraz osób ze spektrum autyzmu.

W 2025 r. rozdysponowano kwotę 47.138.907,95 zł z rezerwy celowej budżetu państwa na rozwój sieci ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi. W wyniku dokonanego podziału zaplanowano utworzenie 16 ŚDS.

Działanie 4.4 programu kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za życiem” - rozwój sieci mieszkań treningowych i wspomaganych dla osób ze znacznym albo umiarkowanym stopniem niepełnosprawności

W ramach Programu kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za życiem” w zadaniu 4.4 rozwój sieci mieszkań treningowych i wspomaganych dla osób ze znacznym albo umiarkowanym stopniem niepełnosprawności przewidziano wsparcie finansowe z rezerwy budżetu państwa dla JST.

Dofinansowanie zadania odbywa się w oparciu o art. 115 ust. 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2026 r. poz. 639), zwanej dalej ustawą o pomocy społecznej, i może wynieść maksymalnie 80% kosztów realizacji zadania.

Rozwój sieci mieszkań treningowych i wspomaganych może obejmować zarówno tworzenie mieszkań w lokalach należących do JST, jak i ewentualną budowę budynku czy zakup lokalu, z zachowaniem zasady racjonalnego wydatkowania środków publicznych.

W 2025 r. w ramach z rezerwy celowej budżetu państwa w 2025 r. z przeznaczeniem na tworzenie mieszkań treningowych i wspomaganych, w ramach działania 4.4 Programu „Za życiem” uruchomione zostały środki w wysokości 20.578.901,00 zł, z przeznaczeniem na utworzenie 96 nowych mieszkań treningowych i wspomaganych, a tym samym utworzenie 220 nowych miejsc.

Asystent rodziny

Realizowano zadanie zapewnienia przez gminy dostępu do usług wykwalifikowanego asystenta rodziny, także w kontekście realizacji celów ustawy z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” (Dz. U. z 2024 r. poz. 1829), zwaną dalej „ustawą „Za życiem”. Kobiety w ciąży i ich rodziny, a także opiekunowie dzieci z ciężkimi i nieodwracalnymi niepełnosprawnościami lub nieuleczalnymi chorobami zagrażającymi życiu otrzymali możliwość skorzystania ze wsparcia. Rodzina, w ramach współpracy z asystentem rodziny, może skorzystać ze wsparcia psychologicznego, pomocy prawnej (w szczególności w zakresie praw rodzicielskich i uprawnień pracowniczych), a także poradnictwa w zakresie przewyższania trudności w pielęgnacji i wychowaniu dziecka, dostępu do rehabilitacji społecznej i zawodowej oraz świadczeń opieki zdrowotnej.

Podstawowe dane za 2025 r. dotyczące zadań asystentów rodzin w ramach realizacji ustawy „Za życiem”:

- 842 - liczba rodzin, którym udzielono porad w ramach ustawy „Za życiem”,
- 1594 - liczba dzieci w rodzinach, którym udzielono porad w ramach ustawy „Za życiem”,
- 135 - liczba rodzin, w których jest kobieta w zagrożonej ciąży, w rodzinach, którym udzielono porad w ramach ustawy „Za życiem”.

Program Fundusze Europejskie na Pomoc Żywnościową

W 2025 r. kontynuowano realizację Programu Fundusze Europejskie na Pomoc Żywnościową 2021-2027 (FEPŻ) współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego, Plus (EFS+), który jest istotnym instrumentem wsparcia dla OzN znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej. Pomoc żywnościowa w formie paczek lub posiłków udostępniana jest za pośrednictwem organizacji partnerskich. Udzielana jest osobom, których dochód nie przekracza 265% kryterium dochodowego uprawniającego do świadczeń z pomocy społecznej, tj. w przypadku osób samotnie gospodarujących – 2 676,50 zł oraz

przypadku osób w rodzinie – 2 180,95 zł, a które jednocześnie spełniają przynajmniej jedną z przesłanek wymienionych w art. 7 ustawy o pomocy społecznej, w tym m.in. niepełnosprawność.

Średniorocznie pomoc trafia do ok. 1,1 mln odbiorców, przy czym OzN stanowią ok. 19% wszystkich korzystających z Programu. W 2025 r. pomoc w ramach FEPŻ otrzymało ponad 192 291 OzN.

W ramach FEPŻ odbiorcy żywności mogą również uczestniczyć w tzw. działaniach towarzyszących, tj. warsztatach na rzecz włączenia społecznego, w takich obszarach jak: promowanie zdrowego stylu życia, w tym odżywianie, przeciwdziałanie marnowaniu żywności, zarządzanie budżetem domowym, doradztwo indywidualne, wsparcie psychologiczne, prawne, integracja międzypokoleniowa, itp. W działaniach towarzyszących uczestniczy rokrocznie ok. 10% odbiorców pomocy żywnościowej.

Fundusz solidarnościowy

W 2025 r. realizowano Programy finansowane z FS na podstawie ustawy z dnia 23 października 2018 r. o Funduszu Solidarnościowym (Dz. U. z 2024 r. poz. 1848, z późn. zm.), zwanej dalej ustawą o FS.

Kontynuowane były Programy dla NGO o których mowa w art. 3 ust. 2 oraz w art. 3 ust. 3 pkt 1 ustawy o wolontariacie:

- „Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnościami” dla Organizacji Pozarządowych – edycja 2025,
- „Opieka wytchnieniowa” dla Organizacji Pozarządowych – edycja 2025,

Oraz Programy skierowane do JST:

- Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnościami” dla Jednostek Samorządu Terytorialnego – edycja 2025,
- Opieka wytchnieniowa” dla Jednostek Samorządu Terytorialnego – edycja 2025,
- „Centra opiekuńczo-mieszkalne”,

Program asystencki adresowany jest do dzieci do 16 roku życia z orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniami: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby oraz do OzN posiadających orzeczenie o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności.

Program ma w swojej zasadzie zapewniać możliwość skorzystania przez OzN z pomocy asystenta przy wykonywaniu codziennych czynności i funkcjonowaniu w życiu społecznym, ograniczyć skutki niepełnosprawności oraz stymulować OzN do podejmowania aktywności i umożliwiać im realizowania prawa do niezależnego życia. Ważnym aspektem Programu jest także przeciwdziałanie dyskryminacji ze względu na niepełnosprawność oraz wykluczeniu społecznemu OzN, umożliwienie OzN uczestnictwa w życiu lokalnej społeczności.

W 2025 r. Program „Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnościami” dla Organizacji Pozarządowych – edycja 2025 realizowało 264 NGO, a łączna kwota zaangażowanych środków FS wyniosła 308.519.781,87 zł.

W ramach Programu „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej” dla Jednostek Samorządu Terytorialnego – edycja 2025 adresowanego do gmin/powiatów zaangażowano środki w wysokości 998.522.554,24 zł na realizację zadania Programu przez 1966 JST.

Programy opieki wytchnieniowej kierowane są do członków rodzin lub opiekunów sprawujących bezpośrednią opiekę nad dziećmi z orzeczeniem o niepełnosprawności lub osobami posiadającymi orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności, które wymagają usługi opieki wytchnieniowej oraz podniesienia ich umiejętności i wiedzy w tym zakresie.

Programy te mają zapewniać wzmocnienie dotychczasowego systemu wsparcia OzN. W odniesieniu do członków rodziny lub opiekunów OzN skupiają się na czasowym odciążeniu od codziennych obowiązków łączących się ze sprawowaniem opieki, mają pozwolić na zapewnienie czasu na odpoczynek i regenerację, wzmocnienie osobistego potencjału oraz ograniczenie wpływu obciążeń psychofizycznych związanych ze sprawowaniem opieki poprzez wsparcie psychologiczne lub terapeutyczne, a także podniesienie poziomu kompetencji dotyczących wsparcia OzN poprzez naukę technik wspomaganie, pielęgnacji, prowadzenia działań rehabilitacyjnych w warunkach domowych oraz objęcie specjalistycznym poradnictwem w zakresie psychologicznych i społecznych aspektów wsparcia OzN, a także zagadnieniu profilaktyki zdrowotnej i zdrowego stylu życia.

Program „Opieka wychowawcza” dla Organizacji Pozarządowych – edycja 2025 realizowało 178 NGO, a łączna kwota zaangażowanych środków FS wyniosła 79.254.752,75 zł.

W ramach Programu „Opieka wychowawcza” dla Jednostek Samorządu Terytorialnego – edycja 2025 adresowanego do gmin/powiatów zaangażowano środki w wysokości 199.615.442,70 zł na realizację zadania przez 1439 JST w ramach pobytu dziennego oraz 397 JST w ramach pobytu całodobowego.

Ostatni z Programów tj. „Centra opiekuńczo-mieszkalne” zmierza do stworzenia warunków dla JST szczebla gminnego i powiatowego, pozwalających na tworzenie i utrzymanie placówek pobytu dziennego lub całodobowego dla OzN. Centra opiekuńczo-mieszkalne mają być przeznaczone dla dorosłych OzN ze znacznym lub umiarkowanym stopniem niepełnosprawności. Pierwsza edycja Programu została ogłoszona w 2019 r., kolejne edycje ogłoszono w 2021, 2023 r., 2024 r. i 2025 r.

Program składa się z dwóch modułów z czego Moduł I polega na finansowaniu budowy nowego obiektu budowlanego na nieruchomości stanowiącej własność gminy/powiatu, zakupie nieruchomości zabudowanej lub niezabudowanej obiektem w celu utworzenia Centrum lub zmianie przeznaczenia całości istniejącego obiektu, poprzez jego przystosowanie do standardu Centrum (maksymalny okres realizacji zadania to 3 lata). W ramach Modułu II pokrywane są natomiast koszty utrzymania działalności Centrum, ponoszenie niezbędnych wydatków związanych z usługą przewozową/transportową uczestników Centrum, wynagrodzeń kadry Centrum oraz osób świadczących usługi w Centrum na rzecz uczestników Programu (okres realizacji zadania 10 lat).

Realizacja Programu ma pozwolić na stworzenie warunków do niezależnego życia i funkcjonowania dla dorosłych OzN z orzeczeniem o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności lub orzeczeniem traktowanym na równi z orzeczeniem o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, o których mowa w ustawie o rehabilitacji (...), poprzez udostępnienie miejsc pobytu całodobowego i dziennego zapewniających usługi opiekuńcze oraz specjalistyczne usługi opiekuńcze dostosowane do potrzeb i możliwości mieszkańców Centrów, ukierunkowane na rozwój samodzielności i prowadzenie niezależnego życia.

OzN, obok różnorodnego wsparcia (w tym w zakresie potrzeb zdrowotnych, pielęgnacyjnych, zapobiegania wtórnym powikłaniom, stymulowania i rozwijania sprawności ruchowej, kompetencji poznawczych oraz społecznych), powinny mieć zapewnioną możliwość niezależnego, samodzielnego i godnego funkcjonowania na miarę swoich potrzeb. Wspólny pobyt uczestników w Centrum ma za zadanie wpłynąć pozytywnie na procesy uspołecznienia i nawiązywania relacji interpersonalnych oraz pozwolić na podejmowanie przez OzN aktywności na miarę posiadanego potencjału i zasobów. Stworzenie warunków w formie pobytu całodobowego lub dziennego jest szczególnie ważne dla OzN, które nie mogą korzystać z usług w innych ośrodkach wsparcia, a takiego wsparcia wymagają. Wdrożenie takich rozwiązań poprawi sytuację OzN dając im szansę na samodzielne i niezależne życie.

Idea tworzenia Centrów opiera się na przekonaniu o konieczności uwzględnienia podmiotowości zgodnie z zasadami instytucjonalizacji wsparcia OzN, która powinna mieć prawo decydowania o rodzaju pomocy, z której chce skorzystać, sposobu jej udzielenia oraz mieć zagwarantowany odpowiedni do jej potrzeb rodzaj standardu usług.

W 2025 r. w związku z realizacją Programu w ramach wszystkich edycji tj. edycji 2019, 2021, 2023 i 2024, w których łącznie uczestniczyło 139 JST, wydatkowano kwotę na zadanie 137.050.765,09 zł, w tym 56.701.409,30 zł w ramach Modułu I – utworzenie Centrum (51 gmin/powiatów nadal realizowało moduł I) oraz 80.349.355,79 zł w ramach Modułu II – funkcjonowanie Centrum (88 gmin/powiatów rozpoczęło lub kontynuowało to zadanie).

Ponadto kontynuowano wypłacanie ze środków FS świadczenia uzupełniające dla osób niezdolnych do samodzielnej egzystencji oraz renty socjalnej. FS finansuje także Fundusz Dostępności. Środki przeznacza się na działania w zakresie zapewniania dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami, w szczególności w budynkach użyteczności publicznej oraz budynkach mieszkalnictwa wielorodzinnego

Program FERS

W 2025 r. Komitet Monitorujący FERS pozytywnie zaopiniował założenia projektów dotyczących mobilnego doradcy włączenia społecznego, kręgów wsparcia i asysty prawnej oraz testowania wdrożenia usługi zatrudnienia wspomaganego. W 2025 r. rozpoczęto realizację projektu mającego na celu opracowanie i ujednolichenie modelu zatrudnienia wspomaganego w Polsce. Wypracowane w jego ramach rozwiązania stworzą podstawy do trwałego wdrożenia tej formy wsparcia jako narzędzia zwiększającego

aktywność zawodową OzN. Projekty te mają charakter systemowy i przygotowują wdrożenie nowych form wsparcia zwiększających samodzielność oraz aktywność społeczną i zawodową OzN.

- 1) Tytuł projektu: Mobilny Doradca Włączenia Społecznego, numer naboru: FERS.03.04-IP.06-003/25 (Działanie 03.04 - Nowe rozwiązania na rzecz osób z niepełnosprawnościami) – projekt w przygotowaniu

Nabór: 01.07.2025 r. – 06.10.2025 r.

- Planowany okres realizacji: 01.2026 r. – 31.12.2029 r.
- Alokacja: zmniejszono do 180.000.000 zł
- Lider: PFRON
- Partnerzy: BON, Fundacja im. Królowej Polski św. Jadwigi oraz Polskie Stowarzyszenie na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelktualną

Cel projektu:

Naczelnym celem projektu jest przygotowanie do uruchomienia systemu realizacji usług mobilnego doradcy włączenia społecznego poprzez przygotowanie podmiotów do realizacji usługi mobilnego doradcy, przeszkolenie kadry, przetestowanie instrumentu mobilny doradca włączenia społecznego w wybranej grupie powiatów w ramach wstępnego wdrożenia, a w rezultacie weryfikację i aktualizację wcześniej opracowanych rozwiązań prawnych, organizacyjnych, szkoleniowych oraz w zakresie wsparcia mobilnych doradców. Proponowany projekt jest odpowiedzią na potrzeby OzN rozpoznane podczas diagnoz środowiskowych realizowanych w projekcie „Aktywni niepełnosprawni - narzędzia wsparcia samodzielności OzN” w 2020 i 2021 r., a także zidentyfikowane w trakcie pilotażu instrumentu pn. Mobilny Doradca Włączenia Społecznego.

W związku ze zmniejszeniem wartości projektu do 180.000.000 zł dokonano zmiany fiszki projektu oraz regulaminu naboru. Wniosek o dofinansowanie projektu „Mobilny Doradca Włączenia Społecznego” uwzględniający zmiany fiszki został zatwierdzony 15 kwietnia 2026 r.

- 2) Przebudowa modelu orzekania o niepełnosprawności, numer: FERS.03.04-IP.06-001/25 (Działanie 03.04 - Nowe rozwiązania na rzecz osób z niepełnosprawnościami)

Nabór: 17.03.2025 r. - 22.08.2025 r.

Decyzja o dofinansowaniu projektu wydana 26.01.2026 r.

- Okres realizacji: od 01.12.2025 r. do 31.08.2028 r.
- Wartość projektu: 180.000.000 zł
- Lider: BON
- Partnerzy: Polskie Towarzystwo Zdrowia Publicznego oraz Fundacja Aktywnej Rehabilitacji

Cel projektu:

Celem projektu jest przygotowanie kompleksowego modelu orzekania o niepełnosprawności, odpowiadającego na indywidualne potrzeby OzN oraz systemu świadczeń i innych form wsparcia. Zmodyfikowany model orzekania o niepełnosprawności będzie oparty o Międzynarodową Klasyfikację Funkcjonowania, Niepełnosprawności i Zdrowia, a także zgodny z postanowieniami Konwencji. Będzie on pierwszym krokiem do stworzenia w pełni kompleksowego i zintegrowanego systemu orzekania o niepełnosprawności. Uproszczony system świadczeń będzie odpowiedzią na indywidualne potrzeby danej osoby zarówno w życiu codziennym, jak i w sferze społeczno-zawodowej. System zapewniac będzie podmiotowość OzN oraz będzie zgodny z zasadami proporcjonalności i sprawiedliwości społecznej.

Realizacja jednego z zasadniczych celów, jakim jest integracja wypracowanego w ramach projektu systemu orzekania o niepełnosprawności, z innymi systemami orzecznictwymi w zakresie stosowanych metod wieloaspektowej oceny zapewniona zostanie między innymi poprzez powołanie ciała konsultacyjnego reprezentującego instytucje odpowiedzialne za poszczególne systemy orzecznictwa.

W 2025 r. rozpoczęto realizację projektu w ramach programu FERS pn. Równy i szybki dostęp do dobrej jakości usług skoncentrowanych na osobie poprzez rozwój centrów usług społecznych.

Rozwój usług społecznych jest zgodny z ideą deinstytucjonalizacji, a CUS ma pełnić rolę koordynatora tych usług w środowisku lokalnym. Realizacja projektu przyczyni się do powstania sieci CUS w postaci platformy współpracy. Na podstawie wyników realizacji zadań w projekcie, w tym analizy funkcjonowania CUS, będą mogły zostać przygotowane założenia nowelizacji do zmiany ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centra usług społecznych (Dz. U. 2026 r. poz. 165) i otoczenia prawnego, w ramach którego działają CUS.

Ponadto w 2025 r. zostały przygotowane i zatwierdzone fiszki projektów, które będą realizowane w ramach programu FERS:

- Działania na rzecz rozwoju wysokiej jakości środowiskowych usług społecznych.

Projekt uwzględnia ideę deinstytucjonalizacji, jego celem jest rozwój wysokiej jakości środowiskowych usług społecznych, w tym usług skoncentrowanych na osobie.

Projekt zakłada wypracowanie standardów jakości usług określonych w aktach wykonawczych do ustawy o pomocy społecznej, opracowanie wytycznych dla realizacji usług społecznych w zakresie mieszkalnictwa o charakterze wspieranym na podstawie propozycji rozwiązań wypracowanych przez Zespół ds. reformy pomocy społecznej oraz ich pilotaż (otwarty konkurs grantowy) aby zostały wdrożone do prawa krajowego, opracowanie wytycznych dla szkoleń pracowników świadczących usługi i dla opiekunów nieformalnych w zakresie opieki nad osobami potrzebującymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu ze szczególnym uwzględnieniem osób z zaburzeniami otępiennymi i ich pilotaż, a także sformułowanie możliwych kierunków rozwoju usług wraz z wytycznymi.

- Rozwój kręgów wsparcia i asystencji prawnej.

Celem projektu jest realizacja prawa do dobrego i niezależnego życia OzN oraz innych osób potrzebujących wsparcia poprzez przygotowanie i przetestowanie modelu kręgów wsparcia oraz instrumentu asysty prawnej będącej elementem modelu wspieranego podejmowanie decyzji.

Projekt zakłada opracowanie modelu kręgów wsparcia dla nowych grup odbiorców oraz przeprowadzenie pilotażu kręgów wsparcia dla OzN i ww. grup, a także wypracowanie i pilotaż trzech form asysty prawnej.

Ulga rehabilitacyjna

Ulga rehabilitacyjna przysługuje osobom z niepełnosprawnościami oraz osobom je utrzymującym, które w 2025 r. poniosły wydatki na cele rehabilitacyjne lub wydatki związane z ułatwieniem wykonywania czynności życiowych.

W 2025 r. wprowadzono korzystną zmianę w zakresie tej ulgi. Rozszerzono o boni ciepłowniczy katalog dochodów wyłączonych z limitu dochodów warunkujących uznanie, że osoba z niepełnosprawnością pozostaje na utrzymaniu osoby bliskiej. Dzięki tej zmianie otrzymanie przez osobę z niepełnosprawnością bonu ciepłowniczego nie było uwzględniane przy ustalaniu tego limitu dochodów, a tym samym nie pozbawiało osoby bliskiej prawa do skorzystania z ulgi rehabilitacyjnej, pod warunkiem spełnienia pozostałych warunków przewidzianych w ustawie o podatku dochodowym od osób fizycznych.

Jednostki Krajowej Administracji Skarbowej prowadziły szerokie działania informacyjne dotyczące przysługujących preferencji podatkowych, w tym odliczeń na cele rehabilitacyjne, oraz promowały korzystanie z elektronicznych usług KAS, takich jak e-Urząd Skarbowy i Krajowy System e-Faktur.

Program „Opieka 75+”

Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, wychodząc naprzeciw problemom społecznym, wspiera samorządy oraz inne podmioty odpowiedzialne za wypełnianie ich ustawowych zadań z zakresu pomocy społecznej poprzez realizację wielu programów.

W MRPiPS realizowany jest między innymi program „Opieka 75+”, który skierowany jest do gmin miejskich, wiejskich oraz miejsko – wiejskich, liczących do 60 tys. mieszkańców. W 2025 r., na realizację przedmiotowego programu, zaplanowano ogółem kwotę 80.000.000 zł.

Program „Opieka 75+” stanowił informację zawierającą wskazówki dotyczące możliwości uzyskania przez gminy wsparcia finansowego w zakresie realizacji zadania własnego o charakterze obowiązkowym, określonego w art. 17 ust. 1 pkt 11 ustawy o pomocy społecznej, tj. świadczenia usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych usług opiekuńczych, w miejscu zamieszkania, z wyłączeniem specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi oraz usług sąsiedzkich.

Celem programu było zwiększenie dostępności do usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych usług opiekuńczych, dla osób w wieku 75 lat i więcej, które były osobami samotnymi, samotnie gospodarującymi, a także tych które pozostawały w rodzinie.

W ramach programu, wsparcia finansowego dla gmin udzielano na podstawie art. 115 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej, przy czym wysokość dotacji celowej z budżetu państwa w 2025 r. nie mogła przekroczyć 60% kosztów realizacji zadania.

Organizowanie oraz świadczenie usług opiekuńczych jest zadaniem własnym gmin o charakterze obowiązkowym, finansowanym z ich środków własnych. Jest to forma wspierania osób, które z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymagają pomocy innych osób. Głównym celem usług opiekuńczych jest pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych (np. drobne zakupy, gotowanie, porządki w domu), świadczenie opieki higienicznej (np. mycie, kąpanie, ubieranie, przesłanie łóżka, zmiana bielizny pościelowej) lub pielęgnacji zaleconej przez lekarza oraz zapewnienie – w miarę możliwości ośrodka pomocy społecznej/CUS – kontaktów z otoczeniem.

Niekorzystna sytuacja demograficzna jest szczególnie widoczna w małych gminach, w których proces starzenia się społeczeństwa zachodzi znacznie szybciej niż w skali kraju, a zapewnienie tego rodzaju usług może być utrudnione. W związku z powyższym program skierowany jest do gmin liczących do 60 tys. mieszkańców, które, warto zauważyć, stanowią ponad 90% wszystkich gmin w kraju.

Wymieniony wyżej program był również elementem polityki społecznej państwa w zakresie:

- 1) zapewnienia osobom w wieku 75 lat i więcej wsparcia i pomocy adekwatnej do potrzeb i możliwości wynikających z wieku i stanu zdrowia, w ramach usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych usług opiekuńczych.
- 2) poprawy jakości życia osób w wieku 75 lat i więcej w ich miejscu zamieszkania.
- 3) umożliwienia gminom rozszerzenia oferty usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób w wieku 75 lat i więcej.
- 4) wsparcia finansowego gmin w wypełnianiu zadań własnych o charakterze obowiązkowym.

Program „Korpus wsparcia seniorów”

Realizowany w MRPiPS program „Korpus Wsparcia Seniorów” jest elementem polityki państwa w zakresie wsparcia działań na rzecz seniorów niesamodzielnych ze względu na wiek oraz stan zdrowia. W 2025 r., na realizację przedmiotowego programu, przeznaczono ogółem kwotę 65.000.000 zł.

Program zawierał wskazówki dotyczące możliwości uzyskania przez gminy wsparcia finansowego, ze środków pochodzących z budżetu państwa w zakresie realizacji przez gminy zadania własnego określonego w art. 17 ust. 2 pkt 2a, tj. organizowanie i świadczenie usług opiekuńczych w formie usług sąsiedzkich oraz pkt 4, tj. podejmowania innych zadań z zakresu pomocy społecznej wynikających z rozeznanych potrzeb gminy, w tym tworzenie i realizacja programów osłonowych, ustawy o pomocy społecznej.

Program „Korpus Wsparcia Seniorów” zakładał realizację dwóch Modułów działań:

Moduł I, którego celem było wsparcie finansowe gmin w zakresie organizowania usług opiekuńczych świadczonych w formie usług sąsiedzkich dla osób w wieku 60 lat i więcej.

Usługi sąsiedzkie świadczone w ramach Modułu I obejmowały swoim zakresem pomoc w zaspokajaniu podstawowych potrzeb życiowych, podstawową opiekę higieniczno-pielęgnacyjną, przez którą należy rozumieć formy wsparcia niewymagające specjalistycznej wiedzy i kompetencji, oraz, w miarę potrzeb i możliwości, zapewnienie kontaktów z otoczeniem.

Wsparcie świadczone w formie usług sąsiedzkich powinno być dostosowane do indywidualnych potrzeb osób wspieranych. Świadczenie tego typu usług może być realizowane m.in. w godzinach porannych, popołudniowych, wieczornych, nocnych, w dniach ustawowo wolnych od pracy oraz w święta, jak również poza godzinami pracy opiekunek ośrodka pomocy społecznej/CUS – w przypadku przekształcenia ośrodka pomocy społecznej w CUS na podstawie przepisów ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez CUS jeśli osoba korzysta z tego rodzaju usług.

Szczegółowy zakres, czas trwania, zasady oraz wymiar świadczonych usług musi zostać ustalony przez organizatora przedmiotowych usług oraz zaakceptowany przez osoby wspierane, jak również przez pracowników ośrodka pomocy społecznej/CUS.

Pomoc świadczona w ramach usług sąsiedzkich przez osoby z najbliższego otoczenia osoby wymagającej tego wsparcia ma na celu gwarancję większej elastyczności udzielanej pomocy, która nie musi być ograniczona konkretnymi dniami i godzinami, a może być świadczona adekwatnie do zaistniałych potrzeb.

Usługi sąsiedzkie świadczone w ramach programu mogą zostać przyznane osobie samotnej w wieku 60 lat i więcej, która z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymaga pomocy innych osób, a jest jej pozbawiona, a rodzina, a także osoby bliskie, takie jak wspólnie zamieszkujący małżonek, wstępni, zstępni nie mogą takiej pomocy zapewnić.

W przypadku podjęcia stosownej uchwały przez radę gminy wsparcie udzielane w postaci usług sąsiedzkich może mieć także charakter uzupełniający do opieki sprawowanej przez rodzinę i będzie to prowadziło do odciążenia członków rodziny, którzy na co dzień sprawują opiekę nad osobą niesamodzielną.

Moduł II, którego celem było wsparcie finansowe gmin w realizacji usług opiekuńczych poprzez dostęp do tzw. „opieki na odległość” mającej na celu poprawę bezpieczeństwa oraz możliwości samodzielnego funkcjonowania w miejscu zamieszkania osób starszych.

W ramach Modułu II gminy mogły uzyskać wsparcie finansowe na dofinansowanie zakupu, jak również kosztów użytkowania tzw. opasek lub innych urządzeń bezpieczeństwa oraz na dofinansowanie kosztów użytkowania opasek lub innych urządzeń bezpieczeństwa zakupionych w ramach programu w latach 2022 – 2025.

Oznacza to, że w ramach programu wykorzystywane były pojawiające się wciąż nowe technologie, w tym m.in. dostęp do nowych narzędzi wspomagających opiekę nad osobami starszymi. Obecne rozwiązania technologiczne dają możliwość m.in. monitorowania samopoczucia osób starszych przez ich bliskich, nawet jeśli przebywają oni w odległym miejscu. Rozwiązania te pozwalają osobom starszym czuć się bezpieczniej oraz być bardziej samodzielnymi, a w razie potrzeby szybko powiadomić bliską osobę czy też służby ratunkowe o kryzysowej sytuacji, w jakiej się znaleźli.

Teleopieka stanowi nowoczesną formę sprawowania opieki nad osobami starszymi, z niepełnosprawnościami, którzy czasowo lub na stałe wymagają wsparcia w codziennym funkcjonowaniu.

Jest to dobre rozwiązanie, szczególnie dla osób samotnych, które nie potrzebują usług całodobowych i nie korzystają na co dzień z usług opiekuńczych czy specjalistycznych usług opiekuńczych jednak może stanowić istotne uzupełnienie wsparcia realizowanego w postaci ww. usług.

Legislacja

- 1) W 2025 r. rozpoczęto prace nad projektem ustawy o opiece długoterminowej (UD326).

W odpowiedzi na rosnące potrzeby starzejącego się społeczeństwa, a tym samym wzrost liczby osób z trudnościami w zabezpieczeniu podstawowych czynności dnia codziennego, ograniczone zasoby kadrowe w opiece formalnej, a także mając na względzie potrzebę odciążenia nieformalnych opiekunów, niezbędne jest stworzenie ram prawnych, które umożliwią skoordynowanie i usprawnienie działań w obszarze opieki długoterminowej.

Celem projektowanej ustawy jest stworzenie ram prawnych dla skoordynowanego systemu opieki długoterminowej, który łączy elementy ochrony zdrowia i pomocy społecznej oraz wsparcia dla OzN.

Projekt ustawy ma na celu poprawę dostępności informacyjnej, jakości i efektywności wsparcia dla osób wymagających długoterminowej opieki oraz ich opiekunów, co w efekcie

może wpłynąć na poprawę dostępności tego wsparcia. Funkcją projektowanej ustawy jest zwiększenie przejrzystości, dostępności i jakości opieki nad osobami wymagającymi opieki długoterminowej oraz wprowadzenie funkcji koordynacyjnej.

Projekt ustawy określa ramy organizacyjne, definicyjne i koordynacyjne dla systemu opieki długoterminowej w Polsce, stanowiąc jednocześnie podłoże do wypracowania instrumentów monitorowania i ewaluacji tej opieki.

- 2) 22 grudnia 2025 r. wpis do wykazu prac legislacyjnych i programowych Rady Ministrów uzyskał projekt ustawy o zmianie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz niektórych innych ustaw (UD354). Proponowane w projekcie rozwiązania w istotny sposób poprawiają sytuację pełnoletnich OzN, które przebywały w pieczy zastępczej, ukończyły 25 rok życia i z powodu niepełnosprawności są niezdolne do samodzielnej egzystencji, a proces usamodzielnienia nie doprowadził do możliwości zamieszkania przez nie poza dotychczasową rodziną zastępczą. Zgodnie z założeniami ww. projektu nowelizacji ustawy rodzinę opiekuńczą będą mogły tworzyć osoby

pełniące uprzednio wobec tej osoby funkcję rodziny zastępczej niezawodowej, zawodowej lub rodzinnego domu dziecka i będą zobowiązane do zapewnienia zaspokajania potrzeb emocjonalnych osób objętych ich opieką, ze szczególnym uwzględnieniem ich potrzeb bytowych, zdrowotnych, edukacyjnych i kulturalno–rekreacyjnych. Rolą rodziny opiekuńczej będzie również dalsza praca na rzecz zwiększenia poziomu niezależności tych osób.

3) Procedowanie ustawy o asystencji osobistej osób z niepełnosprawnościami (UD 168).

Podstawowym celem projektu ustawy o asystencji osobistej osób z niepełnosprawnościami jest systemowe uregulowanie dostępu do tej formy wsparcia, niezbędnej dla możliwości realizacji prawa do niezależnego życia osób wymagających intensywnego wsparcia (persons with high-support needs). Usługa asystencji osobistej, polegająca na indywidualnym wsparciu w wykonywaniu codziennych czynności, których OzN nie mogą realizować na równi z innymi osobami, ma na celu aktywne włączenie i pełny udział tych osób w życiu społecznym oraz zawodowym. Istniejące do tej pory rozwiązania nie zapewniały trwałych i powszechnych warunków realizacji takiej usługi ponieważ są oparte o rozwiązania o charakterze konkursowym czy regionalnym. Wprowadzenie tych rozwiązań jest również realizacją prawa OzN do niezależnego życia i pełnego włączenia w społeczność lokalną, zawartego w art. 19 Konwencji.

4) Projekt ustawy o asystencji osobistej osób z niepełnosprawnościami jest na zaawansowanym etapie prac legislacyjnych. W dniu 28 października 2025 r. projekt ustawy został przyjęty przez Radę Ministrów i skierowany do Sejmu. W dniu 21 listopada 2025 r. odbyło się pierwsze czytanie projektu na posiedzeniu Sejmu.

5) Opracowanie i procedowanie projektu rozporządzenia Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej zmieniającego rozporządzenie w sprawie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności (nr 61).

Wprowadzane w projekcie przepisy określają:

- minimalny okres, na jaki orzekany jest stopień niepełnosprawności w przypadku OzN powyżej 16 roku życia, jeżeli potwierdzono u niej rzadką chorobę genetyczną, określoną w katalogu rzadkich chorób genetycznych, stanowiącym załącznik nr 1 do rozporządzenia, lub jeżeli potwierdzono u tej osoby zespół Downa (minimalny okres, na jaki wydawane jest orzeczenia, to 7 lat),
- minimalny okres, na jaki orzekana jest niepełnosprawność w przypadku OzN poniżej 16 roku życia (minimalny okres, na jaki wydawane jest orzeczenia, to 3 lata),
- przyznawanie orzeczeń o niepełnosprawności OzN poniżej 16 roku życia - do ukończenia przez nie 16 roku życia, czyli do końca możliwego okresu, w jakim przysługuje orzeczenie o niepełnosprawności, w przypadku potwierdzenia u orzekanego dziecka rzadkiej choroby genetycznej, określonej w załączniku nr 1 do rozporządzenia, lub zespołu Downa.

Katalog rzadkich chorób genetycznych stanowi załącznik nr 1 do rozporządzenia w sprawie orzekania o niepełnosprawności. Do katalogu rzadkich chorób genetycznych zostały wybrane te choroby, które charakteryzują się jednorodnym i niezmiennym przebiegiem.

Rozporządzenie weszło w życie 11 czerwca 2025 r. (rozporządzenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 26 maja 2025 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności (Dz. U. poz. 682).

6) Opracowanie i procedowanie projektu rozporządzenia MRPiPS zmieniającego rozporządzenie w sprawie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności (nr 35).

Celem nowelizacji rozporządzenia było dodanie załączników określających wzory legitymacji dokumentującej niepełnosprawność i legitymacji dokumentującej stopień niepełnosprawności w postaci dokumentów mobilnych.

Ponadto nowelizacja wydłużyła termin ważności zaświadczenia lekarskiego załączanego do wniosku o wydanie orzeczenia o niepełnosprawności albo stopniu niepełnosprawności z 30 dni do 3 miesięcy ma na celu umożliwienie OzN stworzenia warunków do zgromadzenia dokumentacji medycznej, co wynika również z ograniczonej czasowo dostępności lekarzy, którzy wystawiają zaświadczenia.

Rozporządzenie weszło w życie 18 czerwca 2025 r. (rozporządzenia Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 czerwca 2025 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności (Dz. U. poz. 730).

- 7) Opracowanie i procedowanie projektu rozporządzenia MRPiPS zmieniającego rozporządzenie w sprawie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności (nr 73).

Wprowadzane w projekcie przepisy dopuszczają dodatkowo do orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności w zespołach do spraw orzekania o niepełnosprawności lekarza:

- odbywającego szkolenie specjalizacyjne (w określonej dziedzinie medycyny i ukończony moduł podstawowy właściwy dla danego szkolenia specjalizacyjnego lub trzeciego roku tego szkolenia w przypadku specjalizacji, dla których przewidziany został moduł jednolity szkolenia, w szczególności w następujących dziedzinach medycyny: chorobach wewnętrznych, pediatrii, ortopedii i traumatologii narządu ruchu, neurologii, psychiatrii, okulistyce i otolaryngologii) oraz
- lekarza wykonującego zawód przez co najmniej pięć lat, z wyłączeniem okresów: wykonywania zawodu w celu odbycia stażu podyplomowego, wykonywania zawodu na podstawie warunkowego prawa wykonywania zawodu, wykonywania zawodu na podstawie prawa wykonywania zawodu na określony zakres czynności zawodowych, okres i miejsce zatrudnienia w podmiocie leczniczym.

W związku z tym, że w skład zespołu może wchodzić lekarz nie posiadający specjalizacji, ale wykazujący się co najmniej pięcioletnim stażem wykonywania zawodu – wprowadzono możliwość wskazywania przez lekarza wyznaczonego do przeprowadzenia czynności wstępnej weryfikacji dokumentacji medycznej – lekarza przewodniczącego składu orzekającego, biorąc pod uwagę schorzenie orzekanej osoby.

Rozporządzenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 28 lipca 2025 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności (Dz. U. poz. 1033) weszło w życie w dniu 14 sierpnia 2025 r.

8. ŻYCIA W ŚRODOWISKU WOLNYM OD BARIER FUNKCJONALNYCH

Dofinansowanie usług tłumacza migowego lub tłumacza – przewodnika - art. 35a ust.1 pkt 7 lit. f ustawy o rehabilitacji (...)

OzN ubiegające się o dofinansowanie złożyły 145 wniosków na łączną kwotę 966.410 zł. Starostowie 25 powiatów przyznali dofinansowanie 104 beneficjentom na kwotę 224.399 zł. W ramach tego zadania została wypłacona kwota w wysokości 193.030 zł na dofinansowanie usług tłumacza migowego lub tłumacza – przewodnika, z której skorzystało 73 OzN.

Centrum Komunikacji dla Osób z Niepełnosprawnościami, numer: FERS.03.05-IP.06-0001/24 (Działanie 03.05 - Lepsza komunikacja dla osób z niepełnosprawnościami)

Projekt Centrum Komunikacji dla Osób z Niepełnosprawnościami w pionie I skierowany jest do osób posługujących się m.in. PJM i SKOGN. Jednymi z odbiorców oferowanych usług komunikacyjnych są OzN narządu słuchu: osoby głuche, słabosłyszące i głuchoniewidome.

Decyzja o dofinansowaniu projektu wydana 04.02.2025 r.

- Okres realizacji: od 01.01.2025 do 31.12.2027 r.
- Wartość projektu: 219.989.847 zł
- Lider: BON
- Partnerzy: Polski Związek Głuchych oraz Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelktualną

W 2025 r. w działania realizowane w ramach projektu skupione były na projektowaniu systemu wykonywania usług i ich standaryzacji, rekrutacji i przygotowania kadr do ich świadczenia, tworzenia narzędzi zamawiania i ich realizacji:

Opracowanie standardów i procedur: w 2025 r. prowadzono wieloetapowe prace analityczne i dokumentacyjne, realizowane przez Zespół ds. standardów i procedur, których celem była:

- 1) budowa systemu usług Centrum Komunikacji
 - zdefiniowanie i opis katalogu usług świadczonych przez Centrum Komunikacji w ramach, których m.in. znalazły się:
 - usługi PJM (online, stacjonarne, SOS),
 - transkrypcja mowy,
 - usługi tłumaczy-przewodników wykorzystujących SKOGN.

Szczególną uwagę należy zwrócić na projekt usługi SOS, która da osobom posługującym się PJM dostęp do służb ratunkowych, zapewniając wsparcie pośredniczącego w komunikacji tłumacza.
- 2) Stworzenie standardów obsługi i procedury świadczenia usług dla tłumaczy PJM, tłumaczy-przewodników osób głuchoniewidomych wykorzystujących SKOGN, w tym opracowano wzorce etyczne i sposoby monitorowania pracy je uwzględniające.

Rozpoczęcie procesów rekrutacyjnych, przygotowanie procedur rekrutacyjnych:

- przygotowano procesy rekrutacji dla realizujących usługi w RCKach: tłumaczy PJM, tłumaczy-przewodników osób głuchoniewidomych posługujących się SKOGN, specjalistów ds. tłumaczenia dokumentów w języku polskim z i na PJM, specjalistów ds. transkrypcji mowy i rozpoczęto je,
- przygotowywano koncepcję poziomowania złożoności spraw, która będzie podstawą do kwalifikowania tłumaczy PJM do określonych typów usług wg. ich złożoności.

Rozpoczęcie przygotowań do prowadzenia szkoleń:

- 1) zrealizowano prace nad programem nauczania PJM na poziomie B2+/C1, jako ścieżki przygotowawczej dla kandydatów na tłumaczy PJM. Zaprojektowano go zgodnie z rzeczywistymi

potrzebami przyszłych usług Centrum Komunikacji i wytycznymi Europejskiego Systemu Opisu Kształcenia Językowego,

- 2) opracowano strukturę programu obejmującą m.in.: cele kształcenia i efekty uczenia się, metody nauczania (stacjonarne i online), sposoby weryfikacji efektów tego procesu,
- 3) przygotowano materiały dydaktyczne:
 - opracowano wytyczne do realizacji scenariuszy lekcji PJM według dwóch metodyk: nauczania online na żywo z lektorem, samokształcenia na platformie edukacyjnej,
 - realizowano nagrania materiałów dydaktycznych w PJM, montaż nagrań oraz osadzanie materiałów w prezentacjach i nośnikach edukacyjnych.

Tworzenie narzędzia pozwalającego na zamawianie usług:

- 1) realizowano prace projektowe i wdrożeniowe aplikacji „Centrum Komunikacji” w formule aplikacji webowej oraz mobilnej (iOS/Android), przeznaczonej do obsługi zdalnych usług komunikacyjnych dla OzN, w szczególności osób Głuchych i głuchoniewidomych,
- 2) realizowano testy dostępności (WCAG) oraz testy funkcjonalne i użytkowe z udziałem osób Głuchych oraz ekspertów dostępności. Wprowadzano cykliczne poprawki funkcjonalne wynikające z testów.

Programy PFRON

Aktywny Samorząd Moduł I

Celem głównym programu jest wyeliminowanie lub zmniejszenie barier ograniczających uczestnictwo beneficjentów pomocy w życiu społecznym, zawodowym i w dostępie do edukacji.

Moduł I – likwidacja barier utrudniających aktywizację społeczną i zawodową, obejmuje:

a) Obszar A – likwidacja bariery transportowej:

- Zadanie 1 – pomoc w zakupie i montażu oprzyrządowania samochodu, adresowana do osób z orzeczeniem o niepełnosprawności (do 16 roku życia) lub osób ze znacznym albo umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, z dysfunkcją narządu ruchu,
- Zadanie 2 – pomoc w uzyskaniu prawa jazdy, adresowana do osób ze znacznym albo umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, z dysfunkcją narządu ruchu,
- Zadanie 3 – pomoc w uzyskaniu prawa jazdy, adresowana do osób ze znacznym albo umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, z dysfunkcją narządu słuchu, w stopniu wymagającym korzystania z usług tłumacza języka migowego,
- Zadanie 4 – pomoc w zakupie i montażu oprzyrządowania samochodu, adresowana do osób ze znacznym albo umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, z dysfunkcją narządu słuchu,

b) Obszar B – likwidacja barier w dostępie do uczestniczenia w społeczeństwie informacyjnym:

- Zadanie 1 – pomoc w zakupie sprzętu elektronicznego lub jego elementów oraz oprogramowania, adresowana do osób z orzeczeniem o niepełnosprawności (do 16 roku życia) lub do osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności, z dysfunkcją narządu wzroku lub obu kończyn górnych,
- Zadanie 2 – dofinansowanie szkoleń w zakresie obsługi nabytego w ramach programu sprzętu elektronicznego i oprogramowania,
- Zadanie 3 – pomoc w zakupie sprzętu elektronicznego lub jego elementów oraz oprogramowania, adresowana do osób z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, z dysfunkcją narządu wzroku,
- Zadanie 4 – pomoc w zakupie sprzętu elektronicznego lub jego elementów oraz oprogramowania, adresowana do osób z orzeczeniem o niepełnosprawności (do 16 roku życia) lub osób ze znacznym albo umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, z dysfunkcją narządu słuchu i trudnościami w komunikowaniu się za pomocą mowy,
- Zadanie 5 – pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanego sprzętu elektronicznego, zakupionego w ramach programu, adresowana do osób z orzeczeniem

o niepełnosprawności (do 16 roku życia) lub osób ze znacznym lub umiarkowanym stopniem niepełnosprawności,

c) Obszar C – likwidacja barier w poruszaniu się:

- Zadanie 1 –pomoc w zakupie wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym adresowana do osób z orzeczeniem o niepełnosprawności (do 16 roku życia) lub osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności i dysfunkcją uniemożliwiającą samodzielne poruszanie się za pomocą wózka inwalidzkiego o napędzie ręcznym,
- Zadanie 2 – pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanego skutera lub wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym, adresowana do osób z orzeczeniem o niepełnosprawności (do 16 roku życia) lub osób ze znacznym lub umiarkowanym stopniem niepełnosprawności,
- Zadanie 3 – pomoc w zakupie protezy kończyny, w której zastosowano nowoczesne rozwiązania techniczne, tj. protezy co najmniej na III poziomie jakości, adresowana do osób ze stopniem niepełnosprawności,
- Zadanie 4 – pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanej protezy kończyny, w której zastosowano nowoczesne rozwiązania techniczne, (co najmniej na III poziomie jakości), adresowana do osób ze stopniem niepełnosprawności,
- Zadanie 5 – pomoc w zakupie skutera inwalidzkiego o napędzie elektrycznym lub oprzyrządowania elektrycznego do wózka ręcznego, adresowana do osób z orzeczeniem o niepełnosprawności (do 16 roku życia) lub osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności, z dysfunkcją narządu ruchu powodującą problemy w samodzielnym przemieszczaniu się i posiadających zgodę lekarza specjalisty na użytkowanie przedmiotu dofinansowania,

d) Obszar D – pomoc w utrzymaniu aktywności zawodowej poprzez zapewnienie opieki dla osoby zależnej (dziecka przebywającego w żłobku lub przedszkolu albo pod inną tego typu opieką), adresowana do osób ze znacznym lub umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, którzy są przedstawicielem ustawowym lub opiekunem prawnym dziecka,

e) Obszar E – pomoc w kontynuowaniu rehabilitacji w formie wentylacji domowej, adresowana do osób ze stopniem niepełnosprawności lub z orzeczeniem o niepełnosprawności (do 16 roku życia), które korzystają z koncentratora tlenu lub respiratora w ramach świadczenia udzielanego przez ośrodek domowego leczenia tlenem lub ośrodek wentylacji domowej, tj. pod opieką zespołu długoterminowej opieki domowej dla pacjentów wentylowanych mechanicznie lub poradni/ośrodka/zespołu domowego leczenia tlenem, lub:

- pod opieką hospicjum,
- pod opieką paliatywną,
- pod długoterminową opieką pielęgniarstwa,
- na podstawie zalecenia lekarza specjalisty,

co dotyczy także osób korzystających z urządzenia wypożyczonego lub zakupionego ze środków własnych.

PFRON na realizację Modułu I przekazał samorządom powiatowym środki finansowe w kwocie 196.518.327,85 zł.

Program „Samodzielność – Aktywność – Mobilność!” Mieszkanie dla absolwenta

Celem programu jest wzrost niezależności beneficjentów oraz ułatwienie im aktywności zawodowej i społecznej poprzez zapewnienie samodzielnego mieszkania spełniającego indywidualne kryterium dostępności dla beneficjenta.

Wsparcie w ramach programu udzielane było w formie dofinansowania na wynajęcie lokali mieszkalnych lub domów jednorodzinnych spełniających indywidualne kryterium dostępności dla beneficjenta, które obejmuje maksymalnie na okres 36 miesięcy.

Dofinansowanie było udzielane maksymalnie na okres 36 miesięcy i miało charakter degresywny. Wysokość dofinansowania wynosiła:

- od 1 do 12 miesiąca – 100% kosztów najmu, nie więcej jednak niż 100% miesięcznej wysokości maksymalnej kwoty dofinansowania dla danej lokalizacji wynajmowanego lokalu mieszkalnego lub domu jednorodzinnego,
- od 13 do 24 miesiąca – 70% kosztów najmu, nie więcej jednak niż 70% miesięcznej wysokości maksymalnej kwoty dofinansowania dla danej lokalizacji wynajmowanego lokalu mieszkalnego lub domu jednorodzinnego,
- od 25 do 36 miesiąca – 40% kosztów najmu, nie więcej jednak niż 40% miesięcznej wysokości maksymalnej kwoty dofinansowania dla danej lokalizacji wynajmowanego lokalu mieszkalnego lub domu jednorodzinnego.

Realizatorem programu był samorząd powiatowy.

W 2025 r. PFRON na realizację programu przekazał samorządom powiatowym środki finansowe w kwocie 14.310.986,61 zł. Z przekazanych środków finansowych wsparcie zostało udzielone na rzecz 95 OzN.

Program „Samodzielność – Aktywność – Mobilność!” Dostępne mieszkanie

Celem programu był wzrost niezależności beneficjentów oraz ułatwienie im aktywności zawodowej i społecznej poprzez zapewnienie mieszkania wolnego od barier architektonicznych, jako podstawy samodzielnego realizowania planów zawodowych i społecznych.

Dofinansowanie dotyczyło dopłaty do zakupu mieszkania pozbawionego barier architektonicznych, znajdującego się w lokalizacji umożliwiającej samodzielne opuszczenie budynku, aż do poziomu zero przed budynkiem.

Realizatorem programu był samorząd powiatowy.

PFRON w 2025 r. na realizację programu przekazał samorządom powiatowym środki finansowe w kwocie 12.391.567,72 zł. Z przekazanych środków finansowych wsparcie zostało udzielone na rzecz 48 OzN.

Program „Samodzielność – Aktywność – Mobilność!” Wspomagane Społeczności Mieszkaniowe

Program wspiera odejście od opieki instytucjonalnej na rzecz życia i wsparcia w lokalnych społecznościach. Jest zgodny z Konwencją oraz SOzN.

Jego celem jest tworzenie Wspomaganych Społeczności Mieszkaniowych (WSM), czyli domów zapewniających całodobowe, indywidualnie dopasowane wsparcie OzN. W takich domach mieszkańcy mogą prowadzić możliwie samodzielne życie i wykonywać codzienne czynności.

WSM są przeznaczone dla osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności, które potrzebują intensywnej pomocy. Budowa tych domów jest finansowana ze środków PFRON, a realizują ją doświadczone organizacje działające na rzecz OzN. PFRON nadzoruje prawidłowy przebieg inwestycji.

Wnioskodawcami mogą być wyłącznie NGO oraz inne podmioty uprawnione ustawą o wolontariacie, które najlepiej znają potrzeby swoich podopiecznych.

Program zakłada, że mieszkańcy powinni żyć w niewielkich, spokojnych społecznościach, w warunkach zbliżonych do domowych. Dlatego jeden WSM może liczyć maksymalnie 12 samodzielnych mieszkań i musi być podzielony na co najmniej dwa zespoły mieszkalne, co zwiększa komfort i bezpieczeństwo.

Program ma charakter otwarty, co pozwala tworzyć WSM w dowolnej lokalizacji, sprzyjającej integracji z lokalną społecznością. Oprócz spełnienia wymagań architektonicznych i dostępności, wnioskodawcy muszą także zapewnić wykwalifikowaną kadrę, która będzie świadczyć mieszkańcom usługi wspomagające oraz pomoc w codziennym funkcjonowaniu.

W 2025 r. rozstrzygnięto II edycję programu, do której aplikowało 37 organizacji. Po pierwszym etapie odrzucono 8 wniosków zawierających błędy formalne, natomiast do II etapu dopuszczono 29 wnioskodawców, w tym 6 warunkowo. Spośród nich 1 organizacja zrezygnowała z ubiegania się o dofinansowanie. Po przeprowadzeniu oceny obligatoryjnej dokumentacji aplikacyjnej w II etapie naboru,

Zespół Oceny Wniosków zarekomendował Zarządowi PFRON dofinansowanie 27 wniosków oraz nieprzyznanie dofinansowania 1 podmiotowi.

Łącznie na realizację infrastruktury WSM Zarząd PFRON przyznał 183.214.535,25 zł, co umożliwi oddanie do użytkowania 297 mieszkań.

Do końca 2025 r. podpisano 19 umów o dofinansowanie, natomiast 8 pozostaje w trakcie procedowania.

PFRON w 2025 r. wypłacił środki w wysokości 76.223.594,50 zł.

Program wyrównywania różnic między regionami III obszary A, B i D

W 2025 r. przedmiotowego prawa dotyczą następujące obszary wsparcia:

- obszar A – zapewnienie dostępności w wielorodzinnych budynkach mieszkalnych,
- obszar B – likwidacja barier w urzędach, placówkach edukacyjnych lub ŚDS, centrach i klubach integracji społecznej lub przedsiębiorstwach społecznych w zakresie umożliwienia OzN poruszania się i komunikowania,
- obszar D – likwidacja barier transportowych.

W ramach wskazanych obszarów wsparcia celem jest:

- przystosowanie części wspólnych wielorodzinnych budynków mieszkalnych zarządzanych przez gminy, towarzystwa budownictwa społecznego, wspólnoty mieszkaniowe i spółdzielnie mieszkaniowe zapewniające dostępność do lokali mieszkalnych OzN zamieszkujących te budynki,
- zwiększenie dostępności dla OzN urzędów, placówek edukacyjnych, środowiskowych domów samopomocy, centrów i klubów integracji społecznej, przedsiębiorstw społecznych,
- zmniejszenie barier transportowych, które napotykać OzN.

W obszarze A PFRON wypłacił 2.268.901,00 zł w celu zapewnienia dostępności w 15 budynkach wielorodzinnych do 79 lokali mieszkaniowych. Wsparciem w tym obszarze zostały objęte 83 OzN.

W obszarze B programu PFRON wypłacił kwotę 15.509.732,01 zł, na likwidację barier w 3 ŚDS, 91 urzędach i 127 placówkach edukacyjnych i 2 przedsiębiorstwach społecznych. Wsparciem w tym obszarze zostały objęte 5 131 OzN.

W obszarze D programu PFRON wypłacił kwotę 105.583.658,87 zł na dofinansowanie zakupu 451 mikrobusów i 113 autobusów. Udzielone wsparcie dotyczy 122 gmin, które dowożą OzN do znajdujących się poza ich terenem placówek, 313 placówek rehabilitacyjnych oraz 118 warsztatów terapii zajęciowej. Wsparciem w tym obszarze zostały objęte 28 916 OzN.

Centra informacyjno-doradcze dla osób z niepełnosprawnością

Program powstał w odpowiedzi na zgłaszane przez OzN trudności. Szczególnie akcentowanym i bardzo istotnym w codziennym funkcjonowaniu problemem dla tych osób było rozproszenie informacji, dotyczących dostępnego wsparcia dla samych OzN, jak i ich najbliższych.

Program realizowany jest w podziale na trzy moduły.

Moduł I zakłada działanie sieci centrów informacji i usług doradczych w oparciu o struktury PFRON, świadczących kompleksowe usługi informacyjne i doradcze dla OzN oraz ich otoczenia, a także usługi eksperckie mające na celu optymalne zaopatrzenie OzN w szeroko pojmowane technologie asystujące.

Moduł II programu to funkcjonowanie OWiT-ów, w których OzN mogą przetestować oraz wypożyczyć bezpłatnie wysoko specjalistyczne technologie asystujące, które obejmują sprzęt, urządzenia i oprogramowania służące zwiększaniu lub poprawianiu możliwości samodzielnego funkcjonowania. W ramach modułu II organizowana jest również sieć współpracy pomiędzy realizatorami zadań finansowanych ze środków PFRON, ośrodkami akademickimi, jednostkami systemu oświaty lub innymi instytucjami czy jednostkami praktycznie zaangażowanymi w ułatwianie OzN pełnego i skutecznego udziału w życiu społecznym. W 2025 r. do katalogu realizatorów dołączono podmioty prowadzące WTZ.

Moduł III to szkolenia kadr realizatorów zadań finansowanych ze środków PFRON, w tym OWiT, warsztaty dla ekspertów i doradców. W ramach Modułu III możliwe są również szkolenia i warsztaty dla OzN w zakresie poprawnego użytkowania dofinansowanych technologii asystujących. Celem tego działania jest zapewnienie wysokiej jakości usług oferowanych w programie, zwiększenie dostępności do tych usług, wzrost liczby doradców i ekspertów, a także ich kompetencji.

W ramach Modułu I od września 2021 r. przy każdym z Oddziałów PFRON działa CIDON, w którym OzN, czy też jej opiekun, a także pracodawca może uzyskać informacje m.in. w zakresie programów realizowanych przez PFRON, projektów realizowanych przez NGO, obowiązujących systemach orzecznictwa, zaopatrzenia w sprzęt ortopedyczny, w sprzęt rehabilitacyjny oraz w środki pomocnicze, likwidacji barier funkcjonalnych, architektonicznych, technicznych oraz w komunikowaniu się i wiele innych.

W ramach Modułu II w 2025 r. zostało podpisanych łącznie 19 nowych umów z OWiT, które przez okres 3 lat, tj. 2025-2027, będą kontynuować funkcjonowanie i świadczenie usług dla OzN i ich otoczenia.

W 2025 r. były kontynuowane zadania pracowników CIDON oraz OWiT w ramach w ramach programu pn. „Wypożyczalnia technologii wspomagających dla osób z niepełnosprawnością”. Do zadań OWiT należy m.in.: świadczenie porad OzN w zakresie doboru technologii wspomagającej oferowanej przez wypożyczalnię, przeprowadzanie instruktaży w zakresie wybranej technologii wspomagającej oferowanej przez Wypożyczalnię technologii wspomagających.

W 2025 r. w ramach Modułu III zorganizowano szkolenia podnoszące kwalifikacje personelu biorącego udział w realizacji programu. Został przeprowadzony jeden cykl 4 szkoleń online dla pracowników OWiT oraz jedno szkolenie stacjonarne dla pracowników CIDON. Wzrost wiedzy i umiejętności zawodowych nastąpił u 60 pracowników OWiT-ów oraz u 31 pracowników CIDON i Biura PFRON.

W 2025 r. udzielono łącznie wsparcia w formie porad, zgłoszeń w liczbie 29 160. Z kolei w ramach budowania regionalnych sieci współpracy zorganizowano łącznie 527 spotkań.

Z oferty OWiT skorzystało 2 385 OzN, którym udzielono 11 187 porad z różnego zakresu. Należy podkreślić, że liczba porad dedykowana dla rodzin i opiekunów OzN wynosi 3 179.

W ośrodkach przeprowadzono 3 945 szkoleń i instruktaży z zakresu technologii asystujących, zaś łączna liczba przeprowadzonych testowań i krótkoterminowych wypożyczeń sprzętu wynosi 6 061.

Na realizację programu wydatkowano kwotę 19.815.492,68 zł.

Projekty w ramach FERS

Projekt „Dostępny samorząd 2.0”

Projekt realizowany jest w ramach działania 3.3 „Systemowa poprawa dostępności” Priorytetu III „Dostępność i usługi dla osób z niepełnosprawnościami” programu FERS 2021-2027, w okresie od 1 stycznia 2024 r. do 31 grudnia 2028 r.

Celem projektu jest poprawa dostępności usług publicznych świadczonych przez JST oraz obiektów lub przestrzeni pozostających w dyspozycji samorządów dla osób ze szczególnymi potrzebami. Projekt stanowi kontynuację oraz rozwinięcie działań z zakresu poprawy dostępności w JST realizowanych w ramach PO WER 2014-2020 Działanie 2.18 Wysokiej jakości usługi administracyjne.

Projekt realizowany jest w partnerstwie. Liderem projektu jest MSWiA, zaś partnerami: PFRON, Fundacja Instytut Rozwoju Regionalnego oraz Śląski Związek Gmin i Powiatów.

W 2025 r. zrealizowano między innymi następujące działania:

- 1) opracowano standardy dostępności w samorządzie - architektonicznej, informacyjno-komunikacyjnej i cyfrowej (dalej SDS), które zostały opublikowane na stronie projektu (<https://www.gov.pl/web/mswia/standardy-dostepnosci-w-samorzadzcie>) i trwały prace nad ich aktualizacją,
- 2) przeprowadzono i zakończono proces szkoleniowy i doradczy dla I tury naboru samorządów - trenerzy będący personelem merytorycznym PFRON przeprowadzili 13 szkoleń z tematu „Dostępność a przepisy prawa” oraz 8 szkoleń stacjonarnych i 8 szkoleń on-line z tematu „Obsługa klienta”, PFRON był również odpowiedzialny za realizację doradztwa dla 40 samorządów; w ramach doradztwa dla tej grupy przeprowadzono diagnozę potrzeb JST i analizę stanu istniejącego, przegląd procedur pod kątem dostępności, przygotowano lub zaktualizowano plany działań na rzecz

zapewnienia dostępności, udzielono wsparcia przy przygotowaniu zarządzeń dotyczących przyjęcia standardów dostępności w samorządzie oraz w przygotowaniu planów rzeczowo – finansowych, przeprowadzono 38 wizji lokalnych, stanowiących podstawę do opracowania raportów z audytów dostępności architektonicznej i informacyjno-komunikacyjnej, dokonano 35 przeglądów stron internetowych pod kątem dostępności, audyt dostępności był realizowany przy wsparciu wykonawcy zewnętrznego,

- 3) rozpoczęto proces szkoleniowy i doradczy dla II tury naboru samorządów - trenerzy będący personelem merytorycznym PFRON przeprowadzili 4 szkolenia z tematu „Dostępność a przepisy prawa” oraz 2 szkolenia stacjonarne z tematu „Obsługa klienta”. PFRON był odpowiedzialny za realizację doradztwa dla 60 samorządów; w ramach doradztwa dla tej grupy przeprowadzono diagnozę potrzeb JST i analizę stanu istniejącego, przegląd procedur pod kątem dostępności, przygotowano lub zaktualizowano plany działań na rzecz zapewnienia dostępności, udzielono wsparcia przy przygotowaniu zarządzeń dotyczących przyjęcia standardów dostępności w samorządzie, przeprowadzono 20 wizji lokalnych, stanowiących podstawę do opracowania raportów z audytów dostępności architektonicznej i informacyjno-komunikacyjnej, realizowano również przeglądy stron internetowych pod kątem dostępności, audyt dostępności był realizowany przy wsparciu wykonawcy zewnętrznego. Proces szkoleniowy oraz doradczy będzie kontynuowany w kolejnym roku.

Projekt „Dostępna stomatologia”

Projekt realizowany jest w ramach priorytetu 03 Dostępność i usługi dla osób z niepełnosprawnościami, działanie 03.03 Systemowa poprawa dostępności, Programu FERS 2021-2027, w okresie od 1 marca 2025 r. do 31 sierpnia 2028 r.

Celem projektu jest zwiększenie dostępności usług stomatologicznych dla pacjentów i pacjentek z niepełnosprawnościami oraz ze szczególnymi potrzebami.

Projekt realizowany jest w partnerstwie. Liderem projektu jest PFRON, zaś Polskie Towarzystwo Stomatologiczne i Fundacja Avalon- bezpośrednia pomoc niepełnosprawnym, są jego partnerami.

W okresie sprawozdawczym zrealizowano między innymi następujące działania:

- 1) przygotowanie wstępnej wersji „Standardu dostępności architektonicznej, cyfrowej i informacyjno-komunikacyjnej dla gabinetów i świadczonych w nich usług stomatologicznych” do konsultacji społecznych,
- 2) realizacja badania dostępności gabinetów stomatologicznych i usług świadczonych na rzecz osób ze szczególnymi potrzebami, w tym z niepełnosprawnościami,
- 3) przeprowadzenie konsultacji społecznych wstępnej wersji „Standardu dostępności architektonicznej, cyfrowej i informacyjno-komunikacyjnej dla gabinetów i świadczonych w nich usług stomatologicznych” m. in. z podmiotami publicznymi, uczelniami (w tym medycznymi), organizacjami pozarządowymi reprezentującymi osoby z niepełnosprawnościami oraz podmiotami świadczącymi usługi stomatologiczne.

Projekt „Zapewnienie jednolitych standardów oraz systemu szkolenia pracowników sektora transportu kolejowego w zakresie obsługi osób z niepełnosprawnościami oraz osób ze szczególnymi potrzebami w zakresie przemieszczania i komunikowania się (nr FERS.03.03-IZ.00-0001/24)”

Projekt realizowany jest w latach 2024–2028 przez UTK.

Projekt zakłada wypracowanie jednolitych standardów w modelu obsługi pasażerów z niepełnosprawnościami oraz ze szczególnymi potrzebami przez podmioty sektora kolejowych przewozów pasażerskich. Obsługa ta musi być świadczona na wszystkich etapach podróży, dlatego projekt skierowany jest do wybranej grupy adresatów:

- pasażerskich przewoźników kolejowych,
- zarządców infrastruktury kolejowej (w tym dworców kolejowych),
- podmiotów sprzedających bilety,
- podmiotów udzielających informacji (stacjonarnie na dworcach oraz przez infolinie),

- podmiotów świadczących usługę asysty na terenie stacji kolejowych, w szczególności podczas wsiadania i wysiadania z pociągu.

W 2025 r. wyłoniono wykonawców w dwóch pierwszych postępowaniach. Przedmiotem pierwszego zamówienia była organizacja wizyt studyjnych krajowych i zagranicznych. Drugie zamówienie publiczne dotyczyło przeglądu procedur obsługi OzN oraz ze szczególnymi potrzebami. Odbyły się wizyty studyjne w Łodzi, Poznaniu i Trójmieście oraz w Jönköping (Szwecja). Ich celem było zebranie przykładów krajowych i zagranicznych dobrych praktyk oraz kompleksowych rozwiązań z zakresu procesu szkolenia pracowników, zapewniania dostępności architektonicznej, cyfrowej oraz komunikacyjno-informacyjnej w transporcie kolejowym i w innych branżach związanych z transport kolejowym i publicznym transportem zbiorowym. Rozpoczęto przegląd procedur wewnętrznych z podmiotami, które przystąpiły do projektu. Było to możliwe, UTK zawarł 8 porozumień o współpracy z pasażerskimi przewoźnikami kolejowymi oraz zarządcami infrastruktury.

Projekt dofinansowany jest ze środków UE (program FERS 2021-2027). Wartość dofinansowania UE (EFRR) w PLN: 8 252 000, 00 PLN.

AI DC – sztuczna inteligencja wspierająca dostępność cyfrową

Celem projektu, realizowanego przez Ministerstwo Cyfryzacji, jest wykorzystanie rozwiązań opartych na sztucznej inteligencji do skutecznego wdrażania dostępności cyfrowej w Polsce. W ramach projektu powstanie narzędzie wspierające twórców rozwiązań cyfrowych, działające na zasadzie zaawansowanego wirtualnego asystenta (chatbota), które będzie pomagać m.in. w rozwiązywaniu problemów związanych z dostępnością cyfrową oraz przygotowywaniu dostępnych treści. Narzędzie zostanie odpowiednio wytrenowane, aby minimalizować ryzyko błędów i zapewnić wysoką jakość wsparcia. Projekt rozpoczął się w 2025 r.

Sieć dostępności cyfrowej – wsparcie systemowego wdrażania dostępności cyfrowej w podmiotach publicznych

Celem projektu jest wypracowanie spójnego modelu wdrażania dostępności cyfrowej w podmiotach publicznych. W jego ramach opracowane zostaną rekomendacje, zalecenia oraz katalog dobrych praktyk wynikających z doświadczenia ekspertów. Rezultaty projektu będą wspierać poprawę dostępności stron internetowych, aplikacji mobilnych oraz dokumentów cyfrowych. W latach 2026-2028 planowana jest realizacja kampanii informacyjnej, której działania przygotowawcze rozpoczęto w 2025 r. Projekt przyczyni się do zwiększenia świadomości społecznej oraz poprawy sytuacji OzN.

Systemowe kształcenie specjalistów i specjalistek ds. dostępności cyfrowej

Celem projektu jest zwiększenie liczby wykwalifikowanych specjalistów i specjalistek w obszarze dostępności cyfrowej w Polsce. W ramach projektu planowane jest m.in.:

- opracowanie programów kształcenia i materiałów dydaktycznych,
- realizacja szkoleń i kursów specjalistycznych,
- rozwój kompetencji osób odpowiedzialnych za dostępność cyfrową w podmiotach publicznych,
- wsparcie budowania ścieżek kariery w obszarze dostępności cyfrowej.

Projekt odpowiada na zidentyfikowany niedobór wykwalifikowanych kadr w tym obszarze. Zwiększenie liczby kompetentnych specjalistów ds. dostępności cyfrowej przyczyni się do:

- skuteczniejszego wdrażania standardów dostępności w instytucjach publicznych,
- poprawy jakości stron internetowych, aplikacji mobilnych i dokumentów cyfrowych,
- ograniczenia barier w dostępie do informacji i usług publicznych.

Kluby Rozwoju Cyfrowego

Kluby Rozwoju Cyfrowego to sieć lokalnych punktów wsparcia, powstających w istniejącej infrastrukturze gminnej (np. w bibliotekach czy domach kultury). Ich głównym celem jest także wspieranie OzN w zakresie:

- wyrównywania szans osób dorosłych, zwłaszcza z obszarów o mniejszej dostępności do usług publicznych,
- budowania więzi społecznych i przeciwdziałanie wykluczeniu,
- nabywania praktycznych umiejętności, takich jak bezpieczne korzystanie z e-usług publicznych i budowanie odporności na dezinformację.

Po etapie Pilotażu projektu, w ramach którego powstało już 40 klubów, w marcu 2026 r. ogłoszono nabór podmiotów, które będą odpowiedzialne za przygotowanie i prowadzenie kolejnych KRC w ramach etapu „KRC Skalowanie”. Docelowo planowane jest utworzenie ponad 2 tysięcy Klubów w całej Polsce. To właśnie w tych miejscach OzN będą mogły uzyskać pomoc i podjąć działania na rzecz podnoszenia kompetencji cyfrowych. Resort cyfryzacji w 2025 r. współorganizował konferencję o dostępności z okazji Światowego Dnia Świadomości o Dostępności.

Inne inicjatywy podnoszące świadomość w zakresie dostępności dla beneficjentów projektów

- Dostępność cyfrowa w projektach finansowanych z funduszy europejskich- Nabór FERC.02.03-IP.01-003/25,
- Dostępność cyfrowa w projektach finansowanych z funduszy europejskich - Nabór FERC.02.01-IP.01-004/25,
- Zarządzanie Dostępność cyfrowa w projektach finansowanych z funduszy europejskich - Inwestycja C2.1.1 E-usługi publiczne, rozwiązania IT usprawniające funkcjonowanie administracji i sektorów gospodarki.

Działania wspierające wdrażanie dostępności były realizowane także w programach: Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki 2021-2027 (FENG) oraz Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021-2027 (FEniKS). W pierwszym prowadzone były konkursy dla przedsiębiorców wspierające tworzenie dostępnych produktów, usług i procesów dla osób ze szczególnymi potrzebami, w tym osób z niepełnosprawnościami (Ścieżka SMART). W drugim uwzględniono możliwość podejmowania inwestycji poprawiających dostępność przy okazji działań związanych z termomodernizacją budynków (dofinansowanie ze środków Funduszy Europejskich dla sektora energetyki).

Dostępność kolejowych przewozów pasażerskich

Prezes UTK sprawuje stały nadzór nad działalnością podmiotów świadczących usługi na rynku pasażerskich przewozów kolejowych m.in. w zakresie zapewnienia niedyskryminującego dostępu do usług kolejowych OzN i o ograniczonej sprawności ruchowej.

Działania nadzorcze Prezesa UTK w 2025 r. dotyczyły między innymi zgłoszeń pasażerskich oraz informacji medialnych odnoszących się do nieprawidłowej realizacji wsparcia OzN przez podmioty kolejowe podczas podróży.

UTK występował do zarządców infrastruktury oraz przewoźników kolejowych w związku z brakiem zapewnienia asysty osobom o szczególnych potrzebach, pomimo dokonania uprzedniego zgłoszenia. Zaangażowanie UTK skłaniało podmioty kolejowe do pozytywnych zmian w procesie planowania i realizacji usługi asysty. Ponadto Prezes UTK reagował na sygnały pasażerów na temat awarii urządzeń wspomagających podróż osób o ograniczonej sprawności ruchowej.

W 2025 r. do UTK wpłynęły także zgłoszenia pasażerskie dotyczące nieprawidłowego zachowania pracowników drużyn konduktorskich, kas biletowych i firm zewnętrznych prowadzących kontrole dokumentów przewozu. Część zgłoszeń dotyczyła niewłaściwej obsługi OzN oraz dzieci. W związku z opisanymi przez pasażerów sytuacjami, Prezes UTK występował także do podmiotów kolejowych o przeprowadzenie postępowań wyjaśniających wobec pracowników oraz zwracał uwagę na konieczność empatycznego podejścia do podróżnych.

UTK kontynuował zadanie udzielania informacji podróżnym z niepełnosprawnością i ich opiekunom z zakresu obowiązujących ulg ustawowych w transporcie kolejowym oraz przysługujących im uprawnień w podróży pociągami. Zapytania pasażerskie były kierowane zarówno w korespondencji tradycyjnej, elektronicznej, jak również za pośrednictwem infolinii pasażerskiej.

W 2025 r. do UTK wpłynęły 1963 zapytania, skargi i wnioski pasażerskie. Jest to druga najwyższa wartość zarejestrowanych tego typu spraw rocznie przez UTK. Wartość ta jest niższa tylko o około 10% w stosunku do roku ubiegłego, w którym zanotowano rekordową liczbę 2180 zgłoszeń. Ponad 2 % zgłoszeń w 2025 r. dotyczyła zagadnień związanych z podróżami osób o ograniczonej sprawności ruchowej, na które UTK każdorazowo udzielał kompleksowej odpowiedzi.

W 2025 r. Prezes UTK nawiązał współpracę z Rzecznikiem Praw Dziecka oraz środowiskiem samorzeczników – przedstawicieli dzieci i młodzieży, w zakresie dotyczącym dostępności transportu kolejowego. W październiku 2025 r. odbyło się spotkanie, którego tematem był równy dostęp do transportu publicznego dla wszystkich młodych osób – dzieci i młodzieży. Jest to konieczne niezależnie od ich sprawności fizycznej czy intelektualnej.

W 2025 r. kontynuował swoją pracę Zespół zadaniowy ds. osób o ograniczonej możliwości poruszania, który działa przy Prezesie UTK. W skład Zespołu wchodzi przedstawiciele przewoźników kolejowych oraz zarządców infrastruktury. Odbyły się dwa spotkania Zespołu, które dotyczyły:

- pomocy dla OzN i osób o ograniczonej możliwości poruszania się oraz dostępności,
- przykładów dobrych praktyk w postaci działalności części zarządców infrastruktury polegającej na opisie na swoich stronach internetowych dostępności stacji oraz raportowania awarii urządzeń wspomagających przemieszczanie się (m.in. wind i platform),
- działań Prezesa UTK zmierzających do uproszczenia systemu ulg ustawowych oraz wyposażenia stacji kolejowych w podnośniki peronowe.

MI kontynuowało działania wspierające mobilność OzN w transporcie kolejowym:

- odebrano i włączono do eksploatacji 42 wagony przystosowane do przewozu OzN, dzięki czemu obecnie ponad 81% składów pociągów obsługujących wszystkie połączenia, jest przystosowanych do przewozu OzN,
- do potrzeb pasażerów o ograniczonej możliwości poruszania się i z niepełnosprawnościami dostosowano 17 dworców kolejowych.

Dostęp do punktów wyborczych

PKW w podejmowanych działaniach dąży do zapewnienia wszystkim wyborcom możliwości głosowania bez utrudnień, w tym szczególnie wyborcom z niepełnosprawnością, zwanych dalej zgodnie z terminologią stosowaną w ustawie z dnia 5 stycznia 2011 r. Kodeks wyborczy (Dz. U. z 2025 r. poz. 365, z późn. zm.), zwaną dalej Kodeksem wyborczym, wyborcami niepełnosprawnymi.

Szczegółowe kwestie dotyczące uprawnień OzN w wyborach są uregulowane w Kodeksie wyborczym oraz w aktach wykonawczych wydanych na jego podstawie.

Każdy wyborca, w tym wyborca niepełnosprawny, może głosować osobiście w lokalu wyborczym w obwodzie głosowania właściwym dla jego miejsca zamieszkania. Może także głosować w wybranym przez siebie lokalu wyborczym dostosowanym do potrzeb OzN. W tym celu powinien on złożyć wniosek o zmianę miejsca głosowania.

Podczas głosowania w lokalu wyborczym wyborcy niepełnosprawni mogą skorzystać z nakładek na karty do głosowania sporządzonych w alfabecie Braille'a.

Ponadto zgodnie z art. 37c § 2 Kodeksu wyborczego członek obwodowej komisji wyborczej jest obowiązany, na prośbę wyborcy niepełnosprawnego, do przekazania ustnie treści obwieszczeń wyborczych w zakresie informacji o komitetach wyborczych biorących udział w wyborach oraz zarejestrowanych kandydatów i listach kandydatów.

Z przepisów Kodeksu wyborczego wynika także, iż wyborcy niepełnosprawnemu, na jego prośbę, może pomagać w głosowaniu w lokalu wyborczym inna osoba, w tym także niepełnoletnia. Pomoc ta może mieć tylko techniczny charakter, nie może ona polegać na sugerowaniu wyborcy sposobu głosowania lub na głosowaniu w jego zastępstwie. Dopuszczalne jest, aby na życzenie wyborcy niepełnosprawnego w pomieszczeniu za zasłoną przebywała osoba udzielająca pomocy. Osobą tą nie może być członek komisji, mąż zaufania, obserwator społeczny, ani obserwator międzynarodowy. Jednocześnie wskazuję, że PKW nie posiada informacji na temat liczby osób, które skorzystały z tego rodzaju pomocy w wyborach przeprowadzanych w 2025 r., gdyż informacje w tym zakresie nie są gromadzone przez obwodowe komisje wyborcze przeprowadzające głosowanie.

Zgodnie z art. 186 § 1 Kodeksu wyborczego w każdej gminie co najmniej ½ lokali obwodowych komisji wyborczych powinna być dostosowana do potrzeb wyborców niepełnosprawnych. Zapewnienie lokali obwodowych komisji wyborczych, w tym dostosowanych do potrzeb wyborców niepełnosprawnych należy do obowiązków wójta (burmistrza, prezydenta miasta). Ponadto pomieszczenia przeznaczone na siedziby organów wyborczych powinny być łatwo dostępne dla OzN (art. 156 § 3).

W wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej zarządzonych na dzień 18 maja 2025 r. utworzono łącznie 31 627 obwodów głosowania w kraju. W każdej gminie, zgodnie z ustawowymi wymogami, co najmniej ½ lokali wyborczych dostosowano do potrzeb OzN. Na całym obszarze kraju lokali takich było 18 350, tj. 58,02% wszystkich lokali wyborczych.

Przepisy Kodeksu wyborczego (art. 37e § 1) przewidują także dla wyborców niepełnosprawnych o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności między innymi możliwość bezpłatnego transportu:

- 1) z miejsca zamieszkania, pod którym dany wyborca ujęty jest w spisie wyborców, albo miejsca podanego we wniosku o zmianę miejsca głosowania, do lokalu wyborczego właściwego dla obvodu głosowania, w którego spisie wyborców ujęty jest ten wyborca,
- 2) z miejsca pobytu do najbliższego lokalu wyborczego w dniu głosowania,
- 3) z lokalu wyborczego, do miejsca, w którym dany wyborca rozpoczął podróż, zwanego dalej „transportem powrotnym”.

Transport do lokalu i transport powrotny zapewnia wójt (burmistrz, prezydent miasta) gminy, w której w dniu wyborów nie funkcjonuje gminny przewóz pasażerski. Wyborcy niepełnosprawnemu, którego stan zdrowia nie pozwala na samodzielną podróż, może towarzyszyć opiekun.

Zgodnie z art. 53a § 1 Kodeksu wyborczego wyborcy niepełnosprawni o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności mają również możliwość głosowania korespondencyjnego w kraju. Wyborca niepełnosprawny głosujący korespondencyjnie może zażądać dołączenia do pakietu wyborczego nakładki na kartę do głosowania sporządzonej w alfabecie Braille'a. Ponadto jak wynika z art. 54 § 1 Kodeksu wyborczego wyborcy niepełnosprawni o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, mają prawo do głosowania w kraju za pośrednictwem pełnomocnika.

W ramach posiadanych kompetencji PKW w 2025 r. podejmowała szereg różnego rodzaju działań na rzecz OzN w związku z organizacją wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej.

Po zarządzeniu wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej PKW zapewniła wyborcom niepełnosprawnym pomoc prawną i organizacyjną realizowaną w różnych formach. W tym celu PKW m.in. podjęła:

- 1) uchwałę w sprawie wzorów kart do głosowania oraz nakładek na karty do głosowania sporządzonych w alfabecie Braille'a, w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej,
- 2) uchwałę w sprawie wytycznych dotyczących druku i dostarczenia kart do głosowania oraz dostarczenia nakładek na karty do głosowania sporządzonych w alfabecie Braille'a obwodowym komisjom wyborczym utworzonym w kraju w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej zarządzonych na dzień 18 maja 2025 r.,
- 3) uchwałę zmieniającą uchwałę w sprawie wytycznych dotyczących druku i dostarczenia kart do głosowania oraz dostarczenia nakładek na karty do głosowania sporządzonych w alfabecie Braille'a obwodowym komisjom wyborczym utworzonym w kraju w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej zarządzonych na dzień 18 maja 2025 r.,
- 4) uchwałę w sprawie określenia wzoru i rozmiaru koperty na pakiet wyborczy, koperty zwrotnej, koperty na kartę do głosowania, oświadczenia o osobistym i tajnym oddaniu głosu oraz instrukcji głosowania korespondencyjnego,
- 5) uchwałę w sprawie sposobu postępowania z kopertami zwrótnymi i pakietami wyborczymi w głosowaniu korespondencyjnym.

Ponadto na stronie internetowej PKW podano do publicznej wiadomości informacje: o uprawnieniach wyborców niepełnosprawnych i o terminach czynności wyborczych z tym związanych.

PKW w ramach swoich ustawowych kompetencji, sprawowała również nadzór nad przeprowadzonymi w 2025 r. wyborami organów JST w toku kadencji oraz referendum lokalnymi w sprawie odwołania organu

JST. Nadzór Komisji dotyczył m.in. realizacji uprawnień dla wyborców niepełnosprawnych określonych w przepisach prawa wyborczego, w tym w szczególności sporządzenia aktów pełnomocnictw do głosowania dla wyborców niepełnosprawnych oraz zapewnienia głosowania przy użyciu nakładek na karty do głosowania sporządzonych w alfabecie Braille'a, a także zapewnienia w gminach informacji dla wyborców niepełnosprawnych.

Krajowe Biuro Wyborcze udostępniło i prowadziło strony internetowe PKW i Krajowego Biura Wyborczego (pkw.gov.pl i wybory.gov.pl) oraz, w ramach strony pkw.gov.pl, strony internetowe komisarzy wyborczych i delegatur Krajowego Biura Wyborczego. Zamieszczano na nich obowiązujące teksty przepisów prawa wyborczego, rozporządzenia i uchwały wydane na podstawie Kodeksu wyborczego. Na stronach tych były prezentowane informacje, wyjaśnienia i komunikaty, w tym dotyczące również wyborców niepełnosprawnych. Wskazane treści zostały sformułowane w sposób czytelny i zrozumiały dla każdego wyborcy, w tym dla wyborców niepełnosprawnych.

Ponadto na stronie internetowej wybory.gov.pl udostępniono odrębną stronę internetową poświęconą wyborom Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej. Były na niej przedstawiane wszelkie niezbędne informacje oraz wyszukiwarki obwodów głosowania, w tym także siedzib komisji dostosowanych do potrzeb wyborców niepełnosprawnych.

W serwisie pkw.gov.pl zamieszczano także spoty informacyjne, m.in. na temat sposobu głosowania, uprawnień wyborców niepełnosprawnych, możliwości głosowania przez pełnomocnika, głosowania korespondencyjnego, głosowania za granicą. W związku z wyborami Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w 2025 r. zostało wyprodukowanych 15 spotów informacyjnych o tematyce wyborczej. Z myślą o wyborcach niepełnosprawnych spoty te były prezentowane również w wersji z tłumaczeniem na PJM oraz z napisami w języku polskim. Każdy ze spotów został zrealizowany w taki sposób, aby jego warstwa lektorska była również w pełni zrozumiała i funkcjonalna dla osób niewidomych, zapewniając im równorzędny dostęp do przekazywanych treści. Spoty były publikowane we wszystkich serwisach internetowych PKW (pkw.gov.pl, wybory.gov.pl) oraz na profilach PKW w mediach społecznościowych (Facebook – PKW, X, YouTube). Ponadto spoty wyemitowano również przez nadawcę publicznego TVP S.A. oraz w innych zainteresowanych ich emisją stacjach telewizyjnych. Udostępniono je także w innych mediach.

Przewodniczący PKW, Szef Krajowego Biura Wyborczego oraz pracownicy Krajowego Biura Wyborczego brali udział w audycjach radiowych oraz programach telewizyjnych poświęconych tematyce wyborczej, na bieżąco przekazując informacje istotne dla wyborców, w tym wyborców niepełnosprawnych. Relacje z konferencji prasowych PKW przeprowadzonych w związku z wyborami zamieszczone były na stronie internetowej PKW i na portalu YouTube z tłumaczeniem na PJM oraz z napisami w języku polskim. Każdy wyborca mógł też uzyskać w Krajowym Biurze Wyborczym, m.in. telefonicznie lub za pośrednictwem poczty elektronicznej, a także elektronicznej platformy usług administracji publicznej (ePUAP) niezbędne informacje dotyczące wyborów i uprawnień wyborców, w tym wyborców niepełnosprawnych.

Kontrola działalności pocztowej na podstawie ustawy z dnia 23 listopada 2012 r. Prawo pocztowe (Dz. U. z 2025 r. poz. 366 z późn. zm.)

W 2025 r. Prezes UKE skontrolował dostępność usług powszechnych dla OzN w 360 placówkach Poczty Polskiej (5% wszystkich). Kontrola odbyła się od października do listopada.

62,2% placówek umożliwiała samodzielne dostanie się do placówki osobie korzystającej z wózka. w 95,6% zapewniono dostęp do usług (dostanie się lub przywołanie pracownika). Oznakowanie stanowisk było w 97,5% placówek, a ich właściwe usytuowanie w 95%.

Dostępne skrzynki nadawcze miało 96,1% placówek.

Ewidencję OzN prowadziło 68 placówek (18,9%). Spośród 70 placówek ze służbą doręczeń – gdzie jest to wymagane – ewidencję prowadzono w 97,1%, a wszystkie zapewniały przyjmowanie przesyłek w miejscu zamieszkania.

Samodzielny wjazd był możliwy w 65% placówek miejskich (150/230) i 57% wiejskich (74/130).

Dostęp przez dzwonek zapewniono w 32% placówek miejskich (74/230) i 38% wiejskich (50/130).

Oznakowane okienka miało 97% placówek miejskich i 98% wiejskich, a odpowiednio usytuowane – 97% miejskich i 92% wiejskich.

Dostęp do skrzynek pocztowych zapewniono w 97% placówek miejskich i 95% wiejskich.

Kontrola potwierdziła, że większość placówek spełnia wymogi, a operator dostosowuje je do potrzeb OzN.

Zadania z zakresu kontroli działalności telekomunikacyjnej na podstawie rozporządzenia Ministra Administracji i Cyfryzacji z 26 marca 2014 r. w sprawie szczegółowych wymagań dotyczących świadczenia udogodnień dla osób niepełnosprawnych przez dostawców publicznie dostępnych usług telefonicznych (Dz. U. poz. 464)

W 2025 r. Prezes UKE skontrolował biura obsługi klienta dostawców usług telekomunikacyjnych pod kątem dostępności dla OzN.

Operatorzy mają obowiązek zapewnić m.in. dostępność obsługi, BOK, stron internetowych i urzędzeń.

Kontrola wykazała, że nie wszyscy wywiązują się z tych obowiązków – spośród 26 operatorów lokalnych 15 spełniało wymagania.

Kontrole ujawniły następujące nieprawidłowości w następujących obszarach:

- obszar architektoniczny: niedostosowanie wysokości blatu biurka obsługowego lub zbyt mała przestrzeń pod blatem biurka, stanowiska utrudniające dostęp/obsługę dla OzN z uwagi na niedostosowanie wysokości biurka lub zbyt małą przestrzeń pod blatem biurka, nieprzystosowane drzwi wejściowe, brak możliwości (lub utrudniony) wjazdu dla osób poruszających się na wózkach, np. schody,
- obszar informacyjny: brak wzorca umowy przy użyciu dużej czcionki w postaci elektronicznej w formacie tekstowym na stronie internetowej, brak lub niewłaściwość piktogramów na temat obsługi OzN,
- obszar obsługowy: brak wyposażenia stanowiska w sprzęt umożliwiający komunikację z osobą niesłyszącą lub niemówiącą oraz ułatwiający komunikację z osobą słabowidzącą, brak wyposażenia stanowiska w urządzenie zapewniające komunikację audiowizualną osoby niesłyszącej lub niemówiącej z tłumaczem PJM lub SJM w czasie rzeczywistym, brak udostępnienia wzorca umowy przy użyciu dużej czcionki w postaci elektronicznej w formacie tekstowym na stronie internetowej, brak sporządzonych na papierze przy użyciu dużej czcionki informacji o wszystkich oferowanych udogodnieniach dla OzN, brak możliwości zamówienia faktury w alfabecie Braille'a lub brak kompetencji pracowników w tym zakresie oraz brak wiedzy na temat terminu realizacji tego zamówienia.

Na podstawie wyników kontroli Prezes UKE opublikował Raport dostępności Biur Obsługi Klienta przedsiębiorców telekomunikacyjnych - lipiec 2025 r. - Urząd Komunikacji Elektronicznej⁶.

W odniesieniu do wskazanych nieprawidłowości Prezes UKE wydał zalecenia pokontrolne w zakresie ich usunięcia oraz rekomendacje podnoszenia standardów obsługi OzN.

Szkolenia UKE

W 2025 r. UKE kontynuował działania w ramach projektu „Wirtualny świat dla wszystkich”.

W ramach projektu przeprowadzano dwa rodzaje działań:

- warsztaty „Dostępnie o bezpieczeństwie w sieci” dostosowane do potrzeb osób w spektrum autyzmu oraz do potrzeb OzN intelektualną. Łącznie w 52 warsztatach wzięło udział 710 osób,
- warsztaty „Wrażliwość na niepełnosprawność” rozwijające empatię i wiedzę o dostępności wśród dzieci i młodzieży. Poruszano tematy związane z aplikacjami i sprzętem wspierającymi OzN w korzystaniu z telefonu i komputera oraz zagadnienia dotyczące funkcjonowania tych osób w sieci. Łącznie w 59 warsztatach wzięło udział 1 165 osób. Zajęcia miały na celu zwiększenie świadomości wśród dzieci, odnoszącej się do różnych potrzeb OzN oraz savoir-vivre wobec OzN.

Ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności (...)

W 2025 r. MFiPR kontynuowało działania pełniąc funkcję koordynatora polityki dostępności na poziomie krajowym. W ramach tych działań realizowano zadania o charakterze systemowym, analitycznym oraz wspierającym wdrażanie dostępności w podmiotach publicznych, w tym działania ukierunkowane na rozwój mechanizmów zapewniania dostępności oraz wzmacnianie ich stosowania w praktyce.

⁶ Raport jest dostępny pod adresem: <https://bip.uke.gov.pl/raporty/raport-dostepnosci-biur-obslugi-klienta-przedsiębiorców-telekomunikacyjnych-lipiec-2025-r-,103,1.html>

Jednym z kluczowych elementów tych działań było przeprowadzenie drugiej edycji ogólnopolskiego badania dostępności podmiotów publicznych. Badanie objęło 63 tys. podmiotów oraz ponad 60 tys. raportów, w tym ponad 115 tys. budynków, blisko 78 tys. stron internetowych oraz ponad 2 tys. aplikacji mobilnych. Wyniki wskazały na zróżnicowany poziom dostępności na terenie kraju. Najwyższy poziom dostępności odnotowano w obszarze dostępności architektonicznej (42,59), niższy dla dostępności cyfrowej (36,02) oraz najniższy dla dostępności informacyjno-komunikacyjnej (23,12). Najlepsze wyniki osiągnęły województwa: kujawsko-pomorskie i mazowieckie, a najniższe: podkarpackie, świętokrzyskie i lubelskie. Wyniki badania wskazują na konieczność dalszego wzmacniania systemowych instrumentów wspierających poprawę dostępności.

Prezes Zarządu PFRON, działając na podstawie ustawy o zapewnianiu dostępności (...), prowadzi postępowania skargowe dotyczące braku zapewnienia przez podmioty publiczne dostępności architektonicznej lub informacyjno-komunikacyjnej.

Istotne dane za 2025 r. dotyczące wpływu skarg oraz wydanych rozstrzygnięć:

- liczba skarg wniesionych na brak dostępności architektonicznej lub informacyjno-komunikacyjnej: 89,
- liczba wydanych nakazów zapewnienia dostępności: 11,
- liczba wydanych decyzji odmownych: 7,
- liczba postępowań umorzonych: 29,
- liczba odmów wszczęcia postępowania: 29,
- brak rozpatrzenia skargi - nieuzupełnione braki formalne: 9.

Fundusz Dostępności

Fundusz umożliwia finansowanie dostosowań budynków użyteczności publicznej i mieszkalnictwa wielorodzinnego poprzez system preferencyjnych pożyczek, udzielanych przez operatorów wybieranych przez Bank Gospodarstwa Krajowego (administratora Funduszu). Funkcjonowanie Funduszu ma charakter systemowy i przekłada się bezpośrednio na skalę i tempo likwidacji barier architektonicznych. Umożliwia podejmowanie przedsięwzięć w już istniejącej infrastrukturze, gdzie bariery są najczęściej najbardziej dotkliwe. Od początku funkcjonowania Funduszu zawarto 404 umowy na łączną kwotę 356,2 mln zł.

Programu Dostępność Plus 2018-2025

2025 r. był ostatnim rokiem realizacji Programu. Program zainicjował włączanie dostępności do polityk publicznych, systemu finansowania oraz praktyki funkcjonowania instytucji publicznych.

Efekty Programu to m.in.:

- 16 parków narodowych i krajobrazowych, które wdrożyły elementy modelu dostępności,
- 35 sądów powszechnych z wdrożonymi rozwiązaniami dostępnościowymi,
- 36 Specjalistycznych Centrów Wspierających Edukację Włączającą,
- 147 dostępnych dworców kolejowych,
- 415 placówek ochrony zdrowia objętych wsparciem (w tym 78 szpitali, 272 przychodnie i 65 gabinetów ginekologicznych),
- 716 instytucji kultury objętych grantami na dostępność,
- 782 szkoły i uczelnie z grantami na poprawę dostępności,
- 1800 nowych dostępnych pojazdów komunikacji publicznej,
- 1950 grantów na poprawę dostępności w JST,
- 78700 osób z różnych grup zawodowych przeszkolonych z dostępności.

Dostosowanie stron internetowych ministerstw i urzędów

W związku ustawą o zapewnianiu dostępności (...) oraz ustawą z dnia 4 kwietnia 2019 r. o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych (Dz. U. z 2023 r. poz. 1440), zwanej dalej ustawą o dostępności cyfrowej (...), strony internetowe ministerstw i urzędów zostały

stworzone zgodnie ze standardami, w oparciu o mechanizmy ułatwiające OzN dostęp do publikowanych treści.

Zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 21 maja 2024 r. w sprawie Krajowych Ram Interoperacyjności, minimalnych wymagań dla rejestrów publicznych i wymiany informacji w postaci elektronicznej oraz minimalnych wymagań dla systemów teleinformatycznych (Dz. U. poz. 773), które również zawierają wymagania WCAG 2.1, strony zapewniają tłumaczenia materiałów video na język migowy i/lub uzupełnienie ich o napisy, a także uzupełnienie opisów materiałów wizualnych o teksty alternatywne.

Na stronach internetowych ministerstw zamieszczane są deklaracje dostępności.

Monitoring dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych

Zadanie realizowane jest na podstawie art. 12 pkt 2 ustawy o dostępności cyfrowej (...) i jest realizowane przez Ministerstwo Cyfryzacji. Monitoring obejmuje:

- szczegółowe badanie dostępności cyfrowej wybranych 100 stron internetowych oraz 45 aplikacji mobilnych podmiotów publicznych,
- monitoring uproszczony wszystkich stron internetowych ujętych w wykazie prowadzonym przez ministra właściwego do spraw informatyzacji.

Po zakończeniu działań sporządzane jest sprawozdanie z wyników monitoringu. Zadanie finansowane jest ze środków publicznych – koszt realizacji wyniósł ok. 270.000 zł.

Prowadzone są również audyty dostępności cyfrowej, które mają istotne znaczenie dla poprawy jakości usług publicznych, dostępnych online. Ich wyniki pozwalają na identyfikację najczęstszych barier. Dzięki systematycznemu monitorowaniu podmioty publiczne uzyskują informacje dotyczące koniecznych zmian i usprawnień. W konsekwencji działania te przyczyniają się zwiększenia dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych, co prowadzi do zwiększenia samodzielności OzN w załatwianiu spraw urzędowych, ograniczenia konieczności korzystania z pomocy osób trzecich oraz wzmacnia ich udział w życiu społecznym i publicznym.

Prowadzone są działania na rzecz podnoszenia świadomości w zakresie dostępności cyfrowej oraz systematycznego dostosowywania stron internetowych i dokumentów do wymogów dostępności. Od 2025 r. trwały prace w zakresie uruchomienia kampanii edukacyjnej nt. dostępności cyfrowej pod hasłem „Dostępność cyfrowa ma znaczenie”, która została uruchomiona w marcu 2026 r.

W kampaniach informacyjnych prowadzonych przez Ministerstwo Cyfryzacji publikuje się dostępne wersje spotów video, tj.:

- wersje z tłumaczeniem PJM,
- wersje z audiodeskrypcją.

Ministerstwo Cyfryzacji prowadziło także działania informacyjno-edukacyjne skierowane do przedstawicieli podmiotów publicznych, takie jak:

- 1) organizacja comiesięcznych, bezpłatnych szkoleń z zakresu dostępności cyfrowej (w 2025 r. przeprowadzono 10 szkoleń),
- 2) organizacja otwartych spotkań pn. „Dostępne środy”, umożliwiających bezpośredni kontakt z ekspertem oraz cykl 12 warsztatów (1 na miesiąc) „Godzina z dostępnością cyfrową”,
- 3) szkolenia wprowadzające dla nowych pracowników z zakresu dostępności cyfrowej,
- 4) szkolenia z WCAG dla działów IT,
- 5) udzielanie wyjaśnień i interpretacji przepisów ustawy o dostępności cyfrowej,
- 6) prowadzenie i aktualizacja rządowego portalu poświęconego dostępności cyfrowej.

Obsługa interesantów w ministerstwach i urzędach

W budynkach sukcesywnie likwidowane są bariery funkcjonalne. Interesanci obsługiwani są na parterze, Wprowadzano oznaczenia kierunkowe oraz montowano tabliczki informacyjne z alfabetem Braille’a. Coraz częściej instalowane są pętle indukcyjne.

Legislacja

W 2025 r. w Ministerstwie Rozwoju i Technologii kontynuowano prace nad wydaniem nowego rozporządzenia w sprawie warunków technicznych dla budynków, zwanego dalej „projektem rozporządzenia Wt” (nr z wykazu 68). Celem wydania nowego rozporządzenia jest m.in. przyjęcie rozwiązań, które będą odpowiadały aktualnym technologiom występującym w budownictwie, jak również przyspieszą i ułatwią proces realizacji inwestycji, będąc jednocześnie przejrzyste i zrozumiałe dla odbiorcy.

Nowe rozporządzenie zastąpi rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie (Dz. U. z 2022 r. poz. 1225, z późn. zm.) oraz rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 16 sierpnia 1999 r. w sprawie warunków technicznych użytkowania budynków mieszkalnych (Dz. U. Nr 74, poz. 836, z późn. zm.).

Projekt rozporządzenia Wt przechodzi całą przewidzianą przepisami ścieżkę legislacyjną, z zachowaniem odpowiednich terminów. W 2025 r. w toku konsultacji publicznych resort oczekiwał na zgłaszanie opinii do zaproponowanego brzmienia przepisów, jak również zgłaszanie propozycji alternatywnych do proponowanych. Następnie przeprowadzono analizę uwag jakie wpłynęły w konsultacjach publicznych, uzgodnieniach oraz opiniowaniu, których zamierzeniem było zebranie opinii jak najszerszego grona interesariuszy.

Do jednych z najistotniejszych rozwiązań, jakie zawarto w projekcie rozporządzenia Wt, mających na celu zwiększenie dostępności budynków dla osób ze szczególnymi potrzebami, można zaliczyć:

- wprowadzenie obowiązku wyposażenia w dźwig osobowy lub osobowo-towarowy nowo projektowanych budynków użyteczności publicznej mających dwie i więcej kondygnacji, nowo projektowanych budynków zamieszkania zbiorowego (z wyłączeniem budynków zamieszkania zbiorowego na terenach zamkniętych) mających dwie i więcej kondygnacji oraz nowo projektowanych budynków mieszkalnych wielorodzinnych mających trzy i więcej kondygnacji,
- określenie minimalnego udziału lokali mieszkalnych dostępnych dla osób niepełnosprawnych w ogólnej liczbie lokali mieszkalnych w budynku wielorodzinnym, w którym jest więcej niż 4 lokale mieszkalne,
- wprowadzenie dodatkowych wymagań (oprócz tych, które wynikają z obowiązujących przepisów), które należy stosować przy projektowaniu lokali mieszkalnych dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych np.: minimalne powierzchnie manewrowe (1,5m x 1,5m) w pomieszczeniach mieszkalnych oraz kuchni i łazience, stosowanie drzwi bez progów,
- wprowadzenie dodatkowych wymagań dla ogólnodostępnych pomieszczeń higienicznosanitarnych np.: ruchome poręcze, zainstalowanie umywalki na odpowiedniej wysokości,
- wprowadzenie wymagania, aby na placach zabaw znajdowały się zabawki dostępne również dla dzieci z niepełnosprawnościami.

Pełna treść projektu rozporządzenia Wt dostępna jest w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie podmiotowej Rządowego Centrum Legislacji, w serwisie Rządowy Proces Legislacyjny pod adresem: <https://legislacja.rcl.gov.pl/projekt/12398903>.

W 2025 r. w Ministerstwie Infrastruktury przeprowadzono prace nad ustawą z dnia 17 października 2025 r. o zmianie ustawy Prawo o ruchu drogowym oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1676). Ustawa nowelizuje m. in. przepisy ustawy z dnia 6 stycznia 2011 r. o kierujących pojazdami (art. 3 ust. 3a pkt 1) w zakresie możliwości uzyskania prawa jazdy kat. D oraz D1 przez osoby z całkowitym lub częściowym ubytkiem słuchu z odległości jednego metra i mniejszej (w tym przy zastosowaniu aparatów i implantów słuchowych).

W MI prowadzone były także prace legislacyjne, wynikające z konieczności dostosowania przepisów wykonawczych do ustawy o zapewnianiu dostępności (...), nad projektami rozporządzeń. Zostały wydane następujące rozporządzenia:

- rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 9 lipca 2025 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać skrzyżowania linii kolejowych oraz bocznic kolejowych z drogami i ich usytuowanie, oraz warunków technicznych ich użytkowania (Dz. U. poz. 138),
- rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 4 marca 2025 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać morskie budowle hydrotechniczne i ich usytuowanie (Dz. U. poz. 483),

- rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 10 lutego 2025 r. w sprawie warunków technicznych użytkowania oraz szczegółowego zakresu i częstotliwości kontroli morskich budowli hydrotechnicznych (Dz. U. poz. 491).

9. POSIADANIA SAMORZĄDNEJ REPREZENTACJI SWEGO ŚRODOWISKA ORAZ DO KONSULTOWANIA Z NIM WSZELKICH PROJEKTÓW AKTÓW PRAWNYCH DOTYCZĄCYCH OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

OzN oraz ich rodziny i najbliższe otoczenie mają ustawowo zagwarantowaną możliwość posiadania samorządnej reprezentacji swojego środowiska m. in. w formie tworzonych NGO o charakterze lokalnym, regionalnym i ogólnopolskim (np. stowarzyszeń, fundacji).

Przedstawiciele NGO OzN lub działających na ich rzecz mogą uczestniczyć – z mocy prawa lub na zaproszenie – w zespołach i organach doradczych administracji publicznej.

Krajowa Rada Konsultacyjna do Spraw Osób Niepełnosprawnych

W 2025 r. odbyły się 2 posiedzenia KRKON. Na obradach poruszano tematy dotyczące projektu ustawy o asystencji osobistej osób z niepełnosprawnościami. KRKON przyjęła uchwałę w sprawie pozytywnej opinii dot. ww. projektu ustawy.

Zespół roboczy KRKON ds. deinstytucjonalizacji i mieszkalnictwa zaprezentował uwagi przygotowane na posiedzeniach zespołu. Wyniki prac przedstawiły również zespół do spraw aktywizacji zawodowej oraz grupa robocza do spraw WTZ.

Dyskutowano na temat projektu ustawy o zmianie ustawy o rehabilitacji zawodowej, społecznej i zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. W spotkaniu dotyczącym ww. projektu uczestniczyli przedstawiciele ZAZ.

Spółeczne Rady do Spraw Osób Niepełnosprawnych

Rady te funkcjonują na podstawie ustawy o rehabilitacji (...) w każdym samorządzie województwa i w samorządzie powiatowym, jako organ opiniotwórczo - doradczy każdego marszałka i starosty.

W skład rady wchodzi m. in. przedstawiciele NGO działających na terenie danego województwa i powiatu.

Spółeczne Rady do Spraw Osób Niepełnosprawnych m. in. opiniują – w zakresie potrzeb OzN – projekty uchwał i programów przyjmowanych przez sejmik województwa i powiatową radę. Przedstawiciele OzN m. in. współdecydują o ostatecznej treści corocznej uchwały samorządu województwa i samorządu powiatowego określającej zadania dofinansowywane ze środków PFRON.

Polska Rada Języka Migowego

PRJM działa na podstawie przepisów ustawy o języku migowym oraz zarządzenia nr 4 Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 marca 2012 r. w sprawie sposobu i trybu działania Polskiej Rady Języka Migowego (Dz. Urz. MRPiPS z 2012 r. poz. 4). Rada jest organem doradczym ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego.

W 2025 r. odbyły się 4 posiedzenia, na których PRJM zajmowała się nowelizacją ustawy o języku migowym, regulującą m.in. kwestię dofinansowań do szkoleń oraz certyfikacji tłumaczy migowych. PRJM w 2025 r. przyjęła uchwały:

- Uchwałę nr 1/2025 Polskiej Rady Języka Migowego z dnia 27 czerwca 2025 r. w sprawie stanowiska Polskiej Rady Języka Migowego dotyczącego projektu ustawy o zmianie ustawy o języku migowym i innych środkach komunikowania się oraz niektórych innych ustaw,
- Uchwałę nr 2/2025 Polskiej Rady Języka Migowego z dnia 11 sierpnia 2025 r. w sprawie stanowiska Polskiej Rady Języka Migowego dotyczącego aplikacji Alarm112

Zespół do spraw wykonywania postanowień Konwencji

Ratyfikacja przez Polskę Konwencji skutkuje obowiązkiem wdrażania jej postanowień. Za koordynowanie wykonywania Konwencji na poziomie centralnym odpowiada Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej (wcześniej Minister Pracy i Polityki Społecznej), który powołał Zespół do spraw wykonywania postanowień Konwencji, działający jako organ pomocniczy Ministra, pełniący funkcję mechanizmu koordynacji, w rozumieniu artykułu 33 ust. 1 Konwencji.

W skład Zespołu wchodzi przedstawiciele ministerstw zobowiązanych do wdrażania postanowień Konwencji. Przewodniczący Zespołu może zapraszać do udziału w posiedzeniach Zespołu – zwłaszcza w

charakterze ekspertów – inne osoby niż członkowie Zespołu, w szczególności reprezentujące m.in. NGO działające na rzecz OzN.

Do zadań Zespołu należy:

- wymiana informacji w sprawie działań związanych z wdrażaniem postanowień Konwencji,
- wymiana informacji na temat planowanych zmian rozwiązań prawnych dotyczących OzN lub mogących mieć wpływ na ich sytuację,
- współdziałanie w sprawie przygotowania sprawozdań Rady Ministrów, o których mowa w art. 35 Konwencji, dotyczących realizacji wynikających z niej zobowiązań.

W 2025 r. na posiedzeniach Zespołu omawiano następujące zagadnienia:

- PAD, będąca odpowiedzią na European Accessibility Act. - 35 posiedzenie (15.07.2025).
- Zapewnienie dostępności dla OzN, w tym uniwersalnego projektowania w ramach realizacji Krajowej Polityki Miejskiej - 35 posiedzenie (15.07.2025).
- Komunikacja z OzN, (w szczególności z osobami głuchymi i niedosłyszącymi, posługującymi się PJM oraz alternatywnymi metodami komunikacji) w obszarach edukacji oraz kultury - 34 posiedzenie (27.05.2025).
- Poprawa komunikacji z pacjentami – osobami głuchymi i niedosłyszącymi - w placówkach medycznych dzięki programowi Dostępność Plus dla Zdrowia/Dostępność Plus dla AOS oraz działaniom własnym Ministerstwa Zdrowia - 34 posiedzenie (27.05.2025).
- Zapewnienie bezpieczeństwa OzN w sytuacjach kryzysowych, komunikacja z tymi osobami i ich ewakuacja w takich sytuacjach (wojna, powódź) - 33 posiedzenie (23.04.2025).
- Transport kolejowy dostępny dla OzN, w tym dworce - 32 posiedzenie (18.02.2025).

Informacje o pracach Zespołu, w tym protokoły z posiedzeń, publikowane są na stronie:

<https://niepelnosprawni.gov.pl/baza-wiedzy/zespolds-konwencji-o-prawach-osob-niepelnosprawnych/materialy-z-posiedzen/>

Rada Dostępności

W 2025 r. zapewniono udział przedstawicieli środowiska OzN w procesie kształtowania polityk publicznych poprzez funkcjonowanie Rady Dostępności. Obecna kadencja Rady rozpoczęła się w 2024 r., a w jej skład wchodzi 50 członków reprezentujących administrację publiczną, NGO, środowisko OzN oraz ekspertów. Dzięki zróżnicowanemu składowi Rada umożliwia uwzględnianie różnych perspektyw oraz doświadczeń użytkowników w procesie podejmowania decyzji publicznych.

Zadania Rady zostały określone w art. 13 ust. 2 ustawy o zapewnianiu dostępności (...).

W 2025 r. odbyły się cztery posiedzenia Rady, podczas których omawiano m.in. kwestie dostępności wyborów, dostępności transportu, usług publicznych, edukacji, kultury oraz ochrony zdrowia, a także wykorzystania nowych technologii, w tym sztucznej inteligencji, w zwiększaniu dostępności. Przedmiotem prac były również problemy OzN niewidocznymi oraz osób z niepełnosprawnością intelektualną.

Rada podjęła w 2025 r. cztery uchwały, w tym:

- w sprawie zapewnienia dostępności wyborów Prezydenta RP,
- w sprawie rekomendacji dotyczących wdrażania Europejskiego Aktu o Dostępności,
- w sprawie bezpieczeństwa poruszania się osób niewidomych,
- w sprawie apelu o uchwalenie ustawy o asystencji osobistej.

W ramach Rady funkcjonowały grupy robocze, które prowadziły szczegółowe analizy i wypracowywały konkretne rekomendacje. W szczególności:

- grupa ds. wdrażania Europejskiego Aktu o Dostępności (EAA) prowadziła prace ukierunkowane na wsparcie procesu stosowania przepisów PAD; działania obejmowały analizę problemów interpretacyjnych oraz wypracowanie rekomendacji i wskazówek dla podmiotów zobowiązanych do stosowania nowych regulacji w zakresie praktycznego wdrażania wymagań dostępności,

- grupa ds. dostępności dla osób z niepełnosprawnością wzroku wypracowała propozycje zmian legislacyjnych i wykonawczych ukierunkowanych na poprawę bezpieczeństwa poruszania się osób niewidomych, w szczególności w obszarze organizacji ruchu, infrastruktury drogowej oraz zasad korzystania z przestrzeni publicznej (m.in. w kontekście dróg dla rowerów oraz parkowania hulajnóg),
- grupa ds. dostępnej kinematografii skoncentrowała się na wypracowaniu rozwiązań zwiększających dostępność treści audiowizualnych dla OzN, w szczególności poprzez rozwój standardów w zakresie audiodeskrypcji, napisów dla osób niesłyszących oraz tłumaczenia na PJM, podjęła także działania upowszechniające zagadnienia zapewniania dostępności w szkołach kształcących przyszłych twórców,
- działała również grupa ds. harmonizacji przepisów architektonicznych, której celem było uporządkowanie i ujednolicenie wymagań dotyczących dostępności w regulacjach odnoszących się do procesu inwestycyjno-budowlanego; prace tej grupy koncentrowały się na identyfikowaniu rozbieżności pomiędzy obowiązującymi przepisami oraz wypracowaniu rekomendacji sprzyjających spójności standardów dostępności w projektowaniu, realizacji i odbiorze inwestycji.

W 2025 r. przeprowadzono również szeroki zakres konsultacji obejmujących projekty aktów prawnych, standardów, wytycznych oraz raportów, których wyniki były przekazywane właściwym instytucjom i wykorzystywane w procesach legislacyjnych oraz programowych.

Inne

OzN, w szczególności za pośrednictwem NGO, biorą aktywny udział w pracach legislacyjnych dotyczących bezpośrednio lub pośrednio OzN, korzystając z ustawowego prawa do konsultowania wszelkich projektów aktów prawnych ich dotyczących – w myśl przepisów art. 19 ustawy z dnia 23 maja 1991 r. o związkach zawodowych (Dz. U. z 2025 r. poz. 440, z późn. zm.) oraz art. 16 ustawy z dnia 23 maja 1991 r. o organizacjach pracodawców (Dz. U. z 2025 r. poz. 423, z późn. zm.), przeprowadzano konsultacje projektów aktów prawnych.

OzN uczestniczą także w różnych przedsięwzięciach organizowanych przez NGO, organizacje pracodawców i związków zawodowych, administrację publiczną i inne instytucje (m. in. w seminariach, konferencjach, spotkaniach roboczych ukierunkowanych tematycznie na rozwiązywanie konkretnych problemów).

Zatem OzN, w większości za pośrednictwem NGO, które współtworzą lub które statutowo zajmują się problematyką niepełnosprawności, spełniają ważną rolę w kreowaniu polityki na rzecz OzN na poziomie centralnym, regionalnym i lokalnym.

NGO tych osób lub działające na rzecz OzN świadczą im różnorodnego rodzaju usługi, np. w zakresie ochrony zdrowia, rehabilitacji leczniczej, zawodowej i społecznej. NGO prowadzą m. in. przychodnie rehabilitacyjne, ZAZ, WTZ, niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej, organizują imprezy: sportowe, turystyczne, rekreacyjne oraz w zakresie kultury. Ważną sferą działalności NGO jest wsparcie OzN na rynku pracy.

10. PEŁNEGO UCZESTNICTWA W ŻYCIU PUBLICZNYM, SPOŁECZNYM, KULTURALNYM, ARTYSTYCZNYM, SPORTOWYM ORAZ REKREACJI I TURYSTYCE ODPOWIEDNIO DO SWYCH ZAINTERESOWAŃ I POTRZEB

W 2025 r. odnotowano istotne postępy w realizacji działań w obszarze uczestnictwa OzN w rekreacji/turystyce, kulturze oraz w sporcie.

Poprawa dostępności usług medialnych – kolejny etap wejścia w życie ustawy z dnia 22 marca 2018 r. o zmianie ustawy o radiofonii i telewizji (Dz. U. poz. 915)

Poprawa dostępności usług medialnych, w tym filmów i materiałów telewizyjnych, poprzez zobowiązanie nadawców telewizyjnych do emitowania docelowo 50% programów z napisami na żywo i z audiodeskrypcją. Od 2024 r. co najmniej 50% kwartalnego czasu nadawania programu posiada udogodnienia dla niepełnosprawnych. W 2025 r. zgodnie z art. 4 ww. ustawy Przewodniczący KRRiT przedstawił Sejmowi, Senatowi oraz ministrowi właściwemu do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego informację o obowiązkach nadawców dotyczących zapewnienia udogodnień dla OzN oraz o możliwości zwiększenia poziomu tych udogodnień.

Poprawa dostępności usług medialnych na żądanie (VOD) – I etap wejścia w życie ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o zmianie ustawy o radiofonii i telewizji oraz ustawy o kinematografii (Dz. U. poz. 1676)

W zakresie nałożenia na podmioty dostarczające audiowizualne usługi medialne na żądanie (VOD) obowiązku zapewnienia, aby docelowo co najmniej 30% utworów z katalogu VOD zawierało udogodnienia dla osób z dysfunkcjami wzroku i słuchu. Wymóg zapewnienia dostępności wszedł w życie 1 stycznia 2022 r. i jest wdrażany zgodnie z przyjętym w ustawie harmonogramem:

- 1) w 2022 r. co najmniej 5% audycji,
- 2) w 2023 r. co najmniej 10% audycji,
- 3) w latach 2024 i 2025 co najmniej 20% audycji,
- 4) od 2026 r. co najmniej 30% audycji.

Programy telewizyjne - udogodnienia dla OzN

Celem zapewnienia OzN wzroku lub słuchu dostępu do informacji dóbr kultury, edukacji a także rozrywki, nadawcy programów telewizyjnych oraz dostawcy usług medialnych na żądanie są zobowiązani do zapewnienia w swoich programach lub katalogach audycji z udogodnieniami (art. 18a ust. 1 oraz art. 47g ust. 1 ustawy z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji (Dz. U. z 2022 r. poz. 1722, z późn. zm.), zwanej dalej ustawą o radiofonii (...)). Obowiązki te są uszczegółowione w rozporządzeniu Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji z dnia 13 kwietnia 2022 r. w sprawie udogodnień dla OzN w programach telewizyjnych (Dz. U. poz. 982) oraz w rozporządzeniu Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji z dnia 17 maja 2022 r. w sprawie niższego udziału lub zwolnienia z obowiązku zapewniania audycji z udogodnieniami dla OzN w katalogach audiowizualnych usług medialnych na żądanie (Dz. U. poz. 1140).

W 2025 r. KRRiT skontrolowała sprawozdania od wszystkich nadawców zobowiązanych do zapewniania udogodnień. Były to raporty dotyczące 148 programów. W następstwie stwierdzonych naruszeń wyżej wspomnianych przepisów, KRRiT wydała w 2025 r. 15 decyzji nakładających na nadawców kary na łączną kwotę 76.100,00 zł.

Media publiczne, jako nadawcy publiczni, w 2025 r. podejmowały różnorodne działania na rzecz integracji społecznej osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności. Były to działania zarówno antenowe, jak i pozaantenowe. Upowszechniały one nie tylko ideę integracji społeczno-zawodowej tych osób i służyły przeciwdziałaniu ich wykluczeniu społecznemu, ale również służyły przełamywaniu panujących stereotypów, wpływały na zmianę świadomości i kształtowanie właściwych postaw wobec tej grupy społecznej. Powyższe cele publiczni nadawcy radiowi i telewizyjni realizowali tworząc i rozpowszechniając audycje cykliczne, nadawane najczęściej ze stałą częstotliwością (głównie raz w tygodniu) oraz audycje okazjonalne (nadawane rzadziej, głównie przy okazji jakiś wydarzeń). Oferta cykliczna koncentrowała się na prezentacji problemów tej grupy osób, prezentowała ich aktywność zawodową, artystyczną, sportową. Natomiast audycje nadawane okazjonalnie dotyczyły najczęściej różnych wydarzeń organizowanych w regionach, jak np. giełdy pracy dla OzN czy zawody sportowe z udziałem tej grupy osób.

Oferta prezentująca problematykę niepełnosprawności była tworzona i nadawana w programach o różnym zasięgu i charakterze. W telewizji publicznej były to zarówno programy ogólnokrajowe, uniwersalne i wyspecjalizowane (TVP1, TVP2, TVP Polonia, TVP Wilno, TVP Nauka, TVP Sport) oraz programy o zasięgu regionalnym (16 programów tworzonych przez oddziały terenowe TVP S.A. w likwidacji). W Polskim Radiu S.A. w likwidacji omawiana oferta była obecna w niemalże wszystkich programach tworzonych przez tę Spółkę (w 9-ciu), z wyjątkiem PR Chopin. Miały one charakter zarówno uniwersalny, jak i wyspecjalizowany oraz zasięg ogólnokrajowy i nadawane dla zagranicy. Wszystkie programy tworzone przez spółki radiofonii regionalnej w 2025 r. zawierały ofertę dla OzN.

Rozpowszechniana oferta – zarówno w programach radiowych, jak i telewizyjnych – składała się głównie z takich rodzajów audycji, jak informacja i publicystyka. Były one obecne w programach wszystkich 19 spółek mediów publicznych. Realizowano je najczęściej (w programach TVP S.A. w likwidacji, Polskiego Radia S.A. w likwidacji w programach regionalnych: oddziałów terenowych TVP S.A. w likwidacji i 17 programach rozgłośni regionalnych) w formach magazynów informacyjno-publicystycznych lub w formach: serwisów informacyjnych, wywiadów z ekspertami zajmującymi się problemami niepełnosprawności czy transmisji, realizowanych najczęściej przez Telewizję Polską S.A. w likwidacji, dotyczących ważnych wydarzeń dla środowisk OzN (jak np. 30-ta edycja Wielkiej Gali Integracji zorganizowanej w Warszawie 22 listopada 2025 r., Festiwal Zaczarowanej Piosenki w Krakowie), a także w niektórych regionalnych programach radiowych (np. w Radiu Białystok transmisja obchodów Międzynarodowego Dnia Osób Niepełnosprawnych). Zarówno w programach radiowych, jak i telewizyjnych transmitowano również, ważną dla OzN, debatę sejmową poświęconą ustawie o asystencji osobistej, a także wydarzenia sportowe różnej rangi z udziałem tej grupy osób. Znaczącą część omawianej oferty zajmowały audycje o charakterze edukacyjnym i edukacyjno-poradniczym. Koncentrowały się one głównie na sposobach rozwiązania problemów, by ułatwić codzienne życie OzN. Do dyskusji na te tematy zapraszano przedstawicieli instytucji wojewódzkich, samorządowych, i NGO zajmujących się problemami osób dotkniętych niepełnosprawnością.

Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki Nad Zabytkami 2023-2026

W ramach projektu „Dostępność i Dziedzictwo. Standardy dostępności w zabytkach” w grudniu 2025 r. podpisana została umowa na realizację projektu „Dostępność i Dziedzictwo. Standardy dostępności w zabytkach”, którego ideą jest wzmocnienie dostępności architektonicznej obiektów zabytkowych pełniących funkcje publiczne – tak, aby osoby ze szczególnymi potrzebami mogły korzystać z nich bez barier, lecz wprowadzone zmiany zostały dokonane w duchu poszanowania dziedzictwa kulturowego.

Dofinansowania w Programach dotacyjnych Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Programy Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego są podstawowym mechanizmem wsparcia dla podmiotów prowadzących działalność w obszarze kultury i ochrony dziedzictwa narodowego. Nadrzędnym celem Programów jest dofinansowanie najistotniejszych zadań z zakresu kultury, skierowanych do szerokiego, zróżnicowanego grona odbiorców. Niemniej ważnym aspektem jest wspieranie projektów uwzględniających potrzeby osób, które mają utrudniony dostęp do kultury, w tym OzN.

W naborze wniosków na 2025 r. Minister wskazał osiem programów, w których jeden z celów strategicznych dotyczy wprost wspierania działań zapewniających dostępność do kultury dla osób ze szczególnymi potrzebami, zgodnie z art. 43 ustawy o zapewnianiu dostępności (...):

- Infrastruktura kultury,
- Infrastruktura domów kultury,
- Infrastruktura szkolnictwa artystycznego,
- Edukacja kulturalna,
- Wydarzenia artystyczne dla dzieci i młodzieży,
- Kultura dostępna,
- Kultura cyfrowa,
- Literatura.

W 2025 r. udzielono dofinansowań łącznie na 129 zadań na łączną kwotę 9.096.060 zł (dla których beneficjenci wskazali działania finansowane z kodu budżetu zadaniowego 9-2-1-8 Wspieranie i promowanie działań na rzecz dostępu do dóbr kultury osób niepełnosprawnych).

Przykładowe projekty skierowane do OzN, które otrzymały dofinansowanie w programach ministra w 2025 r.:

- Teatr Muzyczny Capitol we Wrocławiu, projekt pn. „Audideskrypcja i opracowanie napisów do spektakli muzycznych pt. "Dzień Świstaka" i "Mock. Czarna burleska", kwota dofinansowania: 25.000,00 zł,
- Fundacja Automaton, projekt pn. Głuche Kino 2025, kwota dofinansowania: 60.000,00 zł,
- Fundacja Kultury bez Barrier, projekt pn. Muzyka bez barier – Rock’AD’Roll 2025, kwota dofinansowania 107.000,00 zł,
- Estrada Rzeszowska, projekt pn. Zwiększenie dostępności infrastrukturalnej Rzeszowskich Piwnic, kwota dofinansowania: 63.000,00 zł.

Dofinansowania w funduszach europejskich dla sektora kultury

MKiDN jest instytucją pośredniczącą i wdraża projekty w ramach priorytetu VII Kultura FEnKS. Dofinansowanie przyznawane jest na realizację inwestycji, których celem jest wzmocnienie wpływu kultury i zrównoważonej turystyki na rozwój gospodarczy, włączenie społeczne i innowacje społeczne.

Na realizację projektów w ramach priorytetu VII Kultura przeznaczonych jest 600 000 000,00 EUR. Wszystkie projekty, które otrzymają dofinansowanie muszą być zgodne z Wytycznymi i standardami dostępności dla polityki spójności 2021–2027 oraz ustawą o zapewnianiu dostępności (...). Każdy beneficjent musi przestrzegać Konwencji.

Działania instytucji kultury

Instytucje kultury prowadzone i współprowadzone przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego realizowały szereg systemowych, cyklicznych lub akcyjnych przedsięwzięć kulturalnych kierowanych do osób ze szczególnymi potrzebami oraz działań inwestycyjnych i infrastrukturalnych na rzecz dostępności. Instytucje kultury i instytucje artystyczne, w zakresie typu posiadanych zasobów i oferty kulturalnej, przygotowują ofertę otwartą na różnorodność potrzeb odbiorców. W stałej ofercie znajdują się wydarzenia kulturalne i artystyczne dostępne dla OzN, a także programy edukacyjne dedykowane osobom ze szczególnymi potrzebami – np. lekcje dla dzieci i młodzieży z grup integracyjnych, warsztaty oraz oprowadzania dla grup o specjalnych potrzebach. Instytucje kultury systematycznie rozwijają i kontynuują działania zwiększające dostępność oferty – zbiorów, wystaw, koncertów, spektakli, zasobów archiwalnych i in. Instytucje sukcesywnie zwiększają również dostępność budynków oraz dostępność informacyjno-komunikacyjną.

Przykładowe kompleksowe działania zrealizowane w 2025 r.:

1) Narodowy Instytut Muzyki i Tańca

Kontynuowano cykl "Taniec i niepełnosprawność", obecnie pod nazwą "Przetańczenie Granic" - głównym celem i założeniem programu jest podnoszenie umiejętności i kompetencji OzN w zakresie profesjonalnej działalności artystycznej w obszarze tańca. Projekt nie ma charakteru arteterapeutycznego, natomiast ma na celu detabuizację i podniesienie rangi w pełni profesjonalnej działalności artystycznej OzN. Program zawiera działania edukacyjne oraz warsztatowe.

2) Narodowe Centrum Kultury (NCK)

Narodowe Centrum Kultury w 2025 r. kontynuowało projekt „Projektowanie uniwersalnej kultury – dostępność w instytucjach kultury” finansowanego w ramach działania 3.3 „Systemowa poprawa dostępności” Priorytetu III „Dostępność i usługi dla osób z niepełnosprawnościami” programu FERS 2021-2027. NCK jest Liderem projektu, realizowanego w partnerstwie z PFRON.

Projekt składa się z 3 zadań:

Zadanie 1: Przedsięwzięcie szkoleniowo-grantowe dla instytucji kultury, którego rezultatem będzie systemowa zmiana, polegająca na zwiększeniu dostępności, rozumianej nie tylko jako likwidacja barier technicznych, architektonicznych, ale również jako standard kreowania i projektowania oferty kulturalnej przy partycypacyjnym udziale osób z grupy docelowej projektu, tj. osób ze szczególnymi potrzebami. Wsparcie kierowane jest do samorządowych instytucji kultury. W 2025 r. przyznano 60 grantów instytucjom, które będą realizowały przedsięwzięcia wdrażające strategię dostępności.

Zadanie 2: Program przygotowania do staży, praktyk, wolontariatu i zatrudnienia OzN w instytucji kultury, którego rezultatem będzie przygotowanie instytucji kultury do zatrudnienia osób ze szczególnymi potrzebami, przyjęcia ich na praktyki, staże lub współpracy w ramach wolontariatu.

Wsparcie kierowane jest do publicznych instytucji kultury. Do zadania zrekrutowano 45 instytucji, które będą pracować w 3 grupach: muzea/galerie, biblioteki i domy kultury oraz teatry i instytucje muzyczne.

Zadanie 3: Budowa kompetencji w zakresie wdrażania dostępności: rezultatem będzie zwiększenie wiedzy i kompetencji osób pracujących w sektorze kultury w kluczowych ze względu na dostępność obszarach. Wsparcie kierowane do publicznych instytucji kultury i NGO działających w obszarze kultury. Zadanie to podzielone jest na trzy części. W ramach pierwszego komponentu, do programu szkoleń zakwalifikowano 30 instytucji kultury (po 10 w trzech grupach: domy kultury/biblioteki; teatry/instytucje muzyczne; muzea/galerie/BWA). W ramach drugiej części, Laboratorium Dostępności zrealizowano kompleksowy program dla koordynatorów dostępności; zapewniono ponad 800 godzin wsparcia szkoleniowego, w tym zrealizowano 630 godzin tutoring. Odbyło się 9 stacjonarnych szkoleń w 3 edycjach regionalnych: Gdańsk, Warszawa, Katowice. 92 osoby nabyły kompetencje w zakresie koordynacji dostępności w instytucjach kultury. W zakresie 3 komponentu przeprowadzono pakiet szkoleń, którym objęto wsparciem szkoleniowym 131 pracowników kultury, którzy nie korzystali jeszcze ze szkoleń w ramach Projektowania Uniwersalnego Kultury.

Programy w ramach polityki senioralnej

Jednym z ważnych działań realizowanych w ramach polityki senioralnej był skierowany do JST Program wieloletni „Senior+” na lata 2021–2025. Placówki „Senior+” dają osobom starszym możliwość aktywnego spędzenia czasu – 8 godzin dziennie – oferując różnorodne działania: od pomocy w czynnościach dnia codziennego, przez zapewnienie minimum jednego posiłku i pielęgnowanie więzi międzypokoleniowych dzięki spotkaniom z uczniami szkół, aż po zajęcia ruchowe i aktywny udział w życiu kulturalnym. Regularne spotkania z uczestnikami zajęć urozmaicają życie codzienne seniorów i zapewniają im przede wszystkim w pełni bezpieczne i różnorodne formy aktywności, dostosowane do zainteresowań, potrzeb i możliwości osób starszych.

W ramach edycji 2025 Programu rekomendowanych do dofinansowania zostało 755 ofert, a łączna kwota dofinansowania wyniosła prawie 60.000.000 zł. Z działań skorzystało ponad 34 000 osób starszych, w tym ponad 11 tys. osób z niepełnosprawnością.

Wspierana była także działalność NGO m.in. fundacji, stowarzyszeń, spółdzielni socjalnych, które realizują projekty skierowane do seniorów w całej Polsce.

W ramach Programu wieloletniego na rzecz Osób Starszych „Aktywni+” na lata 2021–2025 dotacje przyznawane były w ramach 4 priorytetów:

- 1) aktywność społeczna,
- 2) partycypacja społeczna,
- 3) włączenie cyfrowe,
- 4) przygotowanie do starości.

Celem Programu „Aktywni+” było zwiększenie uczestnictwa osób starszych we wszystkich dziedzinach życia społecznego oraz wspieranie aktywności NGO działających na rzecz seniorów. W edycji 2025 Programu Aktywni+ dofinansowano 255 projektów na łączną kwotę około 34.800.000 zł. Z działań realizowanych na terenie całej Polski skorzystało ponad 53 tys. osób starszych, w tym ponad 8 tys. osób z niepełnosprawnością.

Uchwałą nr 176 Rady Ministrów z dnia 12 grudnia 2025 r. został ustanowiony nowy Program wieloletni na rzecz Osób Starszych „AKTYWNI SENIORZY – ASY” na lata 2026–2030.

Celem strategicznym Programu jest poprawa jakości i poziomu życia osób starszych przez ich aktywne uczestnictwo w życiu społecznym i edukację. Program wspiera działania realizowane przez JST, NGO, Uniwersytety Trzeciego Wieku i rady seniorów, umożliwiając osobom starszym korzystanie z różnorodnych form aktywności od edukacji i wolontariatu po uczestnictwo w życiu lokalnych wspólnot.

W Programie przewidziano 5 priorytetowych obszarów działań:

Priorytet I. Rozwój strategicznych koncepcji w zakresie polityki senioralnej,

Priorytet II. Edukacja osób starszych,

Priorytet III. Partycypacja społeczna osób starszych,

Priorytet IV. Integracja wewnątrzpokoleniowa,

Priorytet V. Rozwój dziennych form wsparcia.

Łączna kwota środków z budżetu państwa w całym okresie realizacji Programu wyniesie 610 mln zł.

Projekt „Urlop od opieki. Model turystyki wytchnieniowej” realizowany jest w ramach Działania 01.01 Współpraca ponadnarodowa Priorytetu I „Umiejętności” Programu FERS 2021-2027, w okresie od 1 listopada 2024 r. do 31 lipca 2028 r.

Celem projektu jest wypracowanie, przetestowanie i wdrożenie nowego kompleksowego modelu turystyki wytchnieniowej, dzięki współpracy z partnerem ponadnarodowym, który będzie skierowany do organizacji świadczących takie usługi. Model będzie uwzględniał potrzeby i możliwości osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności oraz ich opiekunów w różnym wieku i o różnym stanie zdrowia i zróżnicowanej sytuacji życiowej. Będzie on obejmował wytyczne dotyczące aktywności prowadzonej na różnego typu terenie (obszary miejskie, górskie, wodne, leśne itd.).

Projekt realizowany jest w partnerstwie. Liderem partnerstwa jest PFRON, zaś partnerami są: Fundacja Ładne Historie (Partner krajowy) oraz Fundación También (Partner ponadnarodowy). W 2025 r. zrealizowano następujące działania:

- przeprowadzenie ilościowego badania społecznego oraz pogłębionej analizy grupy docelowej i potencjału instytucji zaangażowanych w realizację turystyki OzN,
- zebranie i opracowanie informacji o miejscach przyjaznych dla organizacji pobytu wytchnieniowego w 16 województwach,
- przygotowanie wstępnej wersji „Modelu turystyki wytchnieniowej” oraz przeprowadzenie konsultacji społecznych wstępnej wersji i przygotowanie wersji „Modelu turystyki wytchnieniowej” do pilotażu,
- przygotowanie dokumentacji konkursowej do naboru wniosków grantowych (testowanie modelu).

Działania na podstawie art. 404 Prawa o szkolnictwie (...)

MNiSW w 2025 r. rozpoczęło realizację zadania zleconego ukierunkowanego na wsparcie OzN w obszarze sportu paralimpijskiego. Planowany termin zakończenia zadania przypada na 2027 r. Zadanie dotyczy opracowania zaawansowanego systemu bazodanowego opartego na algorytmach sztucznej inteligencji, dedykowanego sportowcom z niepełnosprawnościami. Projekt realizowany jest we współpracy z Polskim Komitetem Paralimpijskim.

Celem operacyjnym zadania jest kompleksowe monitorowanie procesu treningowego oraz okresu potreningowego, w szczególności w zakresie takich obszarów jak odżywianie, sen oraz aktywność fizyczna. System umożliwi diagnozowanie zmian zachodzących w organizmie sportowców, w tym identyfikację mechanizmów adaptacyjnych i kompensacyjnych, co pozwoli na wyznaczanie predyktorów efektywności treningowej oraz ryzyka zdrowotnego.

W pierwszym etapie realizacji zadania przewidziano analizę aktualnego stanu systemu wsparcia sportu paralimpijskiego oraz sformułowanie rekomendacji dotyczących jego usprawnienia, w szczególności w kontekście efektywności treningowej i bezpieczeństwa zdrowotnego zawodników.

Celem aplikacyjnym zadania jest opracowanie i wdrożenie systemu bazodanowego wspierającego sztab szkoleniowy (w tym trenerów, fizjoterapeutów oraz specjalistów przygotowania sportowego) w zakresie planowania i optymalizacji procesu treningowego OzN. System umożliwi gromadzenie, porządkowanie i klasyfikację danych dotyczących zawodników, przy zachowaniu standardów umożliwiających ich wykorzystanie w procesach uczenia maszynowego.

Zastosowanie algorytmów sztucznej inteligencji pozwoli na optymalne wykorzystanie potencjału sportowców z niepełnosprawnościami, przy jednoczesnym ograniczeniu ryzyka pogorszenia stanu zdrowia lub wystąpienia kontuzji. Pełne wykorzystanie potencjału systemu będzie możliwe po zgromadzeniu odpowiedniej liczby danych i będzie rozwijane również po zakończeniu realizacji zadania.

Dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki OzN na podstawie art. 35a ust. 1 pkt 7 lit. b ustawy o rehabilitacji (...)

Organizatorzy przedsięwzięć złożyli 2.684 wnioski na ogólną kwotę 30.270.354 zł, z czego wnioskodawcami w 385 przypadkach były jednostki z sektora finansów publicznych – na kwotę 3.941.283 zł, a w 2.299 przypadkach jednostki spoza sektora finansów publicznych na kwotę 26.329.071 zł.

Starostowie 308 powiatów podpisali 2.446 umów na łączną kwotę 17.490.030 zł, z czego w 345 umowach na kwotę 2.454.037 zł stroną były podmioty z sektora finansów publicznych, w 2.101 umowach na kwotę 15.035.993 zł - podmioty spoza tego sektora.

Samorządy wykorzystały środki w kwocie 16.821.129 zł (0,86% ogółu środków) na rzecz 123.675 OzN, z czego kwota 2.337.464 zł na rzecz 21.382 OzN została wypłacona jednostkom sektora finansów publicznych, a dofinansowanie w wysokości 14.483.665 zł na rzecz 102.293 OzN - jednostkom spoza tego sektora. Pomoc finansowa ze środków PFRON dotyczyła imprez zorganizowanych na rzecz 109.125 dorosłych OzN w kwocie 14.041.119 zł, z czego 2.004.600 zł wykorzystały jednostki sektora finansów publicznych i 12.036.519 zł organizatorzy spoza sektora finansów publicznych. Imprezy na rzecz 14.550 dzieci i młodzieży zostały dofinansowane w kwocie 2.780.010 zł, z czego kwotę 332.864 zł otrzymały jednostki sektora finansów publicznych, kwotę 2.447.146 zł - organizatorzy spoza sektora finansów publicznych.

Na imprezy z udziałem 38.060 mieszkańców wsi wykorzystano kwotę 6.119.823 zł, z czego organizatorzy z jednostek z sektora finansów publicznych otrzymali 994.311 zł, a organizatorzy spoza sektora finansów publicznych kwotę 5.125.512 zł.

Program Upowszechniania Sportu Osób Niepełnosprawnych

Program finansowany jest ze środków FRKF na podstawie art. 86 ust. 4 ustawy z dnia 19 listopada 2009 r. o grach hazardowych (Dz. U. z 2025 r. poz. 595), zwanej dalej ustawą o grach hazardowych, oraz § 9 rozporządzenia Ministra Sportu i Turystyki z dnia 12 sierpnia 2019 r. w sprawie przekazywania środków z Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej (Dz. U. z 2024 r. poz. 1753, z późn. zm.), zwane dalej rozporządzeniem w sprawie przekazywania środków z FRKF.

Głównym celem Programu jest tworzenie dla OzN optymalnych warunków do uczestnictwa w różnych formach aktywności sportowej, włączenie w główne nurty życia społecznego oraz wyrównanie szans w dostępie do przestrzeni publicznej w obszarze sportu.

Dofinansowaniem objęto następujące rodzaje zadań:

1. wspieranie organizacji zajęć sekcji sportowych OzN,
2. wspieranie organizacji imprez sportowych OzN,
3. wspieranie organizacji obozów sportowych OzN,
4. promocja sportu OzN.

Decyzją MSiT z dnia 1 kwietnia 2025 r. dofinansowaniem objęto 223 projekty na kwotę 35 000 000 zł. Łącznie dofinansowano 150 podmiotów, w tym 15 polskich związków sportowych, 9 organizacji o zasięgu ogólnopolskim, 103 organizacje regionalne i 23 kluby sportowe.

Wsparciem objęte zostały:

- zajęcia sekcji sportowych OzN w różnym wieku oraz o różnym stopniu i rodzaju niepełnosprawności. Zajęcia prowadzono w 330 ośrodkach, oddziałach i klubach sportowych w całej Polsce. Łącznie przeprowadzono zajęcia sekcji sportowych, w których uczestniczyło 14 722 osób, zrzeszonych w 69 organizacjach pozarządowych.
- Organizacja imprez ogólnopolskich, regionalnych i lokalnych. Dofinansowaniem objęto łącznie 277 imprez sportowych, w których uczestniczyło 33 475 osoby zrzeszone w 92 organizacjach pozarządowych.

- Obozy sportowe dla OzN w różnym wieku oraz o różnym stopniu i rodzaju niepełnosprawności. Łącznie wsparto organizację 114 obozów sportowych, w których uczestniczyło 4 915 osób zrzeszonych w 34 organizacjach pozarządowych.
- Projekty promujące sport OzN - kampanie outdoorowe, w tym wystawy plenerowe, kampanie społeczne z wykorzystaniem prasy, radia, telewizji i mediów społecznościowych, różnego rodzaju publikacje oraz wydawnictwa, filmy i spoty promocyjne. Łącznie dofinansowano 28 projektów z udziałem 25 048 562 odbiorców, w tym Kampanię społeczną Stowarzyszenia Olimpiady Specjalne Polska pod hasłem „40 lat Razem”, połączoną z działaniami promującymi udział Polskiej Reprezentacji w Światowych Zimowych Igrzyskach Olimpiad Specjalnych w Turynie, skierowaną do ponad 13 milionów odbiorców, oraz Kampanię promocyjną Polskiego Komitetu Paralimpijskiego pn. „Pikniki Paralimpijskie – Zbliżamy Ludzi Przez Sport”, skierowaną łącznie do 8 500 000 odbiorców.

Rekreacja ruchowa osób z niepełnosprawnościami w starszym wieku w ramach Programu Upowszechniania Sportu Osób Niepełnosprawnych

Program umożliwia starszym OzN udział w zajęciach i imprezach sportowych z wykorzystaniem nowoczesnej infrastruktury sportowej. W 2025 r. organizowane były obozy sportowe dla starszych OzN, których programy przewidywały szeroki wachlarz aktywności ruchowych uwzględniających wiek i możliwości uczestników.

W 2025 r. Ministerstwo Sportu i Turystyki w ramach Programu wsparto udział łącznie 9 443 OzN w starszym wieku (50+) w różnych formach aktywności fizycznej, zgodnie z następującą szczegółowością:

- 2 726 zawodników w zajęciach sekcji sportowych dla OzN,
- 5 575 zawodników w imprezach sportowych dla OzN,
- 1 142 zawodników w obozach sportowych dla OzN.

Program rządowy „Promocja Sportu Osób z Niepełnosprawnościami w 2025 r.”

Głównym celem Programu jest popularyzacja sportu i aktywności fizycznej, jako formy włączenia społecznego OzN oraz podnoszenie świadomości społeczeństwa w zakresie sportu OzN.

Podstawę prawną Programu stanowi art. 7 ust. 1 ustawy o FS oraz uchwała nr 97 Rady Ministrów z dnia 16 lipca 2025 r. w sprawie ustanowienia programu rządowego pod nazwą „Promocja Sportu Osób z Niepełnosprawnościami w 2025 r.”

W 2025 r. wsparciem objęte zostały projekty promujące sport OzN:

- 1) festyny integracyjne, eventy, wystawy i pokazy;
- 2) kampanie outdoorowe, w tym wystawy plenerowe;
- 3) kampanie społeczne z wykorzystaniem prasy, radia, telewizji i mediów społecznościowych;
- 4) różnego rodzaju publikacje oraz wydawnictwa;
- 5) filmy i spoty promocyjne;
- 6) transmisje telewizyjne i live streaming;
- 7) szkolenia i wizyty studyjne.

Decyzją MSiT z dnia 14 października 2025 r. dofinansowaniem objęto łącznie 16 podmiotów prowadzących działania w zakresie promocji sportu OzN na kwotę 3 075 000,00 zł.

W ramach Programu zrealizowano projekty, które trafiły łącznie do 38 006 342 odbiorców.

Sport wyczynowy

W 2025 r. zadania w obszarze sportu wyczynowego OzN realizowane były na podstawie art. 29 ust. 7 ustawy z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie (Dz. U. z 2026 r. poz. 95, z późn. zm.), zwanej dalej ustawą o sporcie, art. 86 ust. 4 ustawy o grach hazardowych oraz § 3 i § 9 rozporządzenia w sprawie przekazywania środków z FRKF.

Opracowane zostały następujące programy dofinansowania zadań publicznych, mające na celu wspieranie szkolenia zawodników z niepełnosprawnościami oraz ich udziału we współzawodnictwie sportowym:

- „Program dofinansowania ze środków budżetu państwa zadań związanych z przygotowaniem zawodników kadry narodowej do udziału w igrzyskach paralimpijskich, igrzyskach głuchych, mistrzostwach świata i Europy w 2025 roku”,
- „Program dofinansowania ze środków FRKF zadań z obszaru wspierania szkolenia sportowego i współzawodnictwa osób niepełnosprawnych w 2025 roku”.

Zadania realizowane były przez polskie związki sportowe oraz organizacje pozarządowe, których celem statutowym jest prowadzenie działalności w obszarze sportu wyczynowego osób z niepełnosprawnościami. Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Sportu i Turystyki z dnia 20 grudnia 2024 r. w sprawie stypendiów sportowych (Dz. U. z 2024 r. poz. 1968) sportowcy z niepełnosprawnościami otrzymywali ze środków budżetu państwa stypendia sportowe.

Program dofinansowania zadań ze środków FRKF obejmował realizację zadań związanych z przygotowaniem do igrzysk paralimpijskich, przygotowaniem i udziałem w igrzyskach głuchych oraz przygotowaniem i udziałem w mistrzostwach świata i mistrzostwach Europy w sportach nieobjętych programem igrzysk paralimpijskich i igrzysk głuchych.

Zabezpieczenie finansowe przygotowań zawodników objęło koszty związane z organizacją zgrupowań krajowych i zagranicznych, udziałem zawodników w zawodach krajowych i zagranicznych, obsługą kadry szkoleniowej i osób współpracujących oraz doszkalaniami kadry, monitoringiem diagnostycznym i medycznym, zakupem suplementów diety i produktów leczniczych, zakupem niezbędnego sprzętu sportowego i specjalistycznego.

W zadaniach uczestniczyło 1346 zawodników (495 kobiet i 851 mężczyzn). Zawodnicy byli objęci szkoleniem w ramach konsultacji i zgrupowań krajowych i zagranicznych. Wzięli również udział w zawodach krajowych i międzynarodowych, w tym w mistrzostwach świata (m.in. w kolarstwie, koszykówce na wózkach, lekkoatletyce, łucznictwie, narciarstwie alpejskim, parasnowboardzie, parakajakarstwie, parawspinaczce, pływaniu, piłce siatkowej plażowej, podnoszeniu ciężarów, showdown, szachach, szermierce na wózkach, tańcu na wózkach, warcabach, wioślarstwie, żeglarstwie) oraz w mistrzostwach Europy (m.in. w bocci, bilardzie, parabadmintonie, goalball, paratriathlonie, kręglarstwie, sitwake, strzelectwie sportowym, taekwondo olimpijskim, tenisie stołowym).

W Letnich Igrzyskach Głuchych, które odbyły się w Tokio w dniach 15 – 26 listopada 2025 r. polscy reprezentanci wywalczyli 19 medali, w tym 5 srebrnych i 14 brązowych. Ponadto w 2025 r. sportowcy z niepełnosprawnościami wywalczyli w zawodach rangi mistrzostw świata i mistrzostw Europy 182 medali, w tym 62 złote, 55 srebrnych i 65 brązowych. Stypendia sportowe otrzymało 440 członków kadry narodowej (178 kobiet i 262 mężczyzn).

Program Kibice Razem

Program prowadzony jest wraz z Polskim Związkiem Piłki Nożnej oraz lokalnymi ośrodkami programu. Jednym z celów szczegółowych Programu jest wparcie procesu samoorganizacji kibiców z niepełnosprawnościami oraz ich aktywizacja poprzez uczestnictwo w imprezach sportowych. W ramach tego Programu prowadzone są działania ukierunkowane na likwidację barier dla uczestniczenia OzN w meczach piłki nożnej oraz minimalizowanie uprzedzeń do tej grupy społecznej. Działania te prowadzone są przy współpracy z Ogólnopolską Federacją Kibiców Niepełnosprawnych.

Jednym z kluczowych wydarzeń w pierwszej połowie 2025 r. było zorganizowane dwóch wyjazdów studyjnych lokalnych Klubów Kibiców Niepełnosprawnych do Niemiec. Ponadto, zorganizowanych zostało również pięć wyjazdów kibiców niepełnosprawnych na mecze Reprezentacji Polski w kraju.

Łącznie w 2025 r. w zorganizowanych wyjazdach kibiców z niepełnosprawnościami na mecze Reprezentacji Polski uczestniczyło 656 osób. Mecze te zostały również objęte audiodeskrypcją.

W ramach Programu odbyła się również zainicjowana w 2024 r. akcja „Klub bez barier”. Jej celem jest wprowadzenie jednolitych standardów dostępności na polskich stadionach, zarówno w zakresie infrastruktury, jak i obsługi kibiców z niepełnosprawnościami. W 2025 r. tytuł „Klubu Bez Barier” uzyskało 8 klubów szczebla centralnego.

W sezonie 2025/2026 odbyła się także siódma edycja akcji „Stadiony Bez Barier”. Inicjatywa służy promocji dostępności stadionów dla OzN i objęła mecze 7. i 8. kolejki PKO Bank Polski Ekstraklasy oraz 8. i 9. serii spotkań Betclac 1. Ligi. Akcja trwała od 29 sierpnia do 15 września 2025 r. Przeprowadzono liczne akcje towarzyszące meczom, w tym m.in.: konkursy, projekcje filmów prezentujących działalność lokalnych

ośrodków i stowarzyszeń, pokazy sportów OzN. Kluby za pomocą własnych mediów społecznościowych promowały oficjalny spot „#StadionyBezBarier”. OzN wyprowadzały piłkarzy na murawę. Promowano usługę audiodeskrypcji skierowaną do osób niewidomych i słabowidzących.

Turystyka

Konkurs ofert pn. „Program wsparcia Turystyki” – Edycja 2025

MSiT ogłosił w 2025 r. otwarty coroczny konkurs ofert na wsparcie realizacji zadań publicznych z zakresu części 40 budżetu państwa – Turystyka. Konkurs ogłoszony był na podstawie art. 13, w zw. z art. 4 ust. 1 pkt 19 i 33 oraz art. 5, ust. 1, ust. 2 pkt 1 i ust. 4 pkt 2 ustawy o wolontariacie.

Celem konkursu było podniesienie jakości i poziomu innowacyjności świadczonych usług turystycznych na rynku krajowym oraz kontynuacja wsparcia dla krajowej branży turystycznej. tj.:

- rozwój i promocję turystyki regionalnej oraz turystyki aktywnej,
- transformację cyfrową,
- rozwój kwalifikacji kadr zawodowych w turystyce,
- działania strategiczne.

Na wsparcie realizacji wszystkich zadań publicznych z zakresu turystyki w ramach ww. konkursu dotacyjnego przeznaczono ze środków z budżetu państwa (część 40 – Turystyka) kwotę w wysokości: 12,6 mln zł.

W konkursie wyodrębniono 5 priorytetów merytorycznych w ramach, których uprawnione podmioty mogą składać oferty na wsparcie realizowanych przez nich zadań publicznych z zakresu części 40 budżetu państwa – Turystyka:

Priorytet 1 – „Zrównoważony rozwój turystyki”,

Priorytet 2 – „Produkt turystyczny o wysokiej konkurencyjności”,

Priorytet 3 – „Digitalizacja”,

Priorytet 4 – „Transfer wiedzy”,

Priorytet 5 – „Podstrategie turystyczne – dzielenie się wiedzą”.

W ramach ww. priorytetów zrealizowano 9 zadań, których efekty związane były z udostępnianiem usług turystycznych dla OzN. Na realizację powyższych 9 zadań wydatkowano kwotę ponad 1,8 mln zł.

Efekty zrealizowanych zadań to m.in.:

- 1 kampania promocyjna skierowana m.in. do OzN na temat udogodnień w zwiedzaniu woj. świętokrzyskiego,
- 4 aplikacje mobilne, zapewniające dostępność cyfrową na poziomie WCAG 2.1,
- 3 nowe portale/strony internetowe zapewniające dostępność cyfrową na poziomie WCAG 2.1, co pozwala na szybkie i przyjazne dotarcie do informacji turystycznej i ułatwia korzystanie z usług turystycznych OzN,
- 3 nowe opracowania/raporty/informatory turystyczne na temat dostępności w turystyce.

Program „Polskie szlaki turystyczne” – Edycja 2025

W 2025 r. MSiT ogłosił Program „Polskie szlaki turystyczne”, którego celem było m.in. zwiększenie udziału w turystyce osób ze szczególnymi potrzebami, w tym OzN, poprzez dostosowanie istniejących i tworzonych szlaków turystycznych do oczekiwań tych osób.

Program finansowany był ze środków FRKF na podstawie art. 86 ust. 4 ustawy o grach hazardowych oraz § 12 ust. 1 pkt 2 i ust. 5 w związku z § 9 – 11 rozporządzenia w sprawie przekazywania środków z FRKF.

Dofinansowaniem objęte zostały następujące rodzaje zadań:

zadanie 1 - Renowacja istniejących szlaków turystycznych oraz odbudowa szlaków uszkodzonych w czasie powodzi,

zadanie 2 - Wytyczanie nowych szlaków turystycznych,

zadanie 3 - Wytyczanie i renowacja turystycznych szlaków tematycznych.

Na realizację programu w 2025 r. przeznaczono kwotę 10 mln zł. Program był kontynuacją działań podejmowanych od 2023 r.

W ramach programu zrealizowano 25 projektów, na które przeznaczono dofinansowanie w łącznej wysokości ponad 9,2 mln zł.

Efekty zrealizowanych zadań to m.in.:

- ponad 700 km - odnowionych szlaków turystycznych rowerowych, w tym z infrastrukturą towarzyszącą z uwzględnieniem potrzeb OzN oraz dostosowaniem tablic informacyjnych dla OzN,
- około 6,3 tys. km - odnowionych nizinnych pieszych szlaków turystycznych, w tym uwzględniających poprawę dostępności dla m.in. OzN,
- około 3,2 tys. km - odnowionych górskich pieszych szlaków turystycznych,
- około 60 km - nowo utworzonych dostępnych pieszych szlaków turystycznych,
- około 300 km - nowo utworzonych szlaków rowerowych z elementami infrastruktury dostępnej dla OzN,
- 19 nowo utworzonych tematycznych szlaków turystycznych z elementami cyfryzacji i dostępności, w tym z oznakowaniem w terenie i wirtualnie miejsc dostępnych dla osób o szczególnych potrzebach,
- wdrożenie 2 tras dla kamperów, z lokalizacjami dostosowanymi dla osób o szczególnych potrzebach, w tym OzN.

Program „Turystyka bez barier” – Edycja 2025

W 2025 r. MSiT ogłosił Program „Turystyka bez barier” - Edycja 2025, którego celem było tworzenie inicjatyw na rzecz likwidacji lub ograniczenia barier uniemożliwiających uprawianie turystyki aktywnej dla odbiorców turystyki społecznej poprzez finansowanie krajoznawczych wyjazdów turystycznych, realizacji akcji turystycznych, szkoleń kadr branży turystycznej, stworzenie warunków dla podnoszenia jakości bazy turystycznej i usług turystycznych oraz wyrównanie szans w dostępie do przestrzeni publicznej w obszarze turystyki, szczególnie na obszarach górskich.

Program finansowany był ze środków FRKF, na podstawie art. 86 ust. 4 ustawy o grach hazardowych oraz § 12 ust. 1 pkt 2 i ust. 5 w związku z § 9 - 11 rozporządzenia w sprawie przekazywania środków z FRKF.

Na realizację programu przeznaczono kwotę 10 mln zł. Program był kontynuacją działań podejmowanych od 2023 r.

Dofinansowaniem objęte były następujące rodzaje zadań:

Zadanie 1 – „Aktywnie zwiedzamy”,

Zadanie 2 – „Wiedza bez barier”,

Zadanie 3 – „Schroniska dla każdego”.

W ramach ww. zadań zrealizowano 38 projektów, których efekty związane były z udostępnianiem usług turystycznych dla OzN. Na realizację projektów wydatkowano kwotę ponad 7 mln zł.

Efekty zrealizowanych zadań to m.in.:

- około 3400 OzN z opiekunami uczestniczyło w wyjazdach turystyczno-krajoznawczych,
- około 1100 osób z branży turystycznej przeszkolono w ramach kursów podnoszących wiedzę i kwalifikację na temat dostępności usług turystycznych.

Podsumowanie

W zakresie udostępniania usług turystycznych m.in. OzN Ministerstwo Sportu i Turystyki dofinansowało w 2025 r. 72 zadania publiczne, na które przeznaczyło kwotę ok. 18,1 mln zł, w tym:

- około 16,3 mln zł – wydatkowano z FRKF (2 programy);
- około 1,8 mln zł - wydatkowano z budżetu państwa z części 40 Turystyka.

Dostępność parków narodowych

Parki narodowe rozszerzyły swoją dostępność poprzez m.in.: dodawanie nowych funkcjonalności do stron internetowych zgodnie ze standardem WCAG, budowę i przebudowę obiektów, remonty szlaków turystycznych oraz towarzyszącej infrastruktury uwzględniające użytkowanie ich przez osoby ze szczególnymi potrzebami, prowadzenie zajęć edukacyjnych dedykowanych osobom ze szczególnymi potrzebami oraz zajęć integracyjnych, zapewnianie dostępu do audioprzewodników z audio deskrypcją, pętli indukcyjnych wzmacniających dźwięk, tyflografik, oznaczeń w języku braille'a, umożliwienie skorzystania z oferty parków poprzez umożliwienie wjazdu pojazdów przewożących OzN na obszar nieudostępniony publicznie do ruchu kołowego. W Tatrzańskim Parku Narodowym od 2025 r. OzN oraz ich opiekunowie mogli korzystać z bezpłatnych przejazdów elektrycznymi busami (e-busami) na trasie Zakopane – Morskie Oko – Zakopane.

GBiblioteka

Dział Zbiorów dla Niewidomych Głównej Biblioteki Pracy i Zabezpieczenia Społecznego.

W 2025 r. zakupiono 299 egzemplarzy audiobooków (118 tytułów). Do katalogu wprowadzono 232 nowych tytułów w zbiorach fizycznych oraz 1059 tytułów w zbiorach wirtualnych. W 2025 r. zbiory brajlowskie zostały powiększone o 88 nowych tytułów (371 tomów brajlowskich).

Prócz gromadzenia, udostępniania i adaptacji księgozbioru, bibliotekarze w Dziale Zbiorów dla Niewidomych zajmowali się również:

- skanowaniem książek na zamówienie czytelników,
- drukowaniem prostych tekstów w brajlu na indywidualne potrzeby czytelników,
- prowadzeniem elektronicznej bibliografii zawartości czasopism środowiska niewidomych.

Aby zapewnić czytelnikom jak najbardziej dogodny dostęp do zbiorów, w okresie sprawozdawczym stosowano różne formy wypożyczania. Obsługiwano osoby w siedzibie Działu poprzez wypożyczanie na miejscu książek brajlowskich, książek na taśmach magnetofonowych, na płytach oraz nagrywanie na karty pamięci i płyty zamówionych tytułów.

Mieszkańcom Warszawy i najbliższych okolic książki dowożono bibliobusem. Osobom z orzeczoną niepełnosprawnością ze względu na wzrok z obszaru kraju książki wysyłano za pośrednictwem Poczty Polskiej.

W 2025 r. do czytelników na terenie całej Polski wysłano:

- 808 paczek z płytami CD-audio i CD MP3, kasetami magnetofonowymi oraz z filmami z audiodeskrypcją,
- 385 listów z książkami nagranyymi na nośniki typu: płyty CD-audio, płyty DVD, karty pamięci SD, karty pamięci CF,
- 1863 paczki z publikacjami brajlowskimi (w paczce średnio 4 tomy brajlowskie).

W 2025 r. Dział Zbiorów dla Niewidomych odwiedziło w siedzibie działu 465 osób.

W Dziale pracowały 4 osoby niewidome i dwie słabowidzące.

W 2025 r. liczba obsłużeń czytelników wynosiła:

- w Sekcji Zbiorów Książki Mówionej: 1996,
- w Serwisie Wypożyczeń Online: 2772 (146807 wejść/logowań na stronę internetową),
- w Sekcji Zbiorów Książki Brajlowskiej: 1419 czytelników (z usługi dowozu książek bibliobusem skorzystało 131 osób).

Legislacja

W 2025 r. MKiŚ procedował projekt ustawy o zmianie ustawy o ochronie przyrody oraz niektórych innych ustaw. Jedną z planowanych zmian jest propozycja przepisów umożliwiających bezpłatny wstęp do parku narodowego OzN oraz jednemu opiekunowi towarzyszącemu osobie, która ma stwierdzony znaczny stopień niepełnosprawności, jeżeli towarzyszy tej osobie.

Od września 2025 r. w rządowym procesie legislacyjnym procedowany był projekt ustawy o zmianie ustawy o sporcie oraz niektórych innych ustaw (UD320).

Ustawa zmienia zasady przyznawania stypendiów sportowych dla osób, o których mowa w art. 32 ust. 1f pkt 1 ustawy o sporcie (osoby, które zajęły miejsce od pierwszego do ósmego w igrzyskach olimpijskich, igrzyskach paralimpijskich lub igrzyskach głuchych) przez zniesienie ograniczenia do 50% maksymalnej wysokości stypendium sportowego MSiT w przypadku konkurencji o niewielkiej liczbie uczestników (uchylenie art. 32 ust. 1h ustawy o sporcie).

USTAWA O JĘZYKU MIGOWYM

Podobnie jak w latach ubiegłych, ministerstwa i urzędy zapewniają osobom doświadczającym trwale lub okresowo trudności w komunikowaniu się środki wspierające komunikowanie się. Są to w szczególności: usługa e-doręczeń, e-puap, adresy mailowe, możliwość wysyłania wiadomości SMS i MMS, komunikatory społecznościowe oraz formularze kontaktowe zamieszczone na stronach internetowych.

Wszystkie ministerstwa i urzędy zapewniają usługi tłumacza języka migowego, w formie stacjonarnej lub on-line, a także możliwość korzystania z pomocy osoby przybranej w kontaktach z danym ministerstwem lub urzędem. Ministerstwo Zdrowia dodatkowo zakupiło pętle indukcyjne.

Na stronach internetowych ministerstw i urzędów na bieżąco były aktualizowane informacje o dostępnych formach komunikacji tak aby osoby zainteresowane mogły w łatwy sposób zapoznać się z przysługującymi im uprawnieniami oraz dostępnymi rozwiązaniami.

W większości ministerstw i urzędów w 2025 r. nie odnotowano przypadków zgłoszeń osób doświadczających trwale lub okresowo trudności w komunikowaniu się, które wyraziły chęć skorzystania w ministerstwie/urzędzie z pomocy osoby przybranej lub ze świadczenia usług tłumacza: PJM, SJM, SKOGN.

Wyjątki stanowią:

- PFRON obsłużył 18 osób,
- PIP - udzieliła 6470 porad osobom z różnymi postaciami niepełnosprawności, przy czym w statystykach nie wyodrębniano osób z dysfunkcjami narządu słuchu,
- Najwięcej osób obsłużono w salach obsługi klienta ZUS:
 - 3856 osób przez pracownika ZUS posługującego się SJM lub PJM,
 - 27 osób przez konsultanta CKK posługującego się PJM w ramach wideotłumaczenia,
 - 6 osób przez tłumacza PJM lub SJM lub SKOGN wybranego przez osobę niesłyszącą lub terenową jednostkę organizacyjną ZUS z rejestru tłumaczy,
 - nie korzystano z usług tłumacza innej instytucji.

Ponadto 752 osoby doświadczające trwale lub okresowo trudności w komunikowaniu się skorzystały w 2025 r. z pomocy osoby przybranej podczas obsługi w salach obsługi klienta.

Dofinansowanie kosztów szkolenia PJM zgodnie z art. 18 ustawy o języku migowym

W ramach zadania dofinansowanie jest przyznawane osobom uprawnionym (doświadczającym trwale lub okresowo trudności w komunikowaniu się), członkom ich rodzin oraz osobom mającym stały lub bezpośredni kontakt z osobami uprawnionymi.

W 2025 r. na zadanie zaplanowano kwotę 4.000.000,00 zł i wydatkowano kwotę 3.258.653,94 zł, co stanowi 81,47% zaplanowanych środków.

W 2025 r. zawarto 3 507 umów o dofinansowanie kosztów szkolenia język migowego, a dofinansowanie wypłacono do 3 097 umów na rzecz 2 760 osób.

W ramach kwoty 3.258.653,94 zł, środki zostały wydatkowane na następujące rodzaje szkoleń:

2 850,00 zł – język polski w piśmie nauczany metodą glottodydaktyczną,

2 958 048,94 – PJM,

68 855,00 zł – SJM,

228 900,00 zł – SKOGN.

STATYSTYKA

Dane statystyczne ogólne

W świetle Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań z 2021 r. liczba wszystkich OzN ogółem wynosiła 5,4 mln (dokładnie 5 448 tys.). Tym samym liczba OzN w Polsce stanowiła 14,3% ludności (wobec 12,2% w 2011 r. - blisko 4,2 mln OzN w 2011 r.). Udział mężczyzn wśród OzN wynosił 45,1% wobec 54,9% dla kobiet.

Prawne potwierdzenie faktu niepełnosprawności posiadało w 2021 r. przeszło 3,5 mln osób (dokładnie 3 471 tys.). Liczebność zbiorowości OzN prawnie i biologicznie (jednocześnie) wynosiła 2 015 tys., tylko prawnie – 1 456 tys., tylko biologicznie – 1 976 tys. Liczebność OzN biologicznie wynosiła 3 471 tys.

Wśród mężczyzn częstość występowania niepełnosprawności w 2011 r. wynosiła 13,2 %, natomiast wśród kobiet 15,1 %. Wśród OzN 45,1 % stanowili mężczyźni, 54,9 % kobiety.

Danych statystycznych na temat populacji OzN dostarczają też cykliczne badania obszarowe realizowane przez GUS, m. in. BAEL – dane kwartalne dot. OzN prawnie w wieku 16 lat i więcej do 2020 r. (i 16-89 lat od 2021 r.)⁷ oraz Europejskie Ankietowe Badanie Zdrowia (dane z 2014 i 2019 r.) – dane dot. OzN biologicznie.

OzN biologicznie to osoby z ograniczoną zdolnością do wykonywania czynności, które ludzie w danym wieku zwykle wykonują, trwającą co najmniej 6 ostatnich miesięcy, co jest spowodowane ograniczeniami sprawności. Osoby te nie muszą posiadać orzeczenia potwierdzającego fakt niepełnosprawności. Rozróżnia się 3 stopnie ograniczenia zdolności do wykonywania czynności podstawowych: całkowicie, poważnie lub umiarkowanie ograniczoną.

OzN w rozumieniu ustawy o rehabilitacji (...), to osoby których niepełnosprawność została potwierdzona orzeczeniem o zakwalifikowaniu przez organy orzekające do jednego z trzech stopni niepełnosprawności (znaczny, umiarkowany, lekki) lub orzeczeniem o całkowitej lub częściowej niezdolności do pracy na podstawie odrębnych przepisów lub orzeczeniem o niepełnosprawności (wydawany osobom przed ukończeniem 16 roku życia).

Zgodnie z ustawą o rehabilitacji (...) niepełnosprawność oznacza trwałą lub okresową niezdolność do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodującą niezdolność do pracy.

Determinanty niepełnosprawności stanowią ograniczenia funkcjonalne powstałe na skutek naruszenia sprawności organizmu i interakcji tak naruszonej sprawności organizmu ze środowiskiem w wymiarze społecznym i zawodowym. Orzekanie o niepełnosprawności nie jest więc oceną stanu zdrowia osoby orzekanej, ale oceną ograniczeń w możliwości jej funkcjonowania w życiu społecznym i zawodowym – będących następstwem naruszenia sprawności organizmu.

Celem wydania orzeczenia nie jest przyznanie określonego rodzaju świadczenia ale ustalenie statusu osoby go uzyskującego jako wymagającej wsparcia, którego indywidualizacja i konkretyzacja następuje na gruncie przepisów określających formy wsparcia OzN przez państwo w ramach instrumentów prowadzonej polityki.

W świetle przepisów ustawy o rehabilitacji (...) wydaje się orzeczenia:

- o zakwalifikowaniu do jednego z trzech stopni niepełnosprawności,
- o niepełnosprawności.

Orzeczenie o niepełnosprawności wydaje się w stosunku do osób, które nie ukończyły 16 roku życia. Natomiast w stosunku do pozostałych osób wydaje się orzeczenie o stopniu niepełnosprawności poprzez dokonanie jej gradacji. Gradacja ta obejmuje stopień: lekki, umiarkowany, znaczny. Orzeczenia te wydaje się dla celów pozarentowych.

⁷ Należy zwrócić uwagę na zmianę definicji w BAEL od I kwartału 2021 r. - pytania o aktywność w badaniu dotyczą osób w wieku 15-89 lat., zmieniła się definicja osoby pracującej, co rzutuje ostatecznie na liczbę osób pracujących, bezrobotnych i biernych zawodowo oraz na wskaźniki. GUS informuje, że dane od I kw. 2021 r. są nieporównywalne z wcześniejszymi szeregami czasowymi. Informacja o zmianach w badaniu od 2021 r. została opublikowana na stronie GUS 16.12.2020 r.:

<https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rynek-pracy/pracujacy-bezrobotni-bierni-zawodowo-wg-bael/informacja-glownego-urzedu-statystycznego-na-temat-zmian-wprowadzanych-od-2021-r-w-bael,35,1.html>

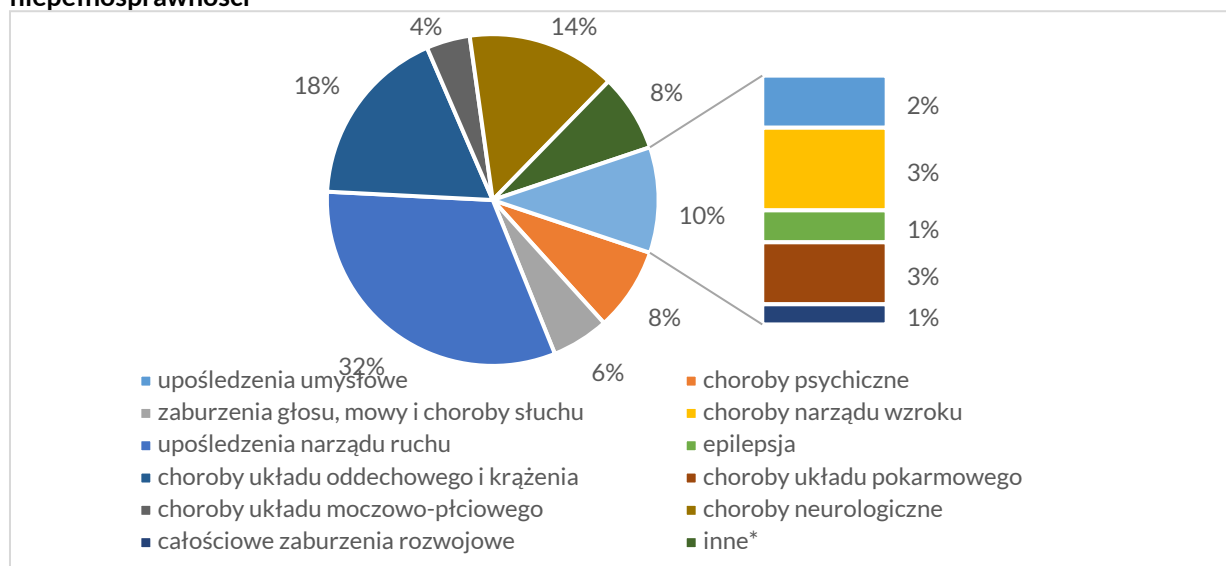
Elektroniczny Krajowy System Monitorowania i Orzekania o Niepełnosprawności

Dane z zakresu procesu orzekania o niepełnosprawności gromadzone są w SI EKSMOoN. System ten wspomaga rejestrację i proces wydawania orzeczeń o niepełnosprawności przez wojewódzkie i powiatowe zespoły do spraw orzekania o niepełnosprawności. Wykorzystywany jest również do kontroli wniosków i odwołań oraz orzeczeń wydawanych na obszarze całego kraju, a także do prowadzenia bieżących analiz przez Pełnomocnika.

Według danych za IV kwartał 2025 r. w systemie EKSMOoN zarejestrowanych było 277 627 OzN w wieku do 16 lat oraz 3 095 571 OzN, które ukończyły 16 rok życia, w tym:

- 659 450 osób z orzeczeniem o lekkim stopniu niepełnosprawności,
- 1 520 683 osoby z orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności,
- 915 438 osób z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności.

Wykres: OzN zarejestrowane w systemie EKSMOoN w IV kwartale 2025 r. z uwzględnieniem przyczyny niepełnosprawności

* inne - w tym schorzenia: endokrynologiczne, metaboliczne zaburzenia enzymatyczne, choroby zakaźne i odzwierzęce, zeszpecenia, choroby układu krwiotwórczego.

Źródło: Opracowanie własne BON

Najczęstszą przyczyną niepełnosprawności jest upośledzenie narządu ruchu – 31,9%, choroby układu oddechowego i krążenia – 17,7% oraz choroby neurologiczne – 14,5%. Najrzadziej występującą przyczyną są całościowe zaburzenia rozwojowe – 0,8%, epilepsja – 1,3% oraz upośledzenie umysłowe – 2,2%. Należy mieć na względzie, że na orzeczeniu może być wskazane do trzech przyczyn niepełnosprawności i dodatkowo jedna osoba może posiadać kilka orzeczeń.

Dane dotyczące OzN zarejestrowanych w systemie EKSMOoN, nie obejmują osób posiadających orzeczenia wydane dla celów rentowych przez inne organy do tego uprawnione – ZUS, KRUS, MON, MSWiA.

Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności

W opublikowanych pełnych danych BAEL⁸ za III kwartał 2025 r. populacja osób b niepełnosprawnych prawnie w wieku 16-89 lat wynosiła 2 656 tys. osób i można było wyróżnić osoby o:

- znacznym stopniu niepełnosprawności – 818 tys. osób (30,8%),

⁸ Badania Aktywności Ekonomicznej – badanie reprezentacyjne przeprowadzane kwartalnie przez GUS. Do zbiorowości OzN prawnie zaliczono osoby, w wieku między 16 a 89 lat i stosownie do postanowień ustawy o rehabilitacji (...) i posiadają orzeczenie o stopniu niepełnosprawności lub orzeczenie równoważne. Jednostką obserwacji w BAEL Ludności są osoby będące członkami gospodarstw domowych zamieszkane w wylosowanych mieszkaniach. Poza zakresem badania pozostają osoby bezdomne oraz przebywające poza gospodarstwem domowym, tj. za granicą lub w gospodarstwach zbiorowego zakwaterowania w Polsce, 12 miesięcy lub więcej.

- umiarkowanym stopniu niepełnosprawności – 1 241 tys. osób (46,7%),
- lekkim stopniu niepełnosprawności – 597 tys. osób (22,5%).

Wykres : OzN w wieku 16-89 lat według stopnia niepełnosprawności w III kwartale 2025 r.

Źródło: Opracowanie własne BON, BAEL GUS

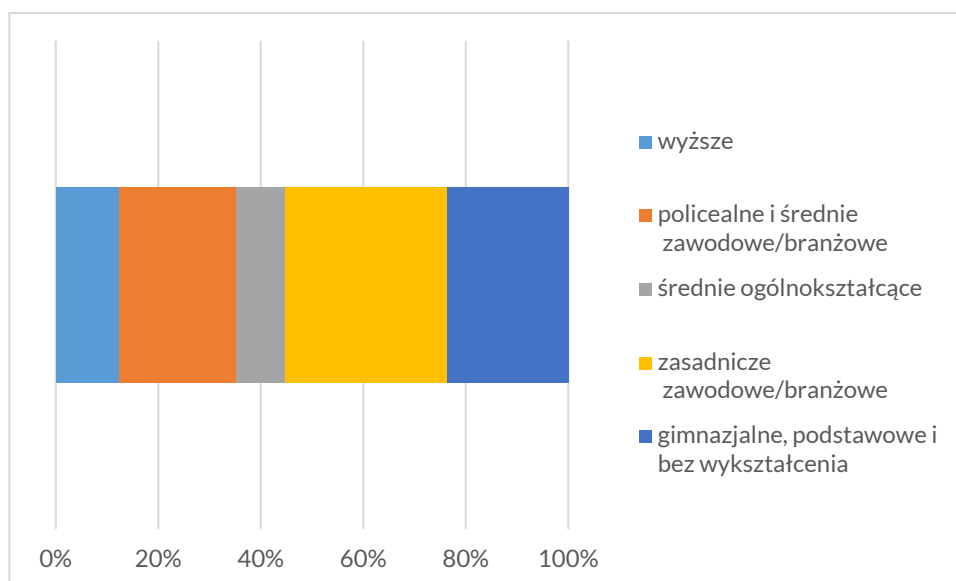
OzN w wieku 16-89 lat w podziale na stopnie niepełnosprawności według aktywności zawodowej w III kwartale 2025 r.

	Ogółem 16-89	Aktywni zawodowo	Pracujący
OGÓŁEM	100,0%	100,0%	100,0%
Osoby mające orzeczenie: o znacznym stopniu niepełnosprawności lub równoważne	30,8%	8,8%	8,4%
o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności lub równoważne	46,7%	55,6%	55,9%
o lekkim stopniu niepełno- sprawności lub równoważne	22,5%	35,7%	35,8%

Wykształcenie OzN

Analizując wykształcenie OzN w wieku 16-89 lat w III kwartale 2025 r. najwięcej osób posiadało wykształcenie zasadnicze zawodowe – (835 tys. osób, 31,4 %), gimnazjalne, podstawowe, niepełne podstawowe i bez wykształcenia szkolnego (629 tys. osób, 23,7 %), policealne i średnie zawodowe (608 tys. osób, 22,9%), wyższe (330 tys. osób, 12,4%). Najmniej osób posiadało wykształcenie średnie ogólnokształcące – 255 tys. osób – 9,6 %.

Wykres : Wykształcenie OzN w wieku 16-89 lat w III kwartale 2025 r.

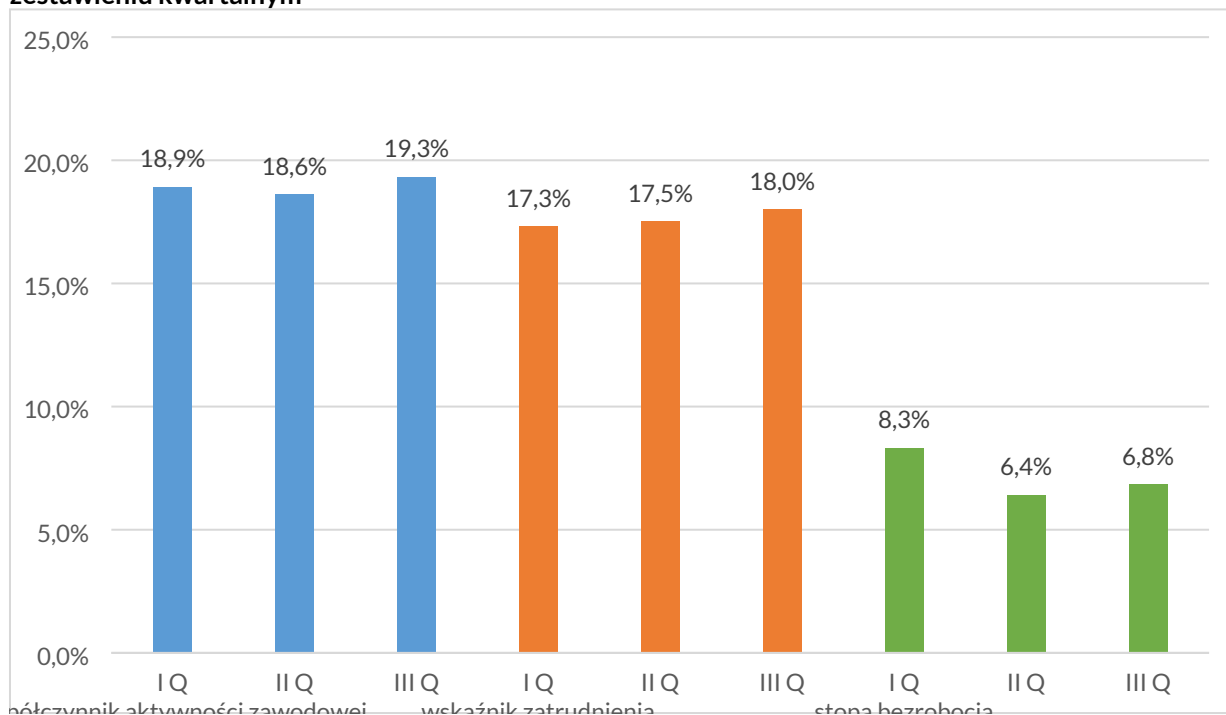
Źródło: BON opracowanie własne, BAEL GUS

Według danych BAEL mężczyźni stanowili 48,7 % populacji OzN (1 294 tys. osób) a kobiety 51,3 % (1 363 tys. osób). 60,2 % OzN (1 598 tys.) mieszkało w miastach, a 39,9 % (1 059 tys.) na wsi. Liczba OzN w wieku produkcyjnym według tzw. ekonomicznych grup wieku (18–59 dla kobiet i 18–64 dla mężczyzn) wynosiła 1 253 tys.

Rynek pracy

Według wstępnych wyników BAEL w III kw. 2025 r. liczba OzN prawnie w wieku 16-89 lat pracujących wynosiła 478 tys., bezrobotnych – 35 tys. osób.

Wykres: Podstawowe wskaźniki sytuacji na rynku pracy OzN prawnie w wieku 16-89 lat w 2025 r. w zestawieniu kwartalnym

Źródło: BON opracowanie własne na podstawie danych BAEL GUS

Współczynnik aktywności zawodowej osiągnął najniższe wartości w drugim kwartale (18,6 %) natomiast wskaźnik zatrudnienia OzN prawnie osiągnął najniższe wartości w pierwszym kwartale (17,3) i systematycznie rośnie osiągając najwyższy wynik w trzecim kwartale (współczynnik aktywności zawodowej – 19,3 %, wskaźnik zatrudnienia – 18,0 %). Należy zwrócić uwagę, że zmiana metodologii GUS miała również wpłynąć na ograniczenie sezonowości w trendach zmian wskaźników. Widoczne zmiany w wartości wskaźnika, analogiczne można było obserwować w latach poprzednich, świadczą o ścisłym

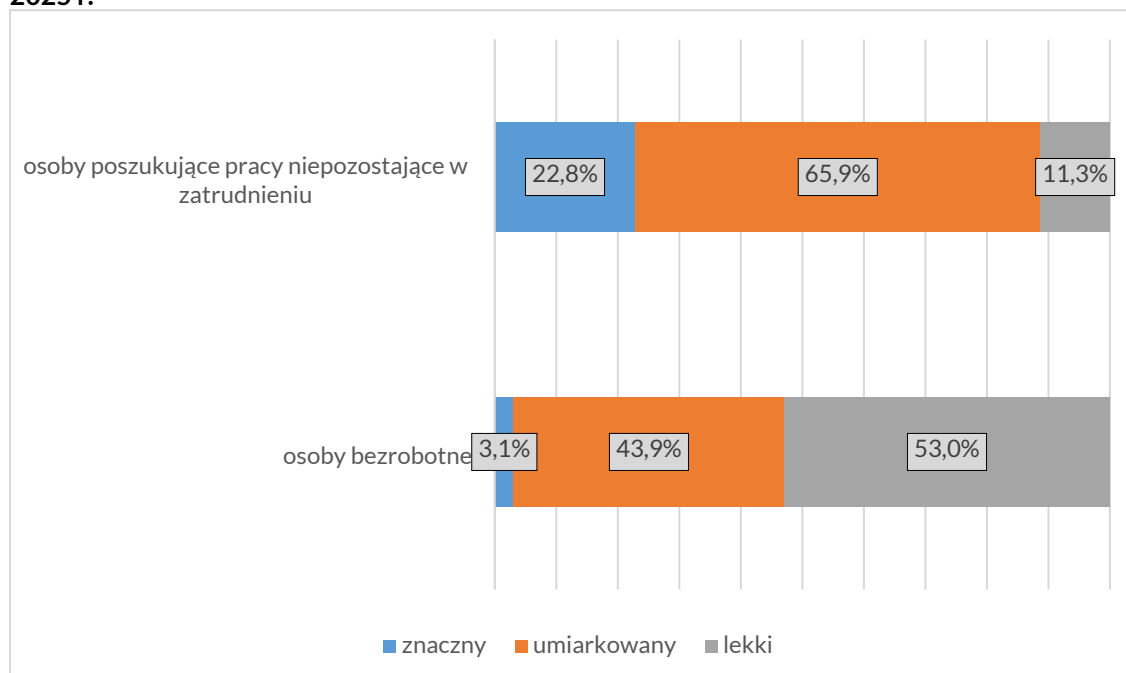
związku sytuacji OzN na rynku pracy od badanego okresu i sezonowości ich zatrudnienia. Stopa bezrobocia znacząco spadła z wartości 8,3% w pierwszym kwartale do 6,4% w drugim. Zaobserwowano niewielki wzrost w trzecim kwartale do poziomu 6,8 %.

Bezrobocie rejestrowane

W powiatowych urzędach pracy na dzień 31 grudnia 2025 r. było zarejestrowanych 54,1 tys. bezrobotnych z niepełnosprawnościami, 7,9 tys. poszukujących pracy i niepozostających w zatrudnieniu. Według danych na koniec 2025 r. wśród zarejestrowanych bezrobotnych OzN 1,7 tys. (3,1%) miało znaczny stopień niepełnosprawności, 23,8 tys. (43,9%) – umiarkowany stopień niepełnosprawności, a 28,7 tys. (53,0%) – stopień lekki.

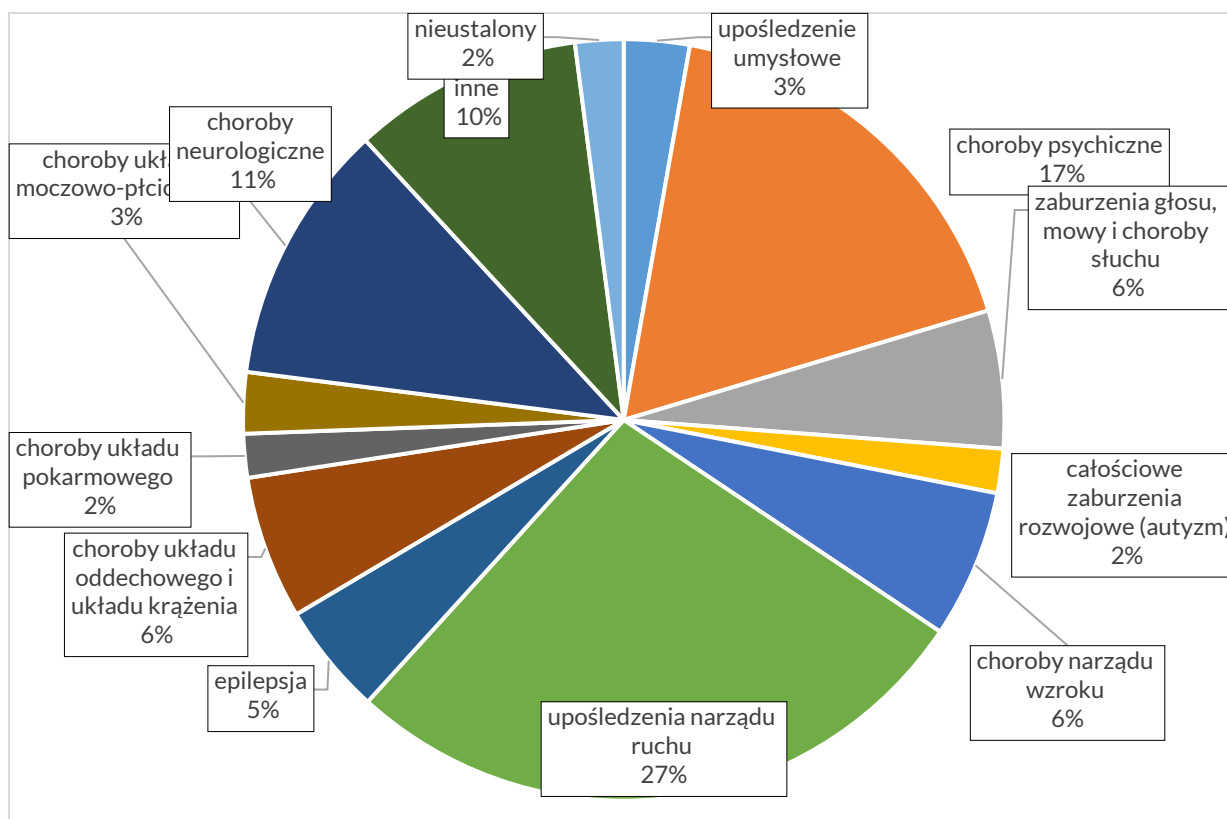
Wśród OzN zarejestrowanych jako poszukujące pracy 1,7 tys. (22,8%) miało orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności, 5,2 tys. (65,9%) – o umiarkowanym i 0,9 tys. (11,3%) – o lekkim.

Wykres: OzN zarejestrowane w powiatowych urzędach pracy wg stopnia niepełnosprawności w końcu 2025 r.

Źródło: Sprawozdanie MRiPS-07 za II półrocze 2025 r., opracowanie własne BON

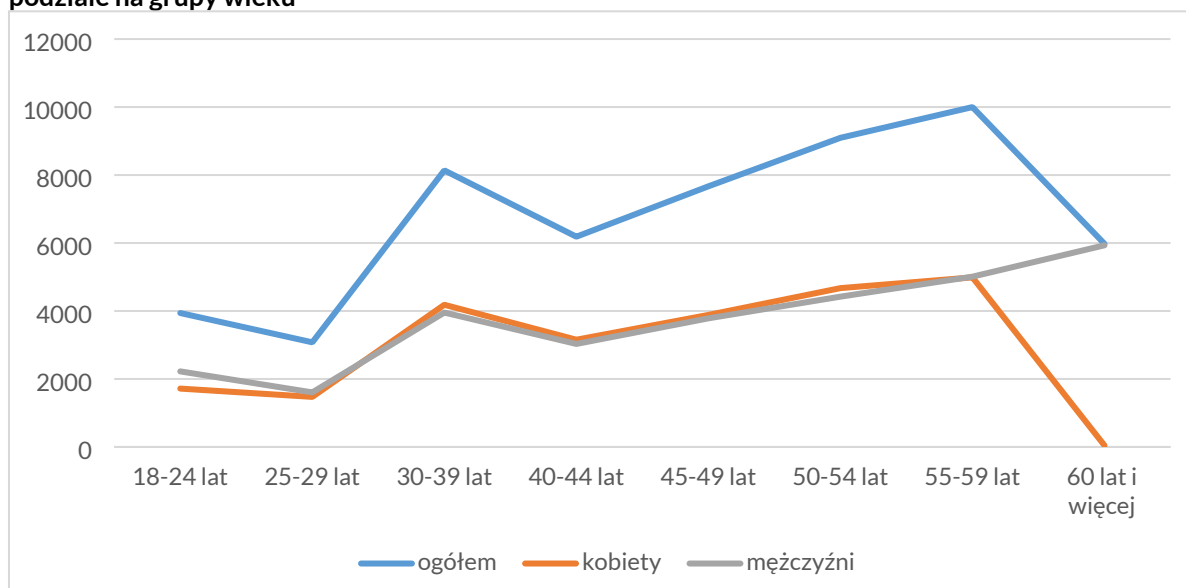
Wykres: OzN zarejestrowane w powiatowych urzędach pracy jako bezrobotne według rodzajów niepełnosprawności w 2021 r.

Źródło: Sprawozdanie MRiPS-07 za II półrocze 2025 r., opracowanie własne BON

Analizując dane obrazujące liczbę OzN bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy należy stwierdzić, że w końcu 2025 r. największą grupę stanowiły osoby w wieku 55–59 lat (18,5%). Najmniejszą zaś grupę stanowiły osoby 18-24 lata (7,3%). Niezależnie od płci liczebność grup OzN wrasta wraz z wiekiem. Wyjątkowa sytuacja jest natomiast w grupie osób w wieku 60 lat i więcej gdzie zdecydowaną większość stanowią mężczyźni.

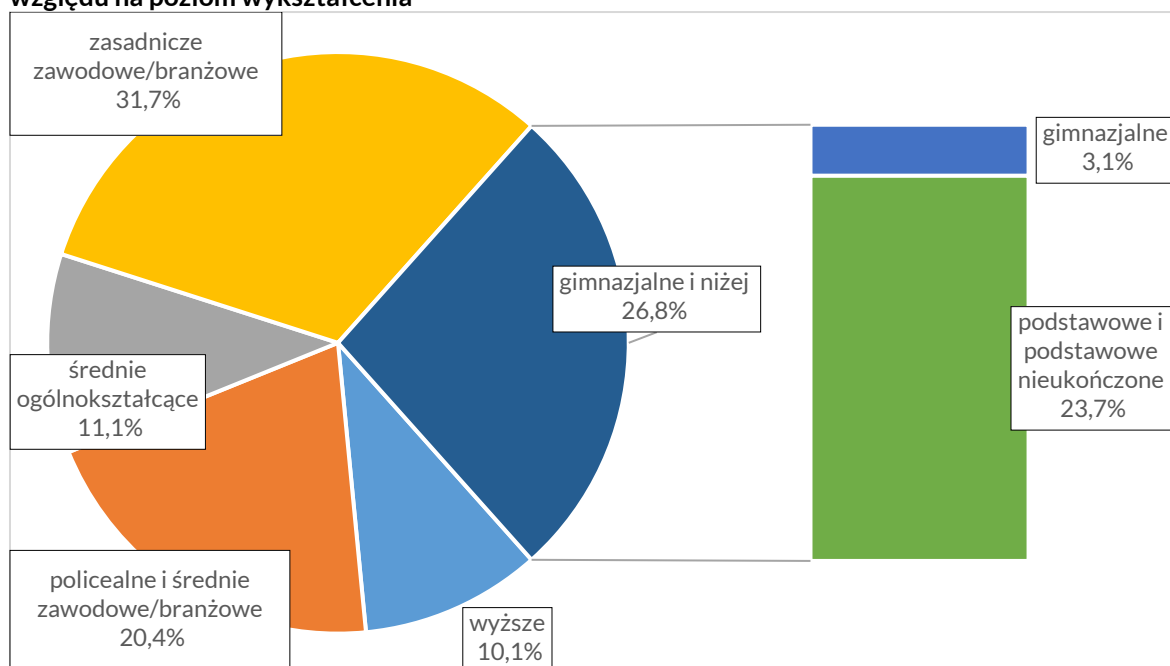
Wykres: OzN zarejestrowane w Powiatowych Urzędach Pracy jako bezrobotne w końcu 2025 r. w podziale na grupy wieku

Źródło: Sprawozdanie MRiPS-07 za II półrocze 2025 r., opracowanie własne BON

Wśród OzN bezrobotnych najwięcej jest osób legitymujących się najniższymi stopniami wykształcenia, tj. zasadniczym zawodowym (31,7%), gimnazjalnym i niższym (26,8%, w tym: 23,7% zakończyło kształcenie na poziomie podstawowym i podstawowym nieukończonym). Absolwenci szkół średnich ogólnokształcących stanowili 11,1% policealnych – 20,4% oraz szkół wyższych 10,1%.

Wykres: OzN zarejestrowane w Powiatowych Urzędach Pracy jako bezrobotne w końcu 2025 r. ze względu na poziom wykształcenia

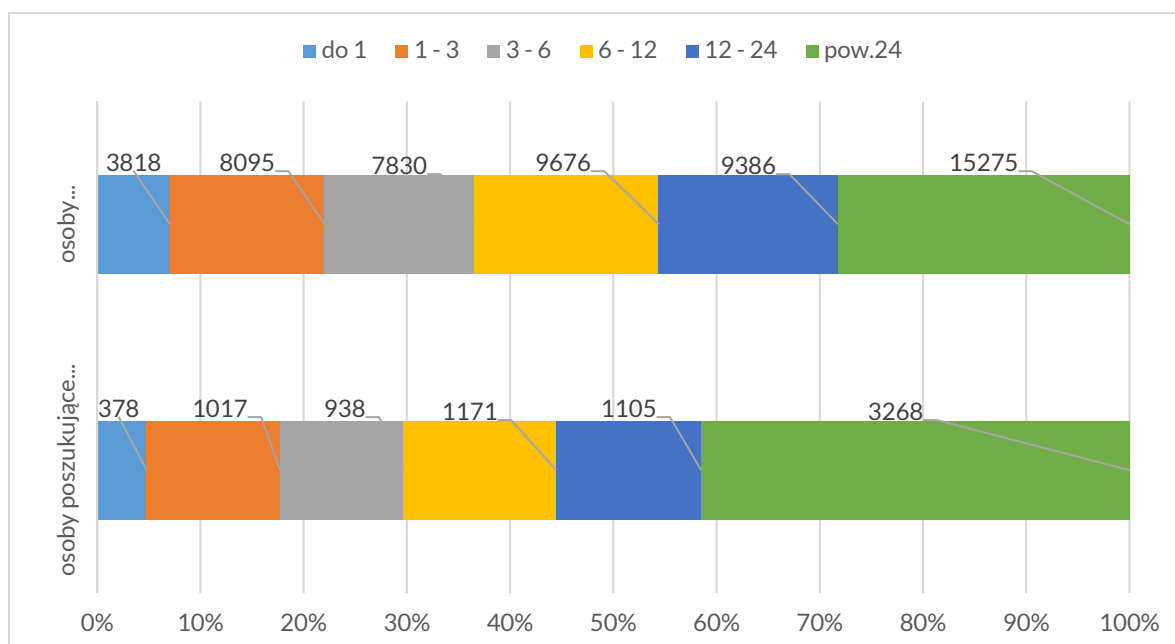
Źródło: Sprawozdanie MRiPS-07 za II półrocze 2025 r., opracowanie własne BON

Największą grupę wśród osób bezrobotnych niepełnosprawnych zarejestrowanych w urzędach pracy w 2025 r. stanowiły osoby pozostające bez pracy 2 lata i dłużej 28,2%. Od roku do dwóch lat bez pracy pozostawało 17,4% niepełnosprawnych. Między 6 miesiącami a rokiem czasu pracy poszukiwało 17,9% niepełnosprawnych. Pozostała grupa 36,6% pozostawała w rejestrach urzędów pracy jako bezrobotni przez okres do 6 miesięcy.

Wśród osób poszukujących pracy i niepozostających w zatrudnieniu niepełnosprawnych zarejestrowanych w urzędach pracy w 2025 r.:

- osoby pozostające bez pracy pow. 24 miesiące – 41,5%,
- osoby pozostające bez pracy 12-24 miesiące – 14,0%,
- osoby pozostające bez pracy 6-12 miesiące – 14,9%,
- osoby pozostające bez pracy 3-6 miesięcy – 11,9%,
- osoby pozostające bez pracy 1-3 miesiące – 12,9%,
- osoby pozostające bez pracy do 1 miesiąca – 4,8%.

Wykres: OzN zarejestrowane w powiatowych urzędach pracy jako bezrobotne oraz jako poszukujące pracy i niepozostające w zatrudnieniu w końcu 2025 r. ze względu na czas pozostawania bez pracy w miesiącach

Źródło: Sprawozdanie MRiPS-07 za II półrocze 2025 r., opracowanie własne BON

Oferty pracy dla zarejestrowanych OzN

W 2025 r. zgłoszono do powiatowych urzędów pracy 13 801 wolnych miejsc pracy i miejsc aktywizacji zawodowej skierowanych dla OzN, w tym:

- 930 ofert dotyczyło pracy subsydiowanej,
- 3 387 ofert pracy z sektora publicznego,
- 4 765 ofert pracy sezonowej.

Indywidualny Plan Działania zarejestrowanych OzN

W 2025 r. przygotowano Indywidualny Plan Działania dla:

- 25 907 bezrobotnych OzN,
- 1 448 OzN poszukujących pracy.

Realizację Indywidualnego Planu Działania przerwało:

- 11 536 bezrobotnych OzN, w tym 4 345 w związku z podjęciem pracy,
- 614 OzN poszukujących pracy, w tym 13 w związku z podjęciem pracy.

Realizację Indywidualnego Planu Działania IPD zakończyły 13 122 bezrobotne OzN i 448 OzN poszukujących pracy.

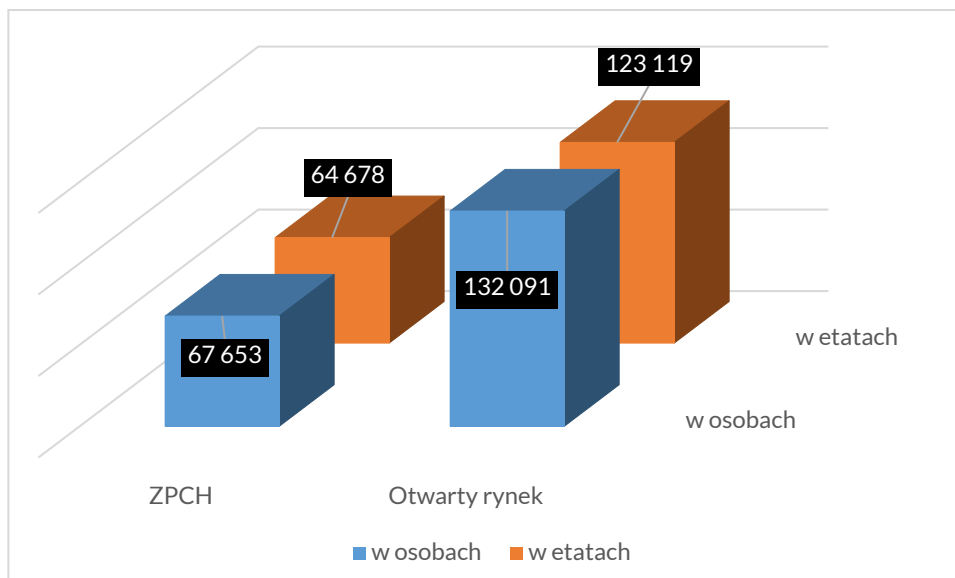
Natomiast w końcu drugiego półrocza 2025 r. IPD nadal realizowało 55 109 niepełnosprawnych bezrobotnych (w tym 25 160 kobiet) oraz 5 343 niepełnosprawnych poszukujących pracy (w tym 2 309 kobiet).

Dane z Systemu Obsługi Dofinansowań i Refundacji Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych

Wg stanu na dzień 05.02.2026 r. na koniec listopada 2025 r. na rynku pracy funkcjonowało 33,5 tys. pracodawców korzystających z dofinansowania do wynagrodzeń zatrudnionych OzN, w tym: 532 pracodawców chronionego rynku pracy (1,6 % ogółu pracodawców) oraz 31,0 tys. otwartego rynku pracy (98,4 % ogółu pracodawców).

W prowadzonej przez PFRON Ewidencji Zatrudnionych Osób Niepełnosprawnych w listopadzie 2025 r. było zarejestrowanych 199,7 tys. pracowników niepełnosprawnych, których wynagrodzenia są dofinansowywane ze środków PFRON, co odpowiada 187,8 tys. etatom, w tym: 67,7 tys. na chronionym rynku pracy, tj. 64,7 tys. etatów oraz 132,1 tys. na otwartym rynku pracy – 123,1 tys. etatów.

Wykres: Pracownicy niepełnosprawni zarejestrowani w SODiR PFRON

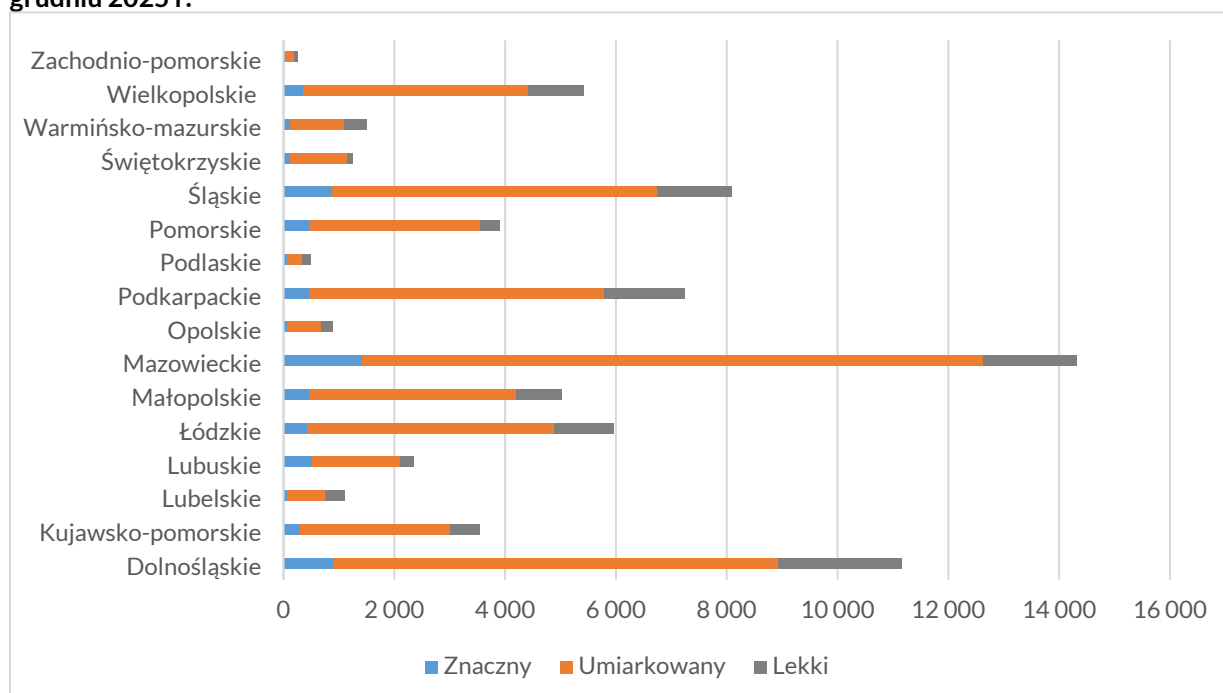

Źródło: Dane SODiR PFRON 11.2025 r., opracowanie własne BON

Zakłady Pracy Chronionej według danych z ewidencji wojewodów

W końcu grudnia 2025 r. funkcjonowało 542 zakładów pracy chronionej. Zatrudnienie ogółem wynosiło 93 096 osób. W zakładach pracy chronionej było zatrudnionych 72 178 OzN. Udział OzN w zatrudnieniu ogółem w zakładach pracy chronionej wynosił 79,0%.

Wykres: OzN zatrudnione w ZPCH w podziale na województwa i według stopnia niepełnosprawności, w grudniu 2025 r.

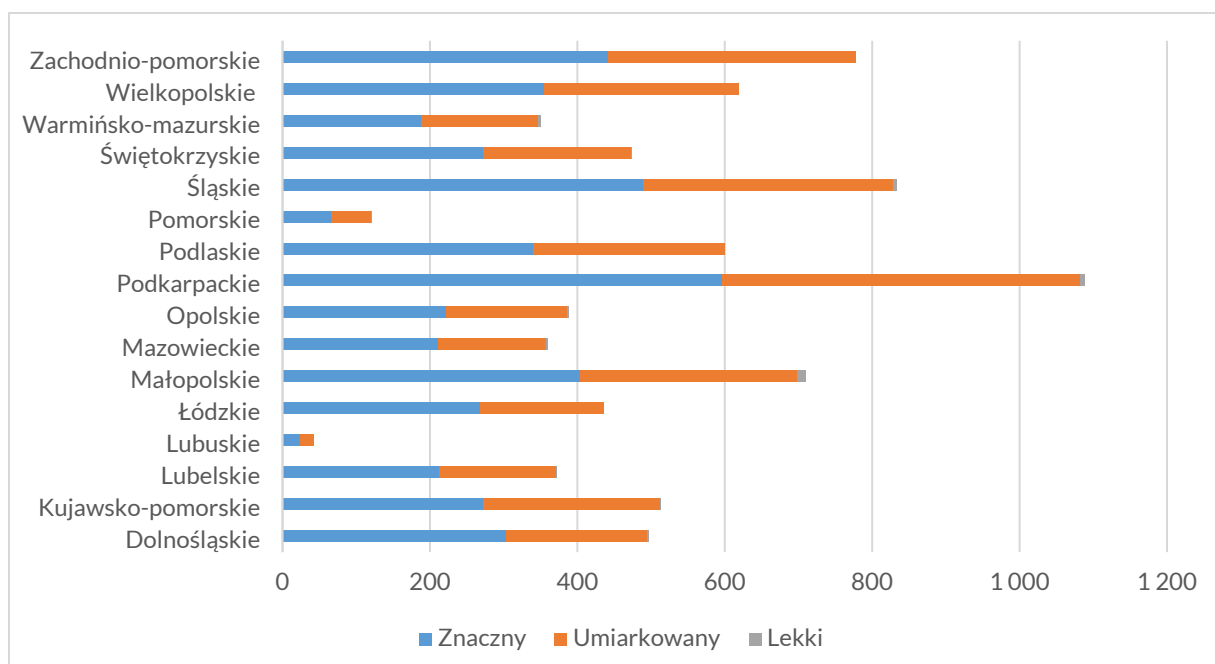

Źródło: sprawozdania wojewodów INF- ZPCh-ZAZ w II półroczu 2025 r.; opracowanie własne BON

Zakłady Aktywności Zawodowej według danych z ewidencji wojewodów

W końcu grudnia 2025 r. funkcjonowały 152 ZAZ. Zatrudnienie ogółem wynosiło 10 635 osób. W ZAZ było zatrudnionych 8 178 OzN. Udział OzN w zatrudnieniu ogółem w ZAZ wynosił 67,9%.

Wykres: OzN zatrudnione w ZAZ w podziale na województwa i według stopnia niepełnosprawności, w grudniu 2025 r.

Źródło: sprawozdania wojewodów INF – ZPCh-ZAZ w II półroczu 2025 r.; opracowanie własne BON

Prace GUS

W 2025 r. GUS podjął szereg prac, które miały charakter systemowy, były to min.:

- zasilenie Systemu STRATEG we wskaźniki statystyczne i pozastatystyczne monitorujące Rządowy Program Dostępność Plus,
- realizacja badania Dostępności podmiotów publicznych dla osób ze szczególnymi potrzebami (zgodnie z Programem Badań Statystycznych Statystyki Publicznej 2025). Badanie zostało zrealizowane przez statystykę publiczną na zlecenie MFiPR. Efektem działań było opracowanie danych ostatecznych dla wskaźników dostępności wg typów podmiotów publicznych w różnych obszarach. Dane obejmowały dostępność architektoniczną, cyfrową i informacyjno-komunikacyjną,
- realizacja corocznego badania 1.29.21 "Osoby niepełnosprawne prawnie" zgodnie z Planem badań statystycznych statystyki publicznej. Badanie zostało zrealizowane w całości na podstawie danych administracyjnych. W 2025 r. po raz pierwszy połączono dane z pięciu źródeł: Elektronicznego Krajowego Systemu Monitoringu Orzekania o Niepełnosprawności (EKSMOoN), systemów emerytalno-rentowych ZUS (EMIR i RENTIER), systemu kompleksowej obsługi świadczeń emerytalno-rentowych KRUS, systemu informacyjnego MON, systemu informacyjnego Emeryt Zakładu Emerytalno-Rentowego MSWiA,
- wyniki badania zostały zaprezentowane w ogólnopolskiej informacji sygnałnej „Osoby niepełnosprawne w 2024 r.”,
- wydanie infografiki o osobach posiadających orzeczenie o niepełnosprawności lub stopniu niepełnosprawności, w tym o osobach posiadających orzeczenie z symbolem przyczyny niepełnosprawności: choroby narządu wzroku, zaburzenia głosu, mowy i chorób słuchu, upośledzenie narządu ruchu,
- przewodniczenie w pracach Zespołu do spraw Statystyki Niepełnosprawności. Dokonano corocznego przeglądu źródeł danych i zasobów informacyjnych z zakresu statystyki niepełnosprawności,
- kontynuacja współpracy z przedstawicielami BON, zainicjowano wdrożenie zmian w procesie przekazywania danych przez powiatowe zespoły ds. orzekania o niepełnosprawności, które mogą przyczynić się do poprawy kompletności zbioru oraz poszerzenie zakresu informacyjnego przekazywanych danych adresowych,
- udział w pracach Grupy Waszyngtońskiej do spraw Statystyki Niepełnosprawności, w tym przetłumaczono na język polski zestawy pytań pozwalających na identyfikację OzN,

- prace w ramach działania VIII.3.1. „Kompleksowy system zbierania danych w obszarze niepełnosprawności”, wynikającego ze SOzN. Przygotowano narzędzie do interaktywnej wizualizacji danych, umożliwiające udostępnienie w jednym miejscu informacji statystycznych o osobach niepełnosprawnych pochodzących z różnych źródeł,
- realizacja badania statystycznego pn. Zjawisko ubóstwa oraz procesy wykluczenia społecznego, dzięki któremu szacuje się m.in. zasięgi ubóstwa ekonomicznego i sfery niedostatku w Polsce, także wśród osób starszych i gospodarstw domowych z OzN. Jednakże, z uwagi na zbyt niską precyzję dane na poziomie województw odnoszące się do zasięgów ubóstwa ekonomicznego wydatkowego nie są publikowane (opublikowano dane na poziomie makroregionów),
- realizacja w ramach badania EU-SILC 2025 modułu dotyczącego "Zdrowia osób dorosłych". Znajdą się w nim pytania dotyczące m.in. trudności respondentów z: widzeniem, słyszeniem, chodzeniem lub wchodzeniem po schodach, wykonywaniem codziennych czynności (np. mycie, ubieranie się), zapamiętywaniem lub koncentracją, porozumiewaniem się z innymi,
- realizacja Europejskiego Ankietowego Badania Zdrowia (European Health Interview Survey – EHIS), gdzie jeden z działów Stan zdrowia ludności dotyczy m.in. oceny stanu zdrowia, występowania długotrwałych problemów zdrowotnych, sprawności poszczególnych narządów oraz poziomu możliwości samoobsługi i wykonywania czynności domowych,
- działania nad nowym interfejsem Dziedzinowych Baz Wiedzy oraz prace związane z zapewnieniem dostępności cyfrowej witryny.

PODSUMOWANIE

Powyższe sprawozdanie wskazuje, iż prawa określone w Karcie Praw są realizowane na bieżąco. Wiele działań pozostaje w trakcie realizacji, część jest realizowana cyklicznie (ciągle).

Z zadań zrealizowanych, kontynuowanych lub zapoczątkowanych w 2025 r. przez ministerstwa wybrano istotne działania, w tym o charakterze systemowym, dzięki którym OzN mogą korzystać z przysługujących im praw.

Od 1 stycznia do 30 czerwca 2025 r. Polska sprawowała przewodnictwo w Radzie Europejskiej.

Podczas sprawowania prezydencji w Radzie UE przygotowano Deklarację w sprawie podnoszenia świadomości na temat potencjału OzN. Deklaracja została poparta przez 25 państw członkowskich UE (Deklaracja z 30 czerwca 2025 r.).

W zakresie polskiej prezydencji Polska wraz z Komisją Europejską zorganizowała:

- międzynarodową konferencję na temat OzN,
- wydarzenie towarzyszące w siedzibie Organizacji Narodów Zjednoczonych, które odbyło się w dniu 11 czerwca 2025 r. podczas 18stej sesji Konferencji Państw Stron Konwencji,
- nieoficjalne spotkanie szefów delegacji państw członkowskich UE w Delegaturze UE w Nowym Jorku.

Ponadto Polska była współorganizatorem wydarzenia organizowanego przez UE, w trakcie trwania konferencji w Nowym Jorku, na temat sztucznej inteligencji w kontekście szans i wyzwań dla OzN.

Realizacja programów "Opieka wytchnieniowa" i „Asystent Osobisty Osoby Niepełnosprawnej” w znaczący sposób przyczyniła się do wsparcia OzN oraz ich rodzin. Programy były realizowane zarówno przez JST, jak i NGO

Analizując wykształcenie OzN w wieku 16-89 lat w III kwartale 2025 r. najwięcej osób posiadało wykształcenie zasadnicze zawodowe – (835 tys. osób, 31,4 %), gimnazjalne, podstawowe, niepełne podstawowe i bez wykształcenia szkolnego (629 tys. osób, 23,7 %), policealne i średnie zawodowe (608 tys. osób, 22,9%), wyższe (330 tys. osób, 12,4%). Najmniej osób posiadało wykształcenie średnie ogólnokształcące – 255 tys. osób – 9,6 %.

W powiatowych urzędach pracy na dzień 31 grudnia 2025 r. było zarejestrowanych 54,1 tys. bezrobotnych z niepełnosprawnościami, 7,9 tys. poszukujących pracy i niepozostających w zatrudnieniu. Według danych na koniec 2025 r. wśród zarejestrowanych bezrobotnych OzN 1,7 tys. (3,1%) miało znaczny stopień niepełnosprawności, 23,8 tys. (43,9%) – umiarkowany stopień niepełnosprawności, a 28,7 tys. (53,0%) – stopień lekki.

Wśród OzN zarejestrowanych jako poszukujące pracy 1,7 tys. (22,8%) miało orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności, 5,2 tys. (65,9%) – o umiarkowanym i 0,9 tys. (11,3%) – o lekkim.

Podkreślenia wymaga, iż 28 czerwca 2025 r. weszła w życie ustawa z dnia 26 kwietnia 2024 r. o zapewnianiu spełniania wymagań dostępności niektórych produktów i usług przez podmioty gospodarcze (Dz. U. poz. 731).

Od 28 czerwca 2025 r. PFRON prowadził obsługę zawiadomień na brak dostępności produktów i usług. Do końca 2025 r. wpłynęło 27 zawiadomień, z czego 22 zawiadomienia zostały przekazane do dalszego procedowania przez właściwe organy nadzoru rynku. Za niezasadne uznano 5 zawiadomień.

Większość zawiadomień (14) dotyczyło braku dostępności usług bankowości detalicznej.

Pozytywnie należy ocenić działalność PFRON na rzecz dostępności. W całym 2025 r. do PFRON wpłynęło 89 skarg na brak dostępności – o 23 skargi więcej niż w 2024 r.